

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ฐปนรรต พรหมอินทร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้น จนทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับ รองศาสตราจารย์ประหยัด หงษ์ทองคำ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบ รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประชัน รักพงษ์ คุณนภคล รัฐสุภางค์ และ คุณอุเทน แก้วดี ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาถ่ายทอดวิชา ความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาในสถาบันแห่งนี้ ขอขอบพระคุณ คุณสงวน พงษ์มณี ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ขอขอบคุณ คุณสุนันท์ บุญศรี ที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้ตลอดมา รวมทั้งเพื่อนนักศึกษาที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือจนศึกษาสำเร็จด้วยดี

บุษบา บุญศรี

กรกฎาคม 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิก
พรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

ผู้วิจัย นางบุษบา บุญศรี ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ รุ่งนรงค์ พรหมอินทร์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์
เจียรกุล (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน (2) ความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง (3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน (4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล และความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวน 397 คน และนักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไควสแควร์ และการพรรณนาข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ขณะที่กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด อายุระหว่าง 26 – 35 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทหรือต่ำกว่า และ 3,001 – 5,000 บาท ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรค 5 ปีขึ้นไป เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคเพราะชอบนโยบายพรรค (2) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3) กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (4) กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งระดับปานกลาง ด้านการพูดจาปรึกษาเรื่องการเมืองระดับต่ำ ด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองระดับต่ำ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมืองระดับต่ำมาก ด้านการออกเสียงเลือกตั้งระดับสูง ด้านการยื่นข้อเสนอระดับต่ำมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการศึกษาอาชีพ ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรค มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรค มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองก็มีความสัมพันธ์กับลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

Thesis title: Political Participation of Political Party Members: A Case Study of Thai Rak Thai Party Members in the Second Constituency of Lamphun Province

Researcher: Mrs. Busaba Boonsri; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government)

Thesis advisors: (1) Thapanat Prom-in, Associate Professor; (2) Dr. Praphon Jiarakul, Associate Professor; (3) Dr. Senee Comsook, Assistant Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The purposes of this research were to study (1) personal factors affecting political participation of Thai Rak Thai party members in the second constituency of Lamphun province; (2) Thai Rak Thai party members' opinions toward the roles of the party in the second constituency of Lamphun province; (3) characteristics and pattern of political participation of Thai Rak Thai party members in the second constituency of Lamphun province; and (4) relationships between personal factors as well as opinions toward the roles of the party, and political participation of Thai Rak Thai party members in the second constituency of Lamphun province.

The sample consisted of 397 Thai Rak Thai party members and a politician from Thai Rak Thai party in the second constituency of Lamphun province. The data collecting instrument was a questionnaire and an interview form. Data were statistically analyzed using percentage, mean, standard deviation, chi-square test and descriptively analyzed.

Research findings were as follows: (1) The majority of the sample was females; while the largest group was the one with 26 – 35 years of age, with educational level of primary education or lower, with occupation as hired labors, with monthly incomes of 3,000 baht or lower and 3,001 – 5,000 baht, with party membership duration of more than 5 years, and with the stated reason for joining the party being their preference for the party. (2) The overall opinions toward the roles of political party was at a moderate level. (3) The overall political participation was at the high level. (4) Regarding the sample's political participation pattern, the aspect of election campaign was rated at a moderate level; the aspect of political dialog was rated at a low level; the aspect of contact with political officers was rated at a low level; the aspect of voting in political party activities was rated at a very low level, the aspect of voting was rated at a high level, and the aspect of political negotiation was rated at a very low level. Findings from hypothesis testing showed that the educational level, occupation, and party membership duration correlated with political participation characteristics; occupation, average monthly income, and party membership duration correlated with political participation pattern; while opinions toward the roles of political party correlated with both characteristics and pattern of political participation.

Keywords: Political participation, Political party member, Second constituency of Lamphun province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง	12
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	18
แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง	27
ข้อมูลทั่วไปในพื้นที่จังหวัดลำพูน	46
พรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	67
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค	74
ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม	85
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน	89
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
สรุปการวิจัย	93
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	112
ก ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	113
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	115
ประวัติผู้วิจัย	125

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Almond และ Powell 25
ตารางที่ 2.2	สรุปการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 48
ตารางที่ 2.3	สรุปการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 49
ตารางที่ 2.4	สรุปคะแนนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548..... 50
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนประชากร..... 55
ตารางที่ 3.2	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 56
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคล 64
ตารางที่ 4.2	บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการรองรับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของสมาชิกพรรค 68
ตารางที่ 4.3	บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการเป็นสถาบัน ที่ให้การศึกษาทางการเมือง 69
ตารางที่ 4.4	บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการสนองตอบในเชิงบริการ..... 70
ตารางที่ 4.5	บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการสนองตอบ ในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ 73
ตารางที่ 4.6	ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง 76
ตารางที่ 4.7	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง..... 78
ตารางที่ 4.8	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง 79
ตารางที่ 4.9	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง 80
ตารางที่ 4.10	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วม ในกิจการพรรคการเมือง 81
ตารางที่ 4.11	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงเลือกตั้ง..... 83
ตารางที่ 4.12	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการยื่นข้อเสนอ..... 84
ตารางที่ 4.13	ข้อคิดเห็นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง..... 87
ตารางที่ 4.14	ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง..... 88

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	90
ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกับ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	91
ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพรรคการเมืองกับ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	92
ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพรรคการเมืองกับ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	92

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 2.1 ตัวแบบระบบการเมืองของเดวิด อีสตัน	16

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี
สมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

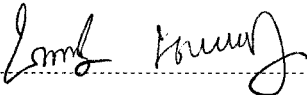
ชื่อและนามสกุล นางบุษบา บุญศรี


แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

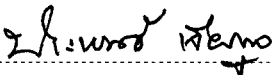
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

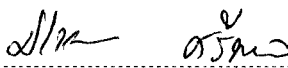

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประพนธ์ หงษ์ทองคำ)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล)


..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
การเมืองการปกครอง สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช


..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 11 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในระบอบการเมืองสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงมิใช่ว่าประชาชนทั้งหมดจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะส่วนใหญ่แล้วก็พอใจที่จะเป็นผู้ดูอยู่ห่างๆ มากกว่าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ดังนั้น การที่จะส่งเสริมให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเกิดการพัฒนา ก็จะต้องส่งเสริมให้มีการขยายขอบเขตการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

ในสังคมประชาธิปไตย จะมีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด เท่าที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความสนใจทางการเมืองของประชาชน เพราะบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะทำให้การเมืองเป็นการเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน อันจะมีผลทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 250) พรรคการเมือง จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดำเนินไปอย่างราบรื่นขึ้น พรรคการเมืองมีความสำคัญในกระบวนการพัฒนาทางการเมือง ในระบบการเมืองทุกระบบจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยพรรคการเมือง เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียกร้องความสนับสนุนจากประชาชน เมื่อรัฐบาลได้รับความสนับสนุนจากประชาชน ก็จะมีเสถียรภาพที่จะดำเนินนโยบายตามที่ได้อ้างไว้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

พรรคการเมือง (political party) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ที่แปลว่า ส่วนของประชาชน หมายความว่า ประชาชนมีส่วนร่วม มีส่วนเป็นเจ้าของ โดยการเมืองระบอบประชาธิปไตย มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่ว่า “majority rules and minority rights” หมายความว่า “ฝ่ายข้างมากมีอำนาจปกครอง โดยเคารพและรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายข้างน้อย” (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 280) ถือได้ว่าพรรคการเมือง เป็นกลไกที่ทำให้เกิดประชาธิปไตยขึ้นในระบบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน ซึ่งมีหลักการที่ว่า เป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ รวมถึง การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ในสังคมอย่างมีแบบแผน (กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 1) แต่เนื่องจาก

ขนาดของประชากรที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรม ตามหลักการของ ระบบประชาธิปไตยได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น การใช้อำนาจของประชาชนจึงต้องกระทำผ่าน ตัวแทนโดยการเลือกตั้ง เพื่อให้ตัวแทนเหล่านั้นเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศเพื่อ ประโยชน์สุขของส่วนรวม และถ้าพรรคการเมืองที่เป็นผู้สนับสนุนตัวแทนเหล่านั้นทำหน้าที่ได้ อย่างมีคุณภาพก็ย่อมหมายถึงคุณภาพของระบบประชาธิปไตยด้วย ตามหลักการแล้ว การปกครอง ในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคลที่รวมตัวกันขึ้นมาเพื่อรองรับกิจกรรม ทางการเมือง ซึ่งสถาบันนั้นก็คือพรรคการเมืองที่มีหน้าที่ในการเป็นสื่อเชื่อมกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชน หมายความว่า ประชาชนสามารถใช้พรรคการเมืองเพื่อเป็นตัวแทนในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือเรียกร้องข้อเสนอดังกล่าวผ่านไปยังรัฐบาล พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาท ในการทำหน้าที่บริหารประเทศแทนประชาชน

นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ลงความเห็นไว้ว่า พรรคการเมืองเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความพยายามของมนุษย์ที่จะต่อรองผลประโยชน์ในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงเปิด โอกาสให้มีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยวิถีทางแห่งระบบประชาธิปไตย การที่พรรคการเมือง เป็นเครื่องประกันเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ชัดขวางไม่ให้ผู้มีอำนาจทางการเมือง ใช้อำนาจปกครองแบบเผด็จการ รวมทั้งการทำรัฐประหารหรือการกบฏใดๆ ที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลง รัฐบาลอันมิใช่วิถีทางแห่งประชาธิปไตย พรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปกครอง ระบบประชาธิปไตย เพราะพรรคการเมืองต้องแสดงนโยบายว่าเป็นไปในทิศทางใด รวมทั้งเป็น เครื่องมือสำหรับการแสดงเจตจำนงของประชาชน เพื่อเชื่อมระหว่างประชาชนกับกลไกการ ปกครองของรัฐ ดังนั้น นักรัฐศาสตร์จึงเห็นว่า “พรรคการเมืองเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่าง ประชาชนทั่วประเทศที่มีแนวอุดมคติใกล้เคียงกันให้เข้ามารวมอยู่ที่ศูนย์กลางคือ “พรรค” (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ 2524: 19)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (พิชาย รัตนคิดถ ก ฎเกิด 2541: 2) กล่าวว่า “ทำอย่างไร พรรคการเมืองยุคใหม่ จึงจะมีบทบาทในการจรรโลงและเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยไว้ได้ บทบาทนี้คงจะต้องมีใช้บทบาทที่จำกัดเฉพาะการรณรงค์ เพื่อแสวงหาความนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง แต่น่าจะเป็นการทำให้ประชาชนมีพลัง และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ทางการเมืองได้โดยรู้เท่าทันเหตุการณ์และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนมีทักษะและความสามารถ ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคงจะไม่มีองค์กรหรือสถาบันใดจะทำหน้าที่นี้ได้ดีเท่ากับพรรคการเมือง”

พรรคการเมืองควรเป็นสถาบันที่อยู่ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เมื่อประชาชนกับ พรรคการเมืองห่างเหินกันมากขึ้น พรรคการเมืองจึงกลายเป็นองค์กรของกลุ่มทุนหลายๆ กลุ่มที่

เข้ามาอาศัยระบอบประชาธิปไตยเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม การที่จะทำให้ประชาชนมีความสนใจในทางการเมือง มีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกๆ คน ประชาชนจะต้องมีสิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครอง การกำหนดนโยบายของรัฐบาลจะต้องดำเนินงานตามความต้องการของประชาชน ประชาชนจึงจะมีความเชื่อและศรัทธาในการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงแล้วในสังคมไทย ประชาชนโดยทั่วไปมีความเชื่อว่า การเมืองหรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยหรือคนบางกลุ่มเท่านั้น จึงเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ของบรรดานักการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดความขาดศรัทธาหรือขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือถ้าเข้าร่วมก็เพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทองหรือการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องของสำนักทางการเมืองหรือแม้แต่ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองมักจะเสนอตัวบุคคลเป็นจุดเน้นในการดึงดูดความสนใจ และในการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนก็มักให้ความสำคัญกับตัวบุคคลด้วยเช่นกัน ความคาดหวังของประชาชนจึงมุ่งเน้นที่บทบาทของตัวบุคคลมากกว่าบทบาทของพรรค แม้แต่สมาชิกพรรคเองก็มีบทบาทที่จำกัดไม่สามารถดำเนินการใดๆ นอกกรอบกำหนดของพรรคได้ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางบทบาทและผลประโยชน์ นำไปสู่ความแตกแยก ซึ่งเป็นการจัดระบบความเป็นตัวแทนเพื่อต่อรองผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเองภายในพรรค พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่จึงมีความเป็นตัวแทนทางการเมืองไม่ชัดเจน หากแต่ผันเปลี่ยนไปตามกลุ่มอำนาจที่ครอบงำพรรคในขณะนั้น (เชาวนะ ไตรมาศ 2540: 9)

นอกจากนี้ การเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถทำตามบทบาทหน้าที่ได้ เช่น เมื่อเกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร การขาดความต่อเนื่องในการบริหารงานของรัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งทำให้พรรคการเมืองขาดความเข้มแข็งหรือเมื่อพรรคการเมืองถูกยกเลิก ทำให้ไม่อาจทำหน้าที่ในฐานะผู้ประสานแนวความคิดของรัฐบาลกับประชาชนได้ ทั้งยังก่อให้เกิดการขาดความต่อเนื่องในการทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้สมาชิกพรรคซึ่งเป็นประชาชนขาดโอกาสที่จะแสดงความต้องการต่างๆ เพื่อให้พรรคทราบและจัดการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีได้ ประชาชนจำนวนมากเกิดความเบื่อหน่ายทำให้การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เมื่อเกิดปัญหาที่เป็นเรื่องความเดือดร้อนของประชาชน รัฐบาลจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เนื่องจากไม่ทราบถึงปัญหา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ถึงอย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในรูปแบบใด ช่องทางสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนควรจะต้องดำเนินต่อไป เพราะถ้าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีมากแล้ว

ย่อมทำให้เกิดพลังในการผลักดัน หรือเรียกร้องให้พรรคการเมืองได้มีบทบาทเข้ามาช่วยแก้ไข
ปัญหาได้ โดยเป็นหน่วยประสานเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาให้กับ
ประชาชน

สำหรับปัญหาที่ทำให้พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ไม่เข้มแข็ง เกิดจาก
ปัจจัยหลายประการ เช่น การที่พรรคเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง
น้อย พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่มุ่งที่ส่งคนเข้าสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น มีการยุบพรรคและตั้ง
พรรคใหม่เสมอทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง การกำหนดนโยบายพรรคไม่ได้มาจากสมาชิกพรรค การ
บริหารงานในพรรคขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ ตามหลักการแล้วการที่พรรคการเมืองจะเข้มแข็งได้
ต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคและสมาชิกพรรค สมาชิกพรรคการเมืองเป็นตัวการ
ที่จะทำให้กลไกของพรรคการเมืองเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการ พรรค
การเมืองที่สนับสนุนการเข้าร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค จะทำให้พรรคเข้มแข็งกว่าพรรคที่
ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกพรรคจำกัด สมาชิกพรรคการเมืองถือได้ว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญ
ที่สุดของพรรคการเมือง พรรคการเมืองจึงควรเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในการดำเนินกิจกรรมของพรรคมากขึ้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพรรคและสมาชิก
พรรค มิใช่เพียงแต่มุ่งหวังคะแนนเสียงจากสมาชิกพรรคเท่านั้น

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ
และทำการศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค
การเมือง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองเพราะการจะเข้าใจ
พรรคการเมืองจำเป็นจะต้องเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพรรคการเมืองด้วย เนื่องจากพรรคการเมือง
ซึ่งถือเป็นกลไกหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก
พรรคการเมืองและนับได้ว่าเป็นรากฐานทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกัน
สมาชิกพรรคการเมือง จะต้องมีส่วนร่วมหรือบทบาทต่อกิจกรรมของพรรคมากกว่าการลงคะแนน
เสียงให้ในการเลือกตั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดลำพูน ซึ่งมีการ
แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต ผู้ศึกษาวิจัยเลือกที่จะศึกษาในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 2 ซึ่งเป็น
พื้นที่ที่ผู้ศึกษาวิจัยอยู่ และเป็นการศึกษาในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน
วันที่ 19 กันยายน 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) จาก
ที่ผ่านมา (ตั้งแต่ช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 - 2548) สังเกตพบว่าจังหวัดลำพูน มีพรรคการเมืองที่
มีขนาดใหญ่และเป็นที่น่าสนใจจากประชาชน ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคนั้นมีอยู่ 2 พรรค
ใหญ่ ๆ คือ พรรคไทยรักไทย และพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนั้นเป็นพรรคที่ไม่เป็นที่นิยม

และมีจำนวนสมาชิกไม่มาก ไม่มีที่ทำการพรรคเป็นการประจำ ไม่มีบทบาทในการดำเนินการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง บางพรรคเป็นพรรคขนาดเล็กที่มีการจัดตั้งก่อนการเลือกตั้งไม่นาน เมื่อไม่ได้รับการเลือกตั้งก็ยุบพรรค พรรคไทยรักไทยซึ่งในขณะนั้น ถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่อันดับต้น ๆ ของประเทศ และมีสมาชิกพรรคเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกระแสความนิยมในตัวผู้นำพรรคในขณะนั้น (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ภายใต้คำนิยามของพรรค “คิดใหม่ ทำใหม่” และจากการชูนโยบายในการหาเสียง เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาท รักษาทุกโรค) เป็นต้น ตลอดจนการที่พรรคได้ส่งผู้แทนของพรรคลงพื้นที่เพื่อหาเสียงอย่างต่อเนื่อง สำหรับในส่วนของพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษา คือ พรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ผู้ที่เป็นตัวแทนของพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้ลงหาเสียงในพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 ต่อเนื่องจนถึงการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2548 โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพรรคและผู้เป็นสมาชิกพรรค เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่ การช่วยเหลืองานด้านสังคมต่าง ๆ ของสมาชิกพรรค การพบปะพูดคุยกับสมาชิกพรรค เป็นต้น การสร้างความสัมพันธ์เหล่านี้ระหว่างผู้ที่เป็นตัวแทนของพรรคกับสมาชิกพรรครวมถึงกระแสความนิยมในตัวผู้นำพรรค ตลอดจนการกำหนดนโยบายที่โดดเด่นของพรรค จนทำให้มีสมาชิกพรรคเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในเวลาต่อมา และผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยสามารถได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ด้วยคะแนนเสียงที่ท่วมท้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้ง 2 ครั้ง (พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548) จากเหตุผลเหล่านี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ว่าเป็นอย่างใด และการศึกษานี้ เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

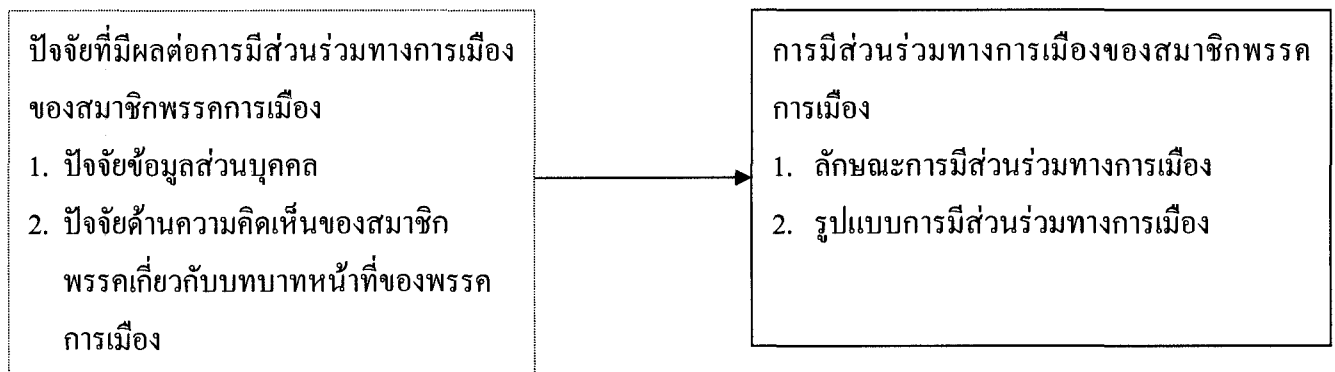
2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ต่อบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.2 ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.3 ปัจจัยด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.4 ปัจจัยด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี สมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน โดยพื้นที่ในการศึกษาคือ เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

ประชากรในการวิจัยคือสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน

5.2 ขอบเขตด้านตัวแปรการวิจัย

5.2.1 ตัวแปรอิสระ

- ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ได้แก่

- (1) ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล
- (2) ปัจจัยด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ

พรรคการเมือง

5.2.2 ตัวแปรตาม

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ได้แก่

- (1) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ในช่วง พ.ศ. 2544 - 2548 เท่านั้น

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ได้แก่

6.1.1 ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยอัน ได้แก่

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ระดับการศึกษา
- 4) อาชีพ
- 5) รายได้
- 6) ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- 7) เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

6.1.2 ปัจจัยด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง หมายถึง ความคิดเห็นของสมาชิกพรรคการเมืองเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในเรื่องต่อไปนี้

1) หน้าที่ด้านการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรค การรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคนำมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติ เป็นต้น

2) หน้าที่ด้านการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง ได้แก่ การแถลงนโยบายของพรรคผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ การจัดอภิปราย การปาฐกถา การบรรยายตามสถานที่ต่างๆ ให้แก่สมาชิกพรรคได้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองภายในขอบเขตของกฎหมาย เช่น การไม่นอนหลับทับสิทธิ์ เลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคล เป็นต้น

3) หน้าที่ด้านการสนองตอบในเชิงบริการ ได้แก่ การพบปะพูดคุยกับสมาชิกพรรค การพาสมาชิกไปทัศนศึกษา การไปร่วมงานต่างๆ ของสมาชิกพรรค การรับฟังปัญหาความเดือดร้อน / ข้อร้องเรียนต่างๆ ของสมาชิกพรรค การให้ความช่วยเหลือสมาชิกพรรคที่เดือดร้อน เป็นต้น

4) หน้าที่ด้านการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้งของตน เช่น การของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกพรรค เป็นต้น

6.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็น ครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งในการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองว่าหมายถึง ลักษณะ และรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย โดยแบ่ง ดังนี้

6.2.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความคิดเห็นของสมาชิก พรรคการเมืองเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจไม่ใช่เกิดจากการถูกบังคับ หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ
- 2) การกระทำที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้ หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดจากประชาชน และเป็นการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งอาจเกิดเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้
- 3) การกระทำจะจัดองค์การขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีก็ได้ หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม และสมาชิกทุกคน สามารถมีส่วนร่วมได้ โดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น อาจเกิดจากการได้รับผลประโยชน์ ตอบแทน เช่น รายได้ หรือตำแหน่งทางสังคม เป็นต้น

6.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนน เสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง
- 2) การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง หมายถึง การพุดคุย/แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับสมาชิกพรรคคนอื่นเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของพรรค
- 3) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง หมายถึง การติดต่อนักการเมือง เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือเรียกร้องให้แก้ไขปัญหามาตามที่เขาเสนอ
- 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง หมายถึง การร่วมแสดง ความคิดเห็นในการประชุมพรรค การร่วมอภิปรายทางการเมือง การร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหา ของสมาชิกพรรค
- 5) การออกเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับ ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค

6) การยื่นข้อเสนอ ข้อเรียกร้อง หมายถึง การยื่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับ
พรรคการเมืองในเรื่องความเดือดร้อนต่าง ๆ การเดินขบวนประท้วงเพื่อเรียกร้องให้พรรคแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้น

6.3 สมาชิกพรรคการเมือง หมายถึง ประชาชนที่เป็นสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรค
การเมือง ในที่นี้หมายถึง ประชาชนที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย

6.4 เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน หมายถึง เขตเลือกตั้งซึ่งประกอบด้วย
อำเภอเมืองลำพูน (เฉพาะตำบลมะเขือแจ้) อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านธิ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของสมาชิกพรรค
ไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

7.2 ได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย
ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

7.3 ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับ
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน” โดยมีแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

- ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง
- ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง
- ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง
- วัฒนธรรมทางการเมืองกับระบบการเมือง

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง

- ความหมายของพรรคการเมือง
- องค์ประกอบของพรรคการเมือง
- ความสำคัญของพรรคการเมือง
- บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง
- สมาชิกพรรคการเมือง

2. ข้อมูลพื้นฐาน

- ข้อมูลทั่วไปในพื้นที่จังหวัดลำพูน
- พรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2546: 71 – 75) เป็นระบบย่อยหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคม อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีสาระเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด วิถีชีวิต และการแสดงออกทางการเมืองของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ

คำว่า วัฒนธรรม (culture) ตามนิยามของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวว่า “สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ” ดังนั้นจึงอาจอนุมานได้เป็นสังเขปว่า วัฒนธรรมทางการเมืองก็คือ สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามทางการเมืองแก่หมู่คณะหรือวิถีชีวิตทางการเมืองของหมู่คณะนั่นเอง โดยทั่วไปสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นมักเป็นสิ่งที่ดีงาม ไม่ว่าความเจริญงอกงามจะเกิดขึ้นต่อตัวมนุษย์หรือต่อสังคมก็ตาม วัฒนธรรมจึงมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ดีงามของมนุษย์ในสังคม เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างสรรค์ความเจริญงอกงามแก่มนุษย์และสังคมนั่นเอง

กาเบรียล เอ. อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond 1956: 391-409) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่างๆ ที่เป็นระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคล ซึ่งอาจจำแนกแนวโน้มหรือท่าทีในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลได้ 3 แบบ ที่อัลมอนด์เรียกว่า “ความโน้มเอียง” (orientation) คือ

1. ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ (cognitive orientation) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง
2. ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก (affective orientation) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง
3. ความโน้มเอียงด้านการประเมิน (evaluative orientation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจวินิจฉัย

ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye 1965: 5) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และสภาวะแห่งจิตใจของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง เพื่อการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการยอมรับกติกาของสังคม

วิลเลียม ที บลูม (William T. Bluhm 1974: 5 - 6) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองคือ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งการให้ความสำคัญสนับสนุนทางการเมืองโดยทั่วไปของสมาชิกภายในระบบการเมือง

ซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba 1965: 516) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองคือ แบบแผนของความเชื่อทางการเมืองของบุคคล ที่เกี่ยวกับกิจกรรมและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ความเชื่อทางการเมืองของบุคคลอาจจำแนกได้เป็นสองแบบ ได้แก่ ความเชื่อทางการเมืองต่อสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ และความเชื่อทางการเมืองต่อสิ่งที่ควรจะเป็น

จากที่ได้กล่าวถึงทั้งหมดสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองคือ แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกร่วมกันของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง ซึ่งในทฤษฎีระบบการเมืองได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความชอบธรรมแห่งอำนาจว่า การสนับสนุนที่ประชาชนให้ต่อระบบการเมืองและผู้มีอำนาจทางการเมืองนั้นมีที่มาจากความชอบธรรมแห่งอำนาจ ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง จะช่วยให้สามารถกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งจะเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงออกหรือไม่แสดงออกทางการเมืองและอาจเป็นในทางสนับสนุน ต่อต้าน หรือนิ่งเฉยต่อระบบการเมืองก็ได้ มีสมมติฐานสำคัญข้อหนึ่งที่ได้บ่งชี้ว่า กลุ่มผู้นำทางการเมืองในรัฐแบบต่างๆ จะทำหน้าที่อย่างราบรื่นได้ก็ต่อเมื่อพลเมืองส่วนใหญ่มี วัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบนั้นๆ เมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองเปลี่ยน ระบบการเมืองมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น (พลศักดิ์ จิร ไกรศิริ 2545: 149)

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

อัลมอนต์และเวอร์บา ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ (ideal type) โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดไว้ดังนี้ คือ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2546: 71 - 75)

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (parochial political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมแบบล้าหลัง หรือสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณี เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมือง ไม่รับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถาบันทางการเมืองรวมทั้งไม่คิดว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกา หรือ ชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (subject political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ บทบาททางการเมืองไว้

อย่างชัดเจน สมาชิกของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะทำหน้าที่ให้ความเคารพเชื่อฟัง และยอมรับอำนาจของรัฐบาลและสถาบันทางการเมือง แต่จะไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันต่อรัฐบาลแต่ประการใด เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของไพร่ไทยสมัยโบราณ หรือสังคมแบบชวา เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participative political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมือง ที่มีปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่วไป มีการรับรู้ต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สังคมเหล่านี้ ได้แก่ สังคมแบบอุตสาหกรรมทั้งหลาย ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมจะมีความผูกพันกับการเมืองสูง โดยถือว่าการแสดงออกหรือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิหน้าที่ของตน และเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองที่มีความสำนึกทางการเมือง

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

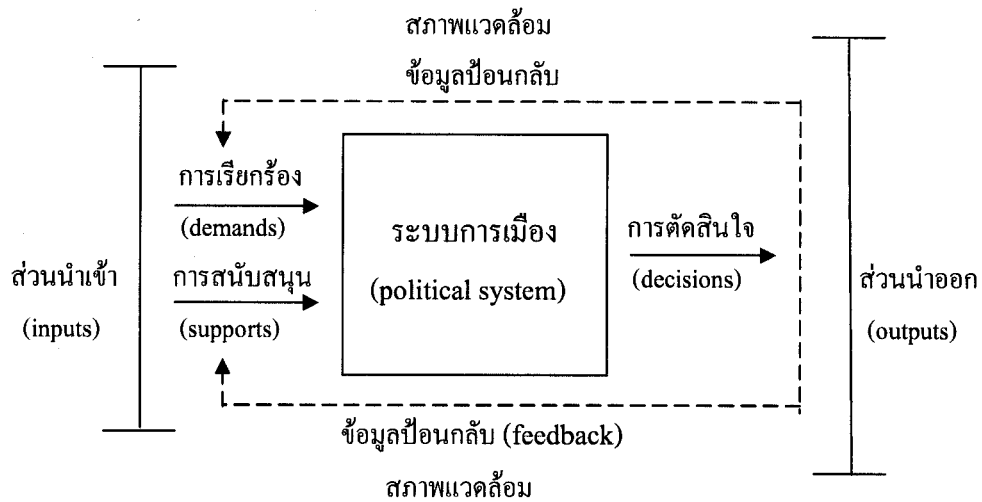
การที่วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญจึงมีความสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ประการแรก วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง (political legitimacy) ให้กับระบบการเมือง ทั้งนี้ไม่ว่าระบบการเมืองนั้น ๆ จะมีลักษณะเป็นแบบเผด็จการหรือแบบประชาธิปไตยก็ตาม ซึ่งจะเป็นผลทำให้ระบบการเมืองนั้น ๆ สามารถคงอยู่ได้อย่างราบรื่น ประชาชนจะสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยการเชื่อฟังคำสั่งและกฎหมายต่าง ๆ เพื่อเป็นการรักษาระเบียบของสังคมการเมือง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเหตุว่า ลักษณะธรรมชาติของวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่เป็นอยู่ในสังคมแต่ละขณะนั้น มักจะมีลักษณะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น และเป็นอยู่ในแต่ละขณะอยู่เสมอ ดังเช่น กรณีการปฏิวัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยการนำของเหมาเจ๋อตุง ใน ค.ศ. 1949 เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจรัฐได้แล้วก็ทำการปฏิวัติวัฒนธรรม (cultural revolution) เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของสังคมแทนที่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนชาวจีนหันมาสนับสนุนและร่วมมือกับรัฐบาลคอมมิวนิสต์นั่นเอง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการสร้างความชอบธรรมของรัฐบาล ทั้งในแง่ของการรักษาระเบียบดั้งเดิมหรือการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประการที่สอง วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นหรือริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้น ในประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดตะวันตก ส่วนมากมักปรากฏเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นผู้นำ (elite) ของสังคมที่เห็นว่า สภาพของระบบการเมืองที่เป็นอยู่ล้าสมัย ค่อยประสิทธิภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จึงต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร ซึ่งล้วนเป็นผู้นำในระบบราชการที่ได้รับการศึกษาจากฝรั่งเศสและยุโรป เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อันเป็นผลจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ โดยผู้นำนิสิต นักศึกษา และประชาชน และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการที่กลุ่มชนชั้นนำของสังคม มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ นั่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ริเริ่มและชี้นำให้มวลชนเข้าร่วมและสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมทางการเมือง ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง ทั้งในแง่ของการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น

วัฒนธรรมทางการเมืองกับระบบการเมือง

ทฤษฎีระบบการเมือง (political system) เป็นแนวทางการศึกษาทางรัฐศาสตร์ แนวทางหนึ่งที่มุ่งศึกษาหาคำตอบในประเด็นที่เกี่ยวกับเสถียรภาพของระบบการเมือง (stability of the political system) ในความหมายที่ว่า ในขณะที่ระบบการเมืองซึ่งเป็นระบบย่อย (subsystem) ระบบหนึ่งของระบบสังคมทั้งหมด (social system) แต่ระบบการเมืองเป็นระบบที่สำคัญที่สุดในการทำหน้าที่ในการนำพาให้สังคมบรรลุเป้าหมายปลายทางเพื่อการธำรงรักษาระบบ (system maintenance) ในทางที่เป็นจริงระบบการเมืองต้องเผชิญกับการเรียกร้อง (demands) ที่แตกต่างกัน และเกิดขึ้นอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนของสภาพแวดล้อม (environments) ที่อยู่รอบๆ ระบบการเมือง ประเด็นปัญหาสำคัญก็คือ ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของระบบการเมือง ย่อมมีผลทำให้เกิดความเรียกร้องนานาประการ โดยกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ระบบการเมืองมีสมรรถภาพ (capacity) เพียงใดในการตอบสนองข้อเรียกร้องและความต้องการของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ หากระบบการเมืองมีสมรรถนะเพียงพอหรือมีประสิทธิภาพ (efficiency) ในการทำหน้าที่ของระบบการเมือง ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อันเป็นการธำรงรักษาระบบให้อยู่รอด ซึ่งหมายถึงการบรรลุเป้าหมายของระบบ คือ การสร้างเสถียรภาพของระบบการเมือง



ภาพที่ 2.1 แสดงถึงตัวแบบระบบการเมืองของเควิด คีสตัน

ที่มา : David Easton, A Framework for Political Analysis. 1965

ระบบการเมืองมีภารกิจสำคัญ คือ การใช้อำนาจบังคับเพื่อการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม (authoritative allocation of values for a society) ประเด็นสำคัญ คือ ทำอย่างไรระบบการเมืองจะมีสมรรถภาพในการทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจในการสนองตอบการเรียกร้องและความต้องการต่าง ๆ จนก่อให้เกิดการสนับสนุนอันมีผลต่อการคงอยู่ธำรงรักษาไว้ของระบบการเมือง และหมายถึงเสถียรภาพของระบบการเมือง ดังนั้น หากระบบการเมืองทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ก็จะนำมาซึ่งความชอบธรรม (legitimacy) ของระบบการเมืองนั่นเอง ทั้งนี้การสนับสนุนระบบการเมืองได้รับความชอบธรรมทางการเมืองเป็นผลมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมือง ในรูปของการสร้างการสนับสนุน (supports) ให้กับระบบการเมืองในความหมายที่บ่งชี้ว่าระบบการเมืองสามารถตอบสนองการเรียกร้อง (demands) ที่เป็นความต้องการของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด การให้การสนับสนุนอาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การสนับสนุนแบบเฉพาะเรื่อง (specific) เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และการสนับสนุนแบบทั่วไป (diffuse) เช่น นโยบายเพื่อการรักษาความมั่นคงและความเป็นเอกราชของชาติ การสนับสนุนที่ระบบการเมืองได้รับนี้จะผ่านกระบวนการกลุ่มกลาทางการเมืองโดยตัวแทนต่าง ๆ คือ ครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา สถาบันทางการเมือง นอกจากนี้วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นปัจจัยในการสร้างการสนับสนุนในเรื่องนโยบาย

เฉพาะและนโยบายทั่วไปของระบบการเมืองแล้ว การสนับสนุนระบบการเมืองยังสามารถแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การกระทำตามหน้าที่ของพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนให้การสนับสนุนระบบการเมืองอย่างไร ในทางรัฐศาสตร์เรียกว่า “การให้ความยินยอมหรือความชอบธรรมของประชาชน” (popular support or legitimacy) การให้การสนับสนุนดังกล่าวอาจจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่

1. การให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมือง (political community) หมายถึง ประชาชน หรือ สังคมการเมืองในประเทศนั้น มีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นประชาชนพลเมืองในรัฐเดียวกัน แม้ว่ารัฐนั้นหรือประชาคมการเมืองนั้นจะประกอบด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (race) ศาสนา (religions) ภาษา (language) และวัฒนธรรม (culture) ความหลากหลายดังกล่าวสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติมีความสมานฉันท์ (harmony) การสนับสนุนต่อประชาคมจึงเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ให้มีความรู้สึกเป็นเอกภาพภายใต้ดินแดนแห่งรัฐเดียวกันจะต้องกระทำผ่านตัวแทนต่างๆ ในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางการเมือง

2. การให้การสนับสนุนต่อระบบการเมืองการปกครอง (political regime) หมายถึง การที่ประชาชนให้การยอมรับต่อระบบการเมืองการปกครองที่รัฐนั้นๆ ใช้อยู่ไม่ว่าจะเป็นระบอบใดก็ตาม เช่น ระบบเผด็จการ หรือ ระบอบประชาธิปไตย ก็ตาม การให้การยอมรับเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบการเมืองการปกครองของรัฐนั้นๆ มีความชอบธรรมทางการเมือง เป็นการสนับสนุนทั่วไปที่มีต่อระบบการเมือง

3. การให้การสนับสนุนต่อผู้มีอำนาจการเมืองตามตัวบทกฎหมาย (political authorities) หมายถึง การที่ประชาชนยอมรับต่อบทบาทและการปฏิบัติงานของบุคคล คณะบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ รัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง เป็นต้น การให้การสนับสนุนจึงเป็นผลมาจากการให้การสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครองนั่นเอง

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองในแง่ของการสร้างสรรค์ความชอบธรรมทางการเมือง และการสร้างความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง โดยการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนประชาคมการเมือง ระบบการปกครอง และสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางการเมือง คือ เป็นลักษณะสำคัญของระบบการเมืองสมัยใหม่ ในระบบการเมืองแบบเก่าหรือแบบจารีตประเพณีนั้น ผู้นำถือว่าประชาชนไม่ต้องเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมือง ไม่ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารประเทศเป็นเรื่องของผู้นำเพียงกลุ่มเดียว ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจทุกอย่างรวมทั้งในเรื่องของการคุ้มครองและการให้บริการแก่ประชาชน ประชาชนจึงมีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลเท่านั้น แต่สำหรับระบบการเมืองสมัยใหม่นั้นถือว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความจำเป็น เนื่องจากประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ไม่ยอมให้คนเพียงกลุ่มเดียวผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ นอกจากนั้น ประชาชนยังมีความคิดแตกต่างไปจากอดีตในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนกับรัฐ และรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องทำตามความต้องการของประชาชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้รัฐทำตามความต้องการของตน (สุจิต บุญบงการ 2541: 29 - 30)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงถือได้ว่าเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะจะทำให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร อันจะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในระบบสังคมนั้น นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังเป็นการแสดงออกซึ่งข้อเรียกร้อง ความต้องการ ความคิดเห็น ปฏิกริยาความพึงพอใจ และการตอบสนอง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างสนับสนุนให้การดำเนินกิจการของบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความสมัครใจปราศจากการบังคับ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจมีตั้งแต่รูปแบบเล็ก ๆ แคบ ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายทางการเมือง การเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นถึงนักการเมือง ไปจนถึงรูปแบบที่มีน้ำหนักร้างขวางขึ้น เช่น การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การช่วยผู้สมัครรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน เป็นต้น

เดวิด อีสตัน (David Easton) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมือง และจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบและทุกระดับ เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง และการสนับสนุน จะเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งการ

ดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะคุณภาพได้ และถ้าหาก ระบบการเมืองปราศจากสิ่งนี้แล้วการเมืองจะดำรงอยู่ไม่ได้ (อัครวิทย์ ชันซ์แก้ว 2540: 71)

สำหรับแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ไมรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner 1971: 160 - 163) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้กว้างๆ ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม (นรนิติ เศรษฐบุตร 2542: 894 - 895)

ซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba 1978: 46) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายของประชาชน ที่มุ่งใช้อิทธิพลต่อการเลือกคณะผู้ปกครอง แต่คำจำกัดความนี้ให้ภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

กรอฟฟรีย์ เค โรเบิร์ต (Geoffrey K. Roberts 1971: 145) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่เป็นไปโดยสมัครใจของปัจเจกบุคคล ในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การทำกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมฟังอภิปรายทางการเมือง การร่วมรับฟังเหตุการณ์ทางการเมือง (วสันต์ สุวรรณ 2547: 11)

แซมมวล พี ฮันติงตัน และ โจน เอ็ม เนลสัน (Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson 1976) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดย ฮันติงตัน ได้พิจารณาแง่มุมที่สำคัญและกำหนดขอบเขตของความหมายให้ชัดเจนขึ้นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นไม่รวมถึงทัศนคติ เป็นการกระทำของการมีส่วนร่วมที่เป็นประชาชนธรรมดา ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้นจะมีลักษณะเป็นช่วงๆ ไม่ต่อเนื่องกัน เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่นๆ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการตัดสินใจในการแบ่งสรรทรัพยากรในสังคมที่มีอยู่

อย่างจำกัด การกระทำต่างๆ นี้ ไม่รวมไปถึงการกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล (สุพล ใจดุษย์ 2545: 10)

เฮอริเบิร์ต แมคคอสกี้ (Herbert McClosky 1968) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า คือการกระทำโดยความสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคม มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยตรงและทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงิน การชุมนุมทางการเมือง การช่วยเหลือทางการเมืองแก่ผู้รับสมัครเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง การติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนั้น ลักษณะของความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังพิจารณาได้จากการสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ผู้ลงคะแนนเสียงตามบัญชี การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนี้ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2542: 12) ยังได้สรุปความหมายจากคำนิยามของนักคิดตะวันตกไว้ในงานวิจัยของทั้งสองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการกระทำ (Action) ที่ปัจเจกชน (Individual) หรือกลุ่มบุคคล (Group) ที่ไม่ว่าจะมีระดับของการจัดองค์การมากน้อยอย่างไร เพื่อมีอิทธิพลต่อการเลือกสรรผู้นำทางการเมืองหรือรัฐบาลและระดับท้องถิ่น และเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งให้การสนับสนุนหรือต่อต้าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีหลายรูปแบบ และหลายระดับ

สรุปการกระทำที่จะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้นั้น จะต้องเป็นการกระทำที่มุ่งหวังอิทธิพลในการตัดสินใจของรัฐบาลเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าเป็นการกระทำที่ไม่หวังที่จะมีอิทธิพลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือเลือกบุคคลสำคัญที่สามารถกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้แล้วก็ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมื่อดูความหมายที่ ไมรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner 1971) ให้ไว้เมื่อแยกความหมายสามารถพิจารณาเป็นข้อๆ ได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจและถือได้ว่าความเต็มใจนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ นั่นคือจะมีใช่การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ
2. การกระทำนั้นเกิดขึ้นแต่ก็ไม่ได้เน้นผลที่เกิดขึ้นว่าจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่
3. การกระทำจะจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่ก็ได้

4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือจะเกิดต่อเนื่องกันก็ได้
5. การกระทำที่ว่าจะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้
6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาลหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การเลือกนโยบายหรือเลือกตัวบุคคล หรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล
7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่องการเมืองระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้ (นรนิติ เศรษฐบุตร 2542: 895)

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อพรรคการเมืองไทยค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ให้มีการรับรองสิทธิและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองผ่านทางองค์การพรรคการเมืองได้ ขณะเดียวกันพรรคการเมืองเองก็ต้องแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน โดยการระดมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ในแต่ละสังคมนการเมืองประชาชนบางคนเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหาใช่ทั้งหมดไม่ ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเหล่านั้นจะมีส่วนร่วมในรูปแบบและในระดับที่แตกต่างกัน ในปัจจุบันนี้กระบวนการทางการเมืองก็ยิ่งมีความหลากหลายยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่พบเห็นอยู่ในระบบการเมืองส่วนใหญ่ ดังนี้

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สำหรับประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยที่มีตัวแทนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์นั้น วิธีดังกล่าวเป็นวิธีการหลักที่ปรากฏอยู่ทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีอิทธิพลต่อผู้นำในระบบการเมือง โดยทำให้ผู้นำต้องปรับนโยบายของตน เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2526: 27) แต่การเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางและไม่มีการจำกัดคุณสมบัติโดยไม่จำเป็น ในการศึกษาวิจัย มักนิยามแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (voting turnout) แต่วงการรัฐศาสตร์ยังพบความสัมพันธ์ของตัวเลขนี้กับพฤติกรรมทางการเมืองในแง่ต่าง ๆ น้อยมาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในช่วงตลอดชีวิตแล้ว การพิจารณาการไปออกเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวจะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยสมเหตุสมผล เพราะเป็นการกระทำในช่วงเวลาสั้น ๆ ขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบอื่นๆ เช่น การติดตามข่าวสารการเมืองจากวิทยุ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ หรือการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง การร้องเรียนผลประโยชน์ ฯลฯ นั้นใช้ระยะเวลายาวนานต่อเนื่องมากกว่า แต่

พิจารณาโดยรวมแล้วการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาล หรือการปกครองได้ทันทีทันใด คือบอกได้ว่า ใครอยู่ใครไปได้ทันที การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจึงมีความสำคัญมาก (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2523: 8)

2. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการณรงค์หาเสียง หมายถึง การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครที่สนับสนุนการทำงานให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้น การเข้าร่วมประชุมหรือการประชุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรคการเมืองและผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง รวมทั้งการเป็นสมาชิกชมรมทางการเมือง เวอร์บาและนี (Verba and Nie 1972: 31) เห็นว่า การเข้าช่วยพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมที่ยุ่ยากกว่าการออกเสียงเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมมิได้จำกัดเฉพาะแต่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว การรณรงค์หาเสียง การสมัครเข้ารับการเลือกตั้งก็ควรที่จะนำมาพิจารณาด้วย

3. กิจกรรมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองและสังคม โดยการแสดงออกต่อปัญหาทางการเมืองและสังคมในรูปแบบของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะ แต่ทั้งนี้กลุ่มดังกล่าวต้องไม่ใช่องค์การของรัฐบาล ฮันติงตัน (Huntington) เรียกการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ว่า “กิจกรรมเชิงองค์การ (organizational activities) ซึ่งหมายถึง การเข้าเป็นเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ ที่มีเป้าหมายสำคัญและเด่นชัดในอันที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐ โดยที่อาจจะเป็นจุดมุ่งหมายในเรื่องผลประโยชน์ หรือปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่วไปก็ได้ กล่าวได้ว่า การที่บุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การประเภทนี้แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้ลงมือกระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่ง

4. การชักจูง (lobbying) โบรเมจ (Bromage 1950: 255 - 226) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในอันที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้นำในระบบการเมือง เพื่อเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจหรือปัญหาที่มีผลกระทบต่อกลุ่ม ซึ่งมีอยู่ในรูปแบบการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านร่างกฎหมายหรือนโยบายอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ

5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการประท้วงและการใช้ความรุนแรง ได้แก่ การเข้าร่วมชุมนุมในที่สาธารณะ การจลาจล การก่อความวุ่นวาย เพื่อให้รัฐบาลแก้ไขในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง อาจเป็นการกระทำโดยเปิดเผยในรูปแบบของการชุมนุม การเดินขบวน ตลอดจนการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งกฎหมายและนโยบายที่เห็นว่าไม่ถูกต้องนั้น ซึ่งเป็นการประท้วงในรูปแบบซ่อนเร้น (Huntington and Nelson 1976: 15)

6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทบาทผู้สื่อข่าว (communicator) การที่บุคคลติดตามข่าวสารทางการเมือง การส่งจดหมายแสดงการสนับสนุนต่อผู้นำทางการเมืองในนโยบายที่เห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง และส่งหนังสือร้องเรียนต่อการดำเนินงานที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง รวมไปถึงการพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นของตนต่อรัฐบาล การส่งข้อความ ความคิดเห็นไปยังสื่อมวลชนต่างๆ ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อมีการแลกเปลี่ยนด้านวาทะ และผู้ที่จะมีส่วนร่วมในลักษณะนี้มักจะเป็นผู้ที่มีพื้นการศึกษาค่อนข้างดี มีความสนใจทางการเมืองและมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับสูง

7. การติดต่อเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเกี่ยวเนื่องกับราษฎร ซึ่งเป็นบุคคลที่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเพื่อแก้ไขปัญหาใดๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก (มานะศรี ยงเจริญ 2523: 28)

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง นับเป็นพื้นฐานอันดับแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดและยังสามารถครอบคลุมถึงขบวนการเลือกตั้ง ได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเสนอตัวเข้ารับสมัครเลือกตั้ง การไปฟังการปราศรัย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัคร นโยบายพรรค การชักชวนผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การดูแลมิให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้ง
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมโดยตรงคือ การเป็นสมาชิกพรรค การสนับสนุนพรรคการเมืองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ยึดมั่นในนโยบายพรรค ร่วมทำงานให้กับพรรค เช่น การรณรงค์หาเสียง เป็นต้น
- การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของพรรคการเมืองตามความเหมาะสม เช่น การอภิปราย การเขียนบทความผ่านสื่อ เป็นต้น
- การมีส่วนร่วมโดยการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์
- การมีส่วนร่วมโดยการแสดงออกของประชาชน เช่น การเรียกร้อง การเดินขบวนประท้วง เป็นต้น
- การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การรวมเป็นพลังมวลชน การติดต่อผู้มีอำนาจหน้าที่อื่นๆ การยื่นหนังสือร้องทุกข์ ซึ่งถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ การให้ข้อมูลทางการเมือง การปกป้องสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

แซมมวล พื ฮันติงตัน และ โจน เนลสัน (Samuel P. Huntington and Joan Nelson 1982: 12 - 13) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 รูปแบบ ดังนี้

1) กิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียง หมายถึง การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง การชักชวนผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การใช้สิทธิเลือกตั้ง

2) การสร้างความสัมพันธ์หรือการลอบบี้ หมายถึง การเข้าหาข้าราชการหรือนักการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมืองและกระบวนการในการตัดสินใจของรัฐบาล รวมไปถึงกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ต่อผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายและตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3) กิจกรรมองค์กร เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้ เช่น การร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมนโยบาย หรือแนวทางการดำเนินงานขององค์กร การร่วมอภิปรายทางการเมือง การร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

4) การติดต่อเฉพาะเรื่อง หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของทางการ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะของตนเองหรือครอบครัว หรือในบางครั้งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาส่วนรวมของบ้านเมือง แต่เป็นการติดต่อโดยส่วนตัว เช่น ได้ติดต่อกับผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องให้ผู้แทนราษฎร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพิจารณาปัญหาที่เขาเสนอ

5) การประท้วงหรือใช้กำลังรุนแรง เป็นกิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐบาล เพื่อจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนหรือคัดค้านรัฐบาล หรือเปลี่ยนตัวผู้นำทางการเมือง

นอกจากนี้ อัลมอนด์ (Almond) และ เพาเวล (Powell) ได้จำแนก รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้ (Almond and Powell 1996: 145 - 148)

ตารางที่ 2.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ อัลมอนด์ และ เพาเวล

แบบที่ทำกันทั่วไป (Conventional Forms)	แบบที่แตกต่างจากที่ทำกันทั่วไป (Unconventional Forms)
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเสนอ ข้อเรียกร้อง
2. การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวนประท้วง
3. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าเผชิญหน้า
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง - การประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน - การประทุษร้ายต่อบุคคล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะในรูปแบบใด ในระดับและวิธีการอย่างไรก็ตาม จะพบว่าปัจจัยและตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลหรือผลอันซับซ้อนต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งสิ้น ปัจจัยและตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวบุคคล วัย เพศ การศึกษา อาชีพ อุปนิสัย เหตุผล ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ครอบครัว กิจกรรม ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรมร่วมทางสังคม ระดับการพัฒนาหรือความทันสมัยทางสังคมและเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผู้นำทางการเมือง หรือผู้แทนของประชาชน เป็นต้น

ลิปเซท เซย์มัวร์ มาร์ติน (Lipset Seymour Martin 1963: 431-442) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีความสัมพันธ์กับดัชนีที่ชี้วัดความเจริญหรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความมั่งคั่งหรือรายได้ ความเป็นชุมชนเมือง และการศึกษา ยิ่งสังคมที่มีประชาชนมีระดับการศึกษาสูง รายได้ดี มีชุมชนเมือง และการพัฒนาอุตสาหกรรมสูง ประชาชนจะกระตือรือร้น

ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขปัจจัยทางสังคมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ลิปเซท (Lipset 1963) กล่าวว่า ความใกล้ชิดระหว่างประชาชนจะทำให้การมีความตื่นตัวในผลประโยชน์ของชุมชน และการร่วมกระทำการ โดยเฉพาะทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหามากขึ้น ในขณะที่การติดต่อแบบไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการผ่านองค์กรกิจกรรมต่างๆ ยิ่งทำให้การมีความกระตือรือร้นทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ในผลงานของนักรัฐศาสตร์ นักวิชาการ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการออกเสียงลงคะแนนในหลายประเทศให้ข้อสรุปว่า ประชาชนผู้มีส่วนร่วมโดยไปลงคะแนนเสียงมากกว่า คือ เพศชายมากกว่าเพศหญิง ผู้มีการศึกษาสูงมีส่วนร่วมมากกว่าผู้มีการศึกษาดำ ผู้ที่อยู่ในชุมชนเมืองมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่อยู่นอกเมือง ผู้มีอายุระหว่าง 35 - 55 มีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยหรืออายุมากกว่านั้น ผู้ที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม / องค์กร มีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่ไม่ใช่สมาชิก และผู้มีอาชีพข้าราชการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้ทำงานเอกชน (Lipset 1963: 187-191 , 220 - 225)

นอกจากนั้น แมกซ์ เวเบอร์ ยังชี้ให้เห็นว่าอาชีพการงานจะตัดสินหรือมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคมที่มีการรวมกลุ่มและติดต่อสื่อสารกันสะดวก เนื่องจากจะทำให้คนเกิดความสำนึก รับรู้ ประเด็นการเมือง และมีความสามารถในการมีส่วนร่วมด้วย เช่น นักกฎหมาย ทนายความ จะมีทั้งความชำนาญและมีเวลาสำหรับกิจกรรมทางการเมือง ส่วนผู้มีอาชีพแพทย์แม้จะสนใจการเมืองแต่อาจจะหาเวลายากที่จะทำกิจกรรมการเมือง ดังนั้น สิ่งที่จะชี้ให้เห็นระดับความกระตือรือร้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ อาชีพการงานที่จะก่อให้เกิดความสนใจทางการเมือง ประกอบกับการมีเวลา คนที่ทำงานสำนักงาน เสมียนพนักงาน ผู้ทำงานด้วยมือ ช่างนาเกษตรกรที่ยากจน ผู้ที่ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ ต้องทำมาหากินจะไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นเหมือนอาชีพอื่น ๆ นอกนั้นเพศก็จะมีผลเช่นกัน ผู้หญิงอาจจะมีความสนใจทางการเมืองน้อยในแทบทุกสังคมและจะไปลงคะแนนเสียงน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ อาจจะแปรเปลี่ยนไปได้ตามสภาวะเงื่อนไขและเวลาที่เปลี่ยนไป (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ 2540: 15 - 17)

เลสเตอร์ มิลบราท (Lester W. Milbrath 1977) ชี้ให้เห็นว่าการที่ประชาชนจะมีปฏิริยาตอบสนองและมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคล ลักษณะสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการถูกกระตุ้นโดยสื่อต่างๆ กล่าวคือ

- ผู้ที่ชอบการมีส่วนร่วมในการพูดคุย อภิปรายทางการเมืองจะมีส่วนร่วมทางการเมืองและถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปออกเสียงมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจพูดคุยเรื่องการเมือง

- ผู้ที่มีการติดต่อทางการเมืองจะมีส่วนร่วมทางการเมืองและถูกกระตุ้นให้ไปออกเสียงหรือไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากกว่า
- การได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
- การนิยมนับสนุนบุคคลหรือนโยบาย จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้
- ผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือมีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองจะสนใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า

นอกจากนั้น ฮันติงตัน เห็นว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือพรรคการเมือง แม้ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนทั่วไป

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ และมีความสำคัญต่อระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นในท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม รวมทั้งอาจเป็นกิจกรรมง่าย ๆ เช่น การพูดคุยถกเถียงปัญหาในทางการเมือง การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลทั้งสิ้น

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง

ความหมายของพรรคการเมือง

คำว่า “พรรคการเมือง” ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า political party ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ จากคำว่า “pars” แปลว่า “ส่วน” เมื่อพิจารณาจากคำศัพท์เดิมแล้ว พรรคการเมืองจึงหมายความว่า ส่วนของประชาชน อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ พรรคการเมืองจึงหมายถึง การที่ประชาชนมีความเป็นอิสระที่จะได้รับการแบ่งออกเป็นส่วนตามความคิดเห็นอันอิสระของเขาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2524: 5)

ในทางรัฐศาสตร์พรรคการเมืองหมายถึง องค์การที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมอิทธิพลหรือควบคุมนโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาล นักรัฐศาสตร์กลุ่มทฤษฎีสัญญาประชาคม (social contract theory) เช่น โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก

(John Locke) และจันจ๊าก รูสโซ (Jean Jacque Rousseau) ก็ได้ยืนยันความคิดในเรื่องผลประโยชน์ของมนุษย์ในเรื่องนี้ คือเมื่อบุคคลที่มีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่คล้ายคลึงกันภายในรัฐมีความต้องการที่จะก่อตั้งเป็น“กลุ่มการเมือง” (political group) ขึ้นมาต้องได้รับความยินยอมจากรัฐให้ก่อตั้งกลุ่มการเมืองขึ้นมาได้โดยกำหนดหลักการที่จะจัดการปกครองรัฐขึ้นมาตามแนวความคิดเห็นของกลุ่มพวกตน แนวความคิดนี้จึงก่อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีนักรัฐศาสตร์อีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของพรรคการเมืองไว้แตกต่างกันตามทัศนะแล้วแต่ผู้ให้ความหมายจะมองในแง่ใด เพราะรัฐศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งทางสังคมศาสตร์ ความหมายหรือคำจำกัดความจึงไม่อาจจะระบุเฉพาะเจาะจงลงไปได้อย่างวิทยาศาสตร์ แต่จะไม่ใช่เป็นการเสียประโยชน์ที่เดียวถ้าจะนำทัศนะต่างๆ ของบรรดาปราชญ์การเมืองมาพินิจพิจารณา และประมวลเข้ากันเพื่อให้ทราบความหมายและลักษณะทั่วไปของพรรคการเมืองให้เป็นที่เข้าใจมากที่สุด

โจเซฟ ลาพาลอมบารา และ ไมรอน ไวเนอร์ (Joseph Lapalombara and Myron Weiner 1966: 3) กล่าวว่าพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลจะทราบความต้องการและเจตจำนงของประชาชนได้ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นตัวแทนอุดมการณ์ของคนในสังคม จึงเป็นเสมือนกระจกเงาสท้อนให้เห็นความต้องการของกลุ่มชนต่างๆ ในสังคม โดยพรรคการเมืองจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการของประชาชนและส่งต่อความประสงค์ของประชาชนไปยังรัฐบาล

เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) ได้ให้ความหมายของพรรคการเมืองไว้เมื่อปลายศตวรรษที่ 18 ว่า พรรคการเมือง ได้แก่ คนกลุ่มหนึ่งซึ่งรวมกันเพื่อส่งเสริมประโยชน์ของชาติ ด้วยความพยายามร่วมกันตามแนวหลักการบางอย่างโดยเฉพาะที่เห็นพ้องต้องกัน (วิทยา นภาศิริกุล 2521: 7-8)

แจค ซี พลาโน (Jack C. Plano) และคณะให้คำนิยามพรรคการเมืองไว้ในหนังสือ Political Science Dictionary ดังนี้ “A Group of individuals, often having some measure of ideological agreement, who organized to win elections, operate government and determine public policy” หมายความว่า พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ตรงกันจัดตั้งขึ้นเพื่อชิงชัยในการเลือกตั้งเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล และกำหนดนโยบายการปกครองประเทศ (อุทัย หิรัญโต 2530: 73)

เฮร์แมน ไฟเนอร์ (Herman Finer) นักรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้ให้ความหมายว่า พรรคการเมือง หมายถึง คณะหรือสมาคมของบุคคลซึ่งได้ตกลงกันถึงหลักการจัดการปกครองของรัฐ โดยมีการตกลงใจร่วมกันระหว่างสมาชิกของคณะบุคคลหรือสมาคมนั้น เพื่อนำเอาหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง

โมริซ ดูแวร์แยร์ (Maurice Duverger 1964: 24 - 31) นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส แสดงความเห็นว่าการเมืองเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือกลุ่มด้านใดก็ตาม เช่น การรวมตัวของกลุ่มผู้ดี กลุ่มขุนนาง กลุ่มกรรมกร กลุ่มเจ้าของที่ดิน เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้ล้วนเป็นที่มาของพรรคการเมืองทั้งสิ้น ดูแวร์แยร์ เชื่อว่ากลุ่มผลประโยชน์ (interest groups) ต่างๆ มีส่วนสำคัญในการก่อกำเนิดพรรคการเมือง และยังเสริมสร้างให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งด้วยการให้ความสนับสนุนพรรคการเมืองอยู่เสมอ

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) กล่าวว่า พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันเป็นสมาคมภายในชุมชนทางการเมือง จึงมีการเปิดรับสมาชิกอย่างเป็นทางการและทั่วไป โดยมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะเข้าบริหารนโยบายสาธารณะในกรณีที่พรรคการเมืองได้เป็นรัฐบาล หรือเข้าไปควบคุมนโยบายสาธารณะ ในกรณีที่พรรคการเมืองทำหน้าที่พรรคฝ่ายค้านเพราะไม่สามารถเป็นรัฐบาลได้ (Reinhard Bendix 1966: 444 - 445)

วิลเลียม กูดแมน (William Goodman 1956: 8) ได้ให้ความหมายของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมือง คือ องค์การอันเป็นที่รวมของสมาชิกที่มีความคิดเห็นคล้ายกัน โดยมีความมุ่งหมายอันแน่ชัดที่จะชนะการเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้เขามีสิทธิเข้าไปใช้อำนาจการปกครอง เพื่อจะจะได้รับผลประโยชน์จากการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองนั้น

วิสุทธิ โปธิแท่น (2538: 42) ให้ความหมายของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมือง เป็นสถาบันทางการเมืองของสังคมที่คอยประสานเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เชื่อมรัฐกับประชาชน และกลไกต่างๆ ของรัฐ พรรคการเมืองต้องคอยดูว่าประชาชนและประเทศชาติมีการเรียกร้องต้องการอะไรบ้าง แล้วพรรคจะมาจัดหมวดหมู่ข้อเรียกร้องต้องการทั้งหลายเหล่านั้นเพื่อหาทางตอบสนอง ถ้าเป็นปัญหาที่จะหาทางแก้ไข ถ้าไม่ก้าวหน้าก็จะไม่พัฒนา พรรคการเมืองทั้งหลายต้องแข่งขันกันเสนอนโยบายต่อประชาชนให้ประชาชนพิจารณา และพรรคต้องเป็นตัวติดต่อเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศเพื่อหาการสนับสนุน

นอกจากนี้ โจเซฟ ลาพาลอมบารา และ ไมรอน ไวเนอร์ (Joseph Lapalombara and Myron Weiner) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า พรรคการเมืองที่แท้จริงจะต้องมีคุณลักษณะเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ คือ (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 283 - 284)

1. มีอายุยืนนาน พรรคการเมืองที่แท้จริงซึ่งมีกำเนิดตามปรัชญาและธรรมชาติ จะมียุอายุยืนยาวไม่สิ้นสุด เพราะสมาชิกทุกคนเข้ามาเป็นสมาชิกโดยอุดมการณ์ มิใช่เห็นแก่ ลาภ ยศ ตำแหน่งทางการเมืองเป็นเครื่องล่อใจ ดังนั้น สมาชิกทุกคนจะเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้มีการสืบสานอุดมการณ์ทางการเมืองที่บรรดาสมาชิกเห็นพ้องต้องกันต่อไปอย่างต่อเนื่อง สมาชิกรุ่นปู่ย่าตายายจะถ่ายทอดอุดมการณ์ภารกิจให้สมาชิกรุ่นลูกหลาน สืบทอดอย่างไม่มิตี่สิ้นสุด

เพราะเป็นอุดมการณ์ที่สมาชิกทุกคนเห็นพ้องและใฝ่ฝันที่จะมีโอกาสผลักดัน ให้มีการนำไปปฏิบัติ ให้เกิดผลดีเป็นรูปธรรมเมื่อโอกาสอำนวย

2. พรรคการเมืองจะต้องมีสาขาพรรคตามชุมชนต่างๆ กระจายทั่วประเทศ เพื่อให้สาขาพรรคได้ทำหน้าที่ติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิด รวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนแต่ละชุมชนมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อจะได้สร้างเป็นประชามติที่มีพลัง และเสนอต่อรัฐบาลในการดำเนินการแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จต่อไป นอกจากนี้สาขาพรรคจะต้องทำหน้าที่ในการนำเอาผลงานของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนไปแล้ว รายงานให้ประชาชนทราบ จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักว่ารัฐบาลที่ประชาชนเลือกตั้งนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่สนองประโยชน์ของประชาชนตามที่ได้ให้คำมั่นสัญญาไว้หรือไม่

การมีสาขาพรรคตามชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึง ยังจะมีประโยชน์ในข้อที่ว่าทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ทำให้เกิดความตื่นตัว สนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีขึ้น การใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมเป็นผลดี การเลือกตั้งจะได้คนดีมีอุดมการณ์เข้ามาทำงานทางการเมืองเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่างๆจะมีประสิทธิภาพและมีเหตุมีผล โดยสมบูรณ์ ประชาชนจะไม่ตกอยู่ในฐานะถูกหลอก หรือถูกชักจูงจากนักการเมืองผู้ไร้อุดมการณ์ต่อไป

3. พรรคการเมืองจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง มิใช่ว่าใกล้ถึงฤดูกาลหาเสียงเลือกตั้ง จึงจะเข้าไปหาหรือคลุกคลีกับประชาชน จัดเลี้ยง จัดการ แสดงมหรสพ รวมถึงให้คำมั่นสัญญาต่างๆ นานา ถ้าได้รับการเลือกตั้ง แต่พอหมดฤดูกาลเลือกตั้งจะละทิ้งประชาชน แม้ประชาชนมีทุกข์ร้อนเดินทางไปหา ก็มักจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมพบ เพราะขาดความจริงใจ การติดต่อกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอไม่เพียงแต่จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองและนักการเมืองเท่านั้น ยังจะเป็นประโยชน์แก่พรรคการเมืองและรัฐบาลที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของพรรคการเมืองและรัฐบาล และเมื่อพรรคการเมืองและรัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ได้ผลดี เป็นที่พอใจของประชาชน คະแนนนิยมและชัยชนะในการเลือกตั้งย่อมตกเป็นของพรรคการเมืองที่ใกล้ชิดประชาชน โดยที่ผู้สมัครในนามพรรคการเมืองที่มีผลงานดีไม่จำเป็นต้องเหนื่อยยากในการหาเสียงในทางที่ผิด ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการถูกใบแดงหรือใบเหลืองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่จำเป็น และที่สำคัญไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อแลกคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเป็นภาระต้องหาเงินมาใช้หนี้หรือที่เรียกว่า “การถนอมทุน” เมื่อครองตำแหน่งทางการเมือง

4. พรรคการเมืองต้องมีเจตนาที่จะเป็นรัฐบาล เพื่อรับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่เลือกตั้ง พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์จะต้องมีเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง คือ การเป็นรัฐบาล เพื่อจะได้นำเอานโยบายของพรรคที่ได้ใช้หาเสียงเลือกตั้งจนประชาชนได้ให้ความเห็นชอบ จนได้คะแนนเสียงชนะการเลือกตั้ง มีสมาชิกเป็นฝ่ายข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร โอกาสนี้จะเป็นการพิสูจน์ความจริงว่า พรรคการเมืองที่เสนอนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินและแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่างๆ ของบ้านเมือง จนประชาชนเห็นพ้องต้องกันและได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เมื่อได้เป็นรัฐบาลแล้วพรรคการเมืองนั้นจะมีความสามารถในการทำงาน โดยนำเอานโยบายที่เป็นนามธรรมไปดำเนินการให้เป็นผลงานในเชิงรูปธรรมได้ผลดีเพียงใด ถ้าพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลมีความสามารถ มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต บริหารงานในฐานะรัฐบาลได้ผลดี ทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมั่นคงปลอดภัย เป็นสุข พรรคการเมืองนั้นก็จะได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างเต็มเปี่ยม แต่ตรงกันข้าม พรรคการเมืองที่หาเสียงกับประชาชนอย่างหนึ่ง เมื่อมีโอกาสเป็นรัฐบาลกลับปฏิบัติหน้าที่โดยไม่รับผิดชอบต่อผลประโยชน์และความต้องการของประชาชน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องทุกวิถีทาง เมื่อคราวเลือกตั้งครั้งต่อไป ประชาชนย่อมต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินผลงานในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองประเภทนี้ก็จะเป็พรรคการเมืองที่อายุไม่ยืนยาว เพราะประชาชนตระหนักดีว่ามีใช่เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ที่จะเข้ามารับใช้ประชาชนหรือปฏิบัติภารกิจทางการเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศชาติ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องคำจำกัดความหรือความหมายของพรรคการเมือง จะพบว่า เราสามารถที่จะทำความเข้าใจพรรคการเมืองได้หลายแง่มุมแตกต่างกันตามทัศนะของนักวิชาการแต่ละท่านซึ่งให้ความใส่ใจและศึกษาไปในแนวทางของตน และที่หยิบยกมานั้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้การให้คำจำกัดความหรือความหมายของพรรคการเมืองมีความเหมาะสมและกะทัดรัดมากขึ้น อาจสรุปคำจำกัดความหรือความหมายของพรรคการเมืองได้ว่า พรรคการเมืองคือ องค์การทางการเมืองซึ่งมีเป้าหมายที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองในฐานะรัฐบาล โดยกระบวนการที่มีการแข่งขันและไม่มีการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งลักษณะสำคัญของพรรคการเมืองจากคำจำกัดความดังกล่าวคือ ประการแรก พิจารณาพรรคการเมืองเป็นองค์การประเภทหนึ่ง ประการที่สอง องค์การดังกล่าวมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในทางการเมือง ก็คือต้องการเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง โดยเข้าไปเป็นรัฐบาลโดยตรง และในประการสุดท้าย วิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นนั้น ไม่จำกัดว่าจะต้องอาศัยกระบวนการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรีหรือไม่ก็ตาม (อานนท์ ภักดีวงศ์ 2539: 76)

องค์ประกอบของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองที่สามารถส่งผู้แทนของพรรคเข้าสมัครและได้รับเลือกตั้งจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลเข้าบริหารประเทศได้นั้นมักจะเป็นพรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็ง และมีองค์ประกอบที่สำคัญๆ หลายประการที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้ กล่าวคือ สามารถจัดตั้งรัฐบาลเข้าบริหารประเทศได้ สำหรับองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลมีดังนี้ (อวยชัย ชะบา 2526: 674 - 675)

1) *องค์การของพรรค* พรรคการเมืองใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและทำการจัดองค์การ โดยการนำวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น คือการเป็นรัฐบาลมาปฏิบัติจัดทำโดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานเป็นขั้นตอน เช่น จะต้องแบ่งงานออกเป็นสาขาต่างๆ และกำหนดสายการบังคับบัญชา พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตของอำนาจหน้าที่มิให้ก้าวก้ำกัยกัน เพื่อให้เกิดการจัดการที่มุ่งประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

2) *กลไกของพรรคการเมือง* เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่สามารถช่วยให้มีการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ละพรรคจะต้องมีหน่วยงานในสาขาต่างๆ ที่จำเป็นและมีหัวหน้ารับผิดชอบ กลไกของพรรคจะต้องเชื่อมโยงเสมือนเครื่องจักร เมื่อศูนย์กลางสั่งงานทุกส่วนจะต้องทำงานประสานกันทันที ทุกฝ่ายมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นสัดส่วนไม่ก้าวก้ำกัยกัน โดยปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน หากพรรคมีการจัดองค์การ จัดกลไก และระเบียบต่างๆ ของพรรคให้ดีมีความเข้มแข็งแล้ว การบริหารงานของพรรคก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น พรรคการเมืองที่มีความมั่นคงนั้น ย่อมเป็นองค์การที่เป็นที่รวมตัวของประชาชนในชุมชนต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นมา ซึ่งประชาชนจะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุน และการดำเนินงานของพรรคการเมือง จะต้องมีความสม่ำเสมอในฐานะเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทางการเมือง

3) *นโยบายของพรรคการเมือง* พรรคการเมืองต่างๆ ย่อมมีอุดมการณ์ทางการเมืองประจำพรรคของตนอันเป็นหลักในการแนะแนวทางกำหนดนโยบายกับทิศทางของพรรคนั้นๆ โดยหลักการแล้วนโยบายของพรรคจะต้องวางไว้กว้างๆ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขนโยบายเล็กๆ น้อยๆ ให้เข้ากับสถานการณ์ได้โดยง่าย เพราะนโยบายของพรรคมักเหมือนกัน เช่น นโยบายต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะแตกต่างกันบ้างก็เฉพาะรายละเอียด เว้นแต่นโยบายของพรรคที่ยึดถือหลักเสรีนิยมกับพรรคที่ยึดหลักสังคมนิยมเท่านั้น ที่นโยบายหลักแตกต่างกันไป นโยบายของพรรคการเมือง จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของพรรคระดับชาติด้วย ที่ประชุมของพรรคนี้นี้ ก็คือ ที่ประชุมใหญ่ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกของพรรคทั้งปวงนั่นเอง นโยบายของพรรคที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับบุคคลเป็นจำนวนมากจะดึงดูดให้มีผู้สมัครเป็นสมาชิกพรรคมีจำนวนมากตามไปด้วย ไม่ว่าจะพรรคการเมืองนั้นจะเป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล หรือฝ่ายค้าน

ก็ตาม นโยบายของพรรคจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการเกื้อกูลให้พรรคการเมืองดำเนินงานได้ผลตามความมุ่งหมาย

4) *การเงินของพรรค* เงินเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ที่ทำให้การบริหารงานของพรรคดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและบรรลุสู่เป้าหมาย เพราะมีความจำเป็นที่จะต้องเงินไปใช้จ่ายหลายกิจการ เช่น การรณรงค์เลือกตั้ง ฯลฯ เงินของพรรคอาจได้มาจากหลายทาง เช่น เงินจากผู้อุทิศจากสมาชิก จากผู้หวังผลตอบแทน และจากการจัดหารายได้ เป็นต้น

5) *ความเป็นมาของพรรคการเมือง* ที่ต้องผ่านการต่อสู้จากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกื้อกูลให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ เช่น พรรคการเมืองที่เกิดขึ้น เพราะพลังขับเคลื่อนจากความต้องการของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาศัยพรรคการเมืองเป็นศูนย์รวมอำนาจ นั่นคือ มีการร่วมมือและรวมตัวกันระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ โดยมีลักษณะของการดำเนินงานที่มุ่งให้เกิดการช่วยส่งเสริมความแข็งแกร่งของพรรคการเมือง มิใช่เป็นไปในลักษณะของการแข่งขันและทำลายกัน

6) *การประชุมพรรคการเมืองระดับชาติ* โดยปกติแล้วจะมีการประชุมทุกๆ ระยะเวลาของการเป็นรัฐบาล โดยปกติแล้ว 4 ปี เพื่อแถลงผลการดำเนินงาน แถลงงบดุล และอื่นๆ การประชุมพรรคจะกำหนดนโยบายของพรรคได้ ตลอดถึงการกำหนดบุคคลเข้าแข่งขันเป็นผู้นำพรรคเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง การประชุมของพรรคในระดับชาติมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นการผูกพันสมาชิกของพรรคการเมืองให้แน่นแฟ้นกับพรรคการเมืองมากยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของพรรคโดยตรง พรรคการเมืองที่มีการจัดระเบียบดีควรจัดการประชุมระดับชาติอย่างสม่ำเสมอ

ความสำคัญของพรรคการเมือง

ในระบบการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น พรรคการเมืองมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกรวมทั้งประชาชนทั้งประเทศ นอกจากนี้ พรรคการเมือง ยังมีหน้าที่ให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาของบ้านเมืองมากขึ้นแล้ว พรรคการเมืองยังเป็นกลไกหนึ่งของประชาธิปไตย (machinery of democracy) ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองโดยทำหน้าที่ในการระดมประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง พรรคการเมืองต้องแสดงออกในการกำหนด

นโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในแนวทางกว้างๆว่าจะดำเนินการอย่างไร จึงจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ในสังคมที่มีความซับซ้อน ประชาชนมีความต้องการหลากหลาย พรรคการเมืองจึงเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย และรวบรวมความต้องการของประชาชนนั้น เพื่อให้เป็นประจักษ์และสามารถดำเนินการได้จริง

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ สรุปความสำคัญของพรรคการเมือง ได้ว่า (วัลลภ สุขสวัสดิ์ 2541: 11)

1) พรรคการเมืองเป็นกลไกต่อรองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม
2) พรรคการเมืองเป็นเครื่องประกันเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน ไม่ให้มีการปกครองที่เป็นเผด็จการ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงช่วยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3) พรรคการเมืองเป็นกลไกแก้ไขความขัดแย้งของบุคคล ที่มีความคิดเห็นต่างกัน โดยการกำหนดนโยบายตามแนวทางกว้างๆ เพื่อให้ประชาชนโดยส่วนรวมสามารถยอมรับได้

4) พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างประจักษ์ เพื่อให้รัฐบาลสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน และพรรคการเมืองยังมีส่วนร่วมผลักดันให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5) พรรคการเมืองมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาการเมืองขึ้น

ความสำคัญของพรรคการเมือง พอสรุปได้ดังนี้ (อุทัย หิรัญโต 2530: 83 - 84)

1. การปกครองระบอบประชาธิปไตย ยอมรับกันว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และประชาชนมีสิทธิกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ในทางการเมืองประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนที่มีความคิดเห็นตรงกับตน หรือรักษาประโยชน์ให้กับตน พรรคการเมืองทำให้ประชาชนมีความหวังว่า ถ้าพรรคนั้นมีเสียงข้างมากแล้วจะจัดตั้งเป็นรัฐบาล และสามารถนํานโยบายที่ให้ไว้กับประชาชนมาทำให้เกิดขึ้นจริง

2. ประเทศที่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลในระบบรัฐสภานั้น การมีพรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นวิธีเดียวที่สามารถทำให้รัฐบาลบริหารประเทศได้ตามความประสงค์ของประชาชน และรัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคงเนื่องจากมีหลักประกันว่ามีเสียงสนับสนุนในสภา การไม่มีพรรคการเมือง รัฐบาลจะไม่มีโอกาสรู้ได้ว่าการบริหารประเทศถูกใจประชาชนหรือไม่ การมีพรรคการเมืองจะทำให้รัฐบาลระมัดระวังตัวและกระทำในสิ่งทีประชาชนต้องการ เพราะโอกาสที่จะได้เป็นรัฐบาลหรือไม่ หรืออยู่ได้นานเท่าใด อยู่ที่เสียงสนับสนุนของประชาชน รัฐบาลจะสำนึกอยู่เสมอว่าตราบใดที่มีการเลือกตั้งอยู่ ตราบนั้นจะต้องบริหารประเทศให้ดีที่สุด เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

3. การมีพรรคการเมืองเป็นการปกครองโดยประชาชนส่วนใหญ่ แต่รักษาสิทธิของชนส่วนน้อย กล่าวคือ จะทำให้รัฐสภามีทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ซึ่งนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าไม่มีฝ่ายค้าน ก็ไม่เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือไม่มีการรักษาสิทธิของชนส่วนน้อย

4. การมีพรรคการเมือง ทำให้นโยบายของพรรคได้รับการปฏิบัติสืบเนื่องกันไปตราบเท่าที่พรรคดำรงอยู่ และยังทำให้นโยบายนั้นได้รับการปฏิบัติ การปกครองที่ไม่มีพรรคการเมืองหรือปล่อยให้ผู้แทนกำหนดนโยบายเอาเอง นโยบายนั้นจะไม่มั่นคงและเลิกล้มไปได้ง่าย ฝ่ายค้านคอยดึงหรือควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลไม่ให้ใช้อำนาจผูกขาด การที่มีคู่แข่งเช่นนี้ ทำให้พรรครัฐบาลจะคิดทำอะไร ต้องมองความรู้สึกของประชาชน และท่าทีของพรรคฝ่ายค้านอยู่ด้วยเสมอ สิ่งใดที่เป็นจุดอ่อนนำมาซึ่งความไม่พอใจของประชาชนแม้จะเป็นส่วนน้อยก็ตาม ฝ่ายค้านอาจจะโจมตีทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั่นคลอนได้

5. การมีพรรคการเมืองจะช่วยให้ประชาชนมีโอกาสควบคุม และสนใจการบริหารงานของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองจะแถลงผลงานของพรรคให้ประชาชนได้ทราบ ว่าพรรคได้ทำอะไรบ้าง เพื่อหาเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ในขณะเดียวกันถ้าเป็นพรรคฝ่ายค้านก็อาจจะเร่งรัดให้รัฐบาลบริหารงานตามนโยบายให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น

6. การมีพรรคการเมือง จะทำให้ประชาชนรักษาผลประโยชน์ของตนได้ง่ายขึ้น เพราะพรรคการเมืองจะทำให้เกิดอำนาจทางการเมืองและที่สำคัญยิ่งกว่านี้ คือ การมีพรรคการเมืองจะทำให้ประชาชนกับรัฐบาลมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เพราะพรรคการเมืองจะชี้ให้รัฐบาลทราบถึงความต้องการของประชาชน พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นสื่อ นำความคิดเห็นจากประชาชนไปสู่รัฐบาลและจากรัฐบาลไปสู่ประชาชน ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลจะรู้ถึงความต้องการของประชาชนอยู่ตลอดเวลา

7. พรรคการเมือง จะทำหน้าที่ผดุงการรักษาอำนาจในการปกครองให้สืบเนื่องกัน (succession of power) กล่าวคือ พรรคการเมืองจะเป็นเครื่องมือช่วยให้มหาชนได้ยินยอมเกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญของส่วนรวม พรรคที่เป็นฝ่ายรัฐบาลก็จะพยายามรักษาอำนาจไว้ แต่พรรคฝ่ายค้านก็พยายามที่จะเป็นรัฐบาลเช่นเดียวกัน การมีพรรคการเมืองจึงทำให้อำนาจในรัฐไม่ขาดตอน และทำให้การเมืองมีชีวิตชีวาอยู่เสมอ

พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อระบบการเมืองคือ (อวยชัย ชะบา 2526: 673)

1. เป็นเครื่องมือให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ได้ใช้อำนาจของตนโดยผ่านทางพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั่วประเทศ ที่มีแนวอุดมคติใกล้เคียงกัน ให้เข้ามารวมกันอยู่ที่ศูนย์กลางอันหนึ่งคือ พรรค พร้อมทั้งทำให้กลุ่มชนซึ่งรวมกันเป็น

พรรคการเมืองเหล่านี้ สามารถประสานและต่อรองผลประโยชน์ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขัดแย้งทางการเมือง หรือการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม

2. พรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาล ย่อมจะเป็นหลักประกันที่ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคงและมั่นใจในการดำเนินการปกครองประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีสมาชิกฝ่ายข้างมากสนับสนุนอยู่ และเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองคือให้การเรียนรู้แก่ประชาชนในด้านการเมือง

3. พรรคการเมืองยังเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองงานของรัฐบาล โครงการต่างๆ ของรัฐบาลจะถูกพิจารณาโดยสมาชิกของพรรคเป็นประจำ พรรคฝ่ายค้านเองก็มีหน้าที่คอยท้วงติง ทักท้วง หรือให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รัฐบาลจำต้องระมัดระวังในการบริหารงานของตน คือ ไม่อาจจะบริหารงานบ้านเมืองโดยไม่คำนึงถึงเสียงส่วนน้อย ซึ่งมีฝ่ายค้านเป็นผู้ทำการต่อรองคัดค้านการบริหารงานของรัฐบาล

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองทำหน้าที่ประสานประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน โดยวิธีการประนีประนอมและต่อรอง เพื่อคุมตำแหน่งในวงการรัฐบาล และมีหน้าที่ในการสรรหาผู้นำทางการเมืองระดับรอง เช่น การเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆ รวมทั้งมีหน้าที่สร้างสังคม การเมือง แสดงคุณค่าและทัศนคติของประชาชน ในปัญหาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้น ยังมีส่วนสำคัญในการเสนอนโยบายให้ประชาชนในการเลือกตั้งด้วย พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่ขาดไม่ได้ ในประเทศที่มีการปกครองแบบรัฐสภา และมีความหมายสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาทางการเมือง เพราะเป็นตัวจักรที่เอื้ออำนวยให้ระบบการเมืองแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เสียเปรียบได้ ทำให้ชนกลุ่มน้อยที่จะระบายความคับข้องใจทางการเมืองไม่ให้เห็นออกในด้านอื่นๆ เช่น การแสดงออกทางด้านการก่อการจลาจลหรือเดินขบวนประท้วง เป็นต้น

ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในระบบการเมือง ได้มีนักวิชาการให้ความสนใจแสดงทัศนะในเรื่องนี้ไว้หลายท่าน ดังนี้ (อานนท์ ภักดีวงศ์ 2539: 77 - 79)

โมริซ ดูเวแยร์ (Maurice Duverger 1969: 352-421) นักรัฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ได้เสนอว่าหน้าที่สำคัญของพรรคการเมืองมีอยู่ 3 ประการ คือ

ประการแรก หน้าที่ในการคัดเลือกผู้ปกครอง โดยการเสนอชื่อบุคคลที่มีความเหมาะสมเข้าสู่ระบบการเมือง

ประการที่สอง หน้าที่ในการเป็นตัวแทนมติมหาชน โดยการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน แล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติต่อไปเมื่อเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง

ประการที่สาม หน้าที่ในโครงสร้างการปกครอง โดยการทำหน้าที่ในกระบวนการฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

คีย์ ลอว์สัน (Key Lawson 1980: 3 - 24) ได้พยายามเน้นหน้าที่ของพรรคการเมืองในฐานะตัวเชื่อมประสาน (Linkage) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาลในด้านต่างๆ ซึ่งก็คือ การทำหน้าที่ในการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) นั่นเอง

แซมมวล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) นักรัฐศาสตร์ซึ่งสนใจการพัฒนาทางการเมืองของสังคมประเทศกำลังพัฒนา เป็นอีกท่านหนึ่ง ซึ่งเน้นหน้าที่ของพรรคการเมืองในอีกแง่มุมหนึ่งแตกต่างออกไป เขาเห็นว่าพรรคการเมืองมีหน้าที่สำคัญในการทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง (Political Stability) โดยพรรคการเมืองจะทำหน้าที่สถาบันหรือองค์การทางการเมืองเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น สรุปความเห็นของ ฮันติงตัน หน้าที่ของพรรคการเมืองคือ “การแสดงออกซึ่งการรองรับการมีส่วนร่วมและรวบรวมข้อเรียกร้องและผลประโยชน์ของประชาชน เปรียบเสมือนตัวเชื่อมระหว่างพลังทางสังคมกับรัฐบาล”

นอกจากนี้ยังมีนักรัฐศาสตร์ ซึ่งสนใจในบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในแนวโครงสร้างหน้าที่ คือ กราเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) และ จี บิงแฮม เพาเวล (G. bingham Powell) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองไว้ ดังนี้ (G. bingham Powell 1980: 91-94)

1. หน้าที่ในกระบวนการทางการเมือง (political socialization)
2. หน้าที่ในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง (citizen participation)
3. หน้าที่ในการคัดเลือกผู้นำหรือชนชั้นนำทางการเมือง (recruitment of elites)
4. หน้าที่ในการสื่อสารทางการเมือง (political communication)
5. หน้าที่ในการแสดงออกซึ่งข้อเรียกร้อง ความต้องการ และการสนับสนุน (interest articulation)
6. หน้าที่รวบรวมข้อเรียกร้อง ความต้องการ และการสนับสนุน (interest aggregation)

7. หน้าที่ในการกำหนดนโยบาย (policy making)
8. หน้าที่ในการประยุกต์ใช้นโยบาย (policy implementation)
9. หน้าที่ในการตัดสินชี้ด้วยทฎหมาย (adjudication)

จะเห็นได้ว่า การกำหนดหน้าที่ของพรรคการเมืองในทัศนะของนักวิชาการกลุ่มโครงสร้างหน้าที่นี้ จะครอบคลุมหน้าที่เกือบทั้งหมดของโครงสร้างระบบการเมือง โดยพิจารณาว่า พรรคการเมืองในฐานะที่เป็นโครงสร้างหนึ่งของระบบการเมือง สามารถแสดงบทบาทได้หลายหน้าที่แล้วแต่สภาพแวดล้อมของระบบการเมืองว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน แต่แท้จริงแล้วหน้าที่หลักของพรรคการเมืองนั้น คือ หน้าที่ในการรวบรวมข้อเรียกร้อง ความต้องการ และความสนับสนุนจากประชาชนมาสู่ระบบการเมือง กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ระบบการเมือง (systems analysis) ตามแนวความคิดของนักวิชาการกลุ่ม โครงสร้างหน้าที่ (functionalism) พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นองค์กรหรือสถาบันทางการเมืองที่เป็นโครงสร้างหนึ่งของระบบการเมือง ซึ่งทำหน้าที่รองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมือง พรรคการเมืองจึงเสมือนทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างประชาชนในรูปของกลุ่มผลประโยชน์กับระบบการเมืองนั่นเอง

เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นสถาบันหลัก ในการที่จะให้ประชาชนได้มีโอกาสในการปกครองประเทศ ในฐานะเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง พรรคการเมืองจึงเป็นกลไกที่สำคัญในอันที่จะหันเหทิศทางการเมืองของประเทศให้เป็นไปในทิศทางใด รวมทั้งการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชน พรรคการเมืองจึงมีบทบาท (roles) และหน้าที่ (functions) ที่สำคัญในการทำให้ระบบการเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการที่ได้ศึกษาถึง บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองจากนักรัฐศาสตร์หลายท่านมา อาจแยกบทบาทของพรรคการเมืองออกตามหน้าที่ที่พรรคการเมืองปฏิบัติ ได้ดังนี้ (อวยชัย ชะบา 2526: 676 - 678)

- 1) บทบาทที่เกิดจากการทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชน พรรคการเมืองจะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนว่าการปกครองประเทศเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน ไม่ใช่เป็นเรื่องของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด การให้ความรู้อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การแถลงนโยบายของพรรคผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือการจัดอภิปรายปาฐกถา หรือ บรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตยนี้จะต้องกระทำอย่างถูกต้อง เช่น ให้ประชาชนรู้จักสิทธิ และหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย และมีความรู้สำนึกทางการเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไม่นอนหลับทับสิทธิ์ และเลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคล เป็นต้น

2) บทบาทอันเกิดจากการทำหน้าที่เป็นสถาบันที่สร้างผู้นำทางการเมือง พรรคการเมืองจะเป็นสถาบันที่ทำการสรรหา คัดเลือกและพัฒนาอบรมสมาชิกพรรค และเสนอให้เป็นผู้แทนของพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นตัวแทนของพรรคที่ถือเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก นั่นคือจะต้องมีคุณสมบัติที่เสียสละ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการเป็นตัวแทนที่ดี พรรคการเมืองจะทำหน้าที่กลั่นกรองผู้มีคุณสมบัติในการเป็นผู้แทนของพรรคทั้งหลาย โดยวิธีการคัดเลือกกันภายในพรรคก่อน แล้วจึงจะส่งผู้ที่เหมาะสมที่สุดให้เป็นผู้แทนของพรรค พรรคการเมืองจึงมีส่วนช่วยในการพิจารณาเลือกสรรผู้ที่พรรคเห็นว่าดีที่สุดในการเป็นตัวแทนของพรรคเพื่อทำหน้าที่ในระบบการเมือง

3) บทบาทอันเกิดจากการทำหน้าที่เป็นสถาบัน ที่ประสานประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ บทบาทนี้เกิดขึ้นจากการที่ พรรคการเมืองทำหน้าที่ในการประสานประโยชน์ของกลุ่มหรือส่วนต่าง ๆ ให้มาอยู่ในพรรคเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีระบบ 2 พรรคใหญ่ ทำให้แต่ละพรรคจะประกอบด้วย กลุ่มหลายกลุ่มที่แตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ ซึ่งพรรคการเมืองจะมุ่งประสานผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างจริงจังมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคม เช่น หน่วยงานของรัฐบาล เป็นต้น

4) บทบาทอันเกิดจากการทำหน้าที่เป็นสถาบัน ที่เตรียมโครงการสำหรับสาธารณชน พรรคการเมืองจะจัดระเบียบแนวความคิดต่าง ๆ ซึ่งมักจะไม่ค่อยชัดเจนและอ้อมค้อม ให้กระฉ่งและตรงกับกรแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้ลงคะแนนเสียงสามารถเลือกผู้สมัครและนโยบายได้อย่างมีเหตุผล และนโยบายนี้เป็นคำอธิบายซึ่งวัตถุประสงค์ของพรรคการเมือง และสัญญาต่าง ๆ ที่พรรคการเมืองให้ไว้และเป็นจุดยืนของพรรค นโยบายเหล่านี้ เกิดจากการประนีประนอมความขัดแย้งต่าง ๆ และหลักการทั่วไปของกลุ่มทั้งหลายที่แตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มเสนอและเห็นชอบร่วมกัน หากปราศจากการประนีประนอมเหล่านี้ พรรคการเมืองย่อมไม่อาจคงอยู่รอดได้ เมื่อพรรคการเมืองได้เข้าไปจัดตั้งรัฐบาล ก็จะนำนโยบายดังกล่าวมาจัดทำเป็น โครงการและบริหารประเทศตามนโยบายที่ประกาศออกไป

5) บทบาทอันเกิดจากการเป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้าน พรรคการเมืองย่อมมีหน้าที่ในการส่งผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อการเข้าไปควบคุมคือเป็นฝ่ายค้าน ขณะที่ยังมิได้เป็นรัฐบาล และเข้าดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินเมื่อสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้

6) บทบาทในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชน พรรคการเมืองมีบทบาทในการเชื่อมรัฐบาลกับประชาชนหรือกลุ่มต่าง ๆ ของสังคม โดยการที่ประชาชนเข้ามาร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งจัดขึ้นโดยพรรคการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย ประชาชนทั่วไปมีแนวโน้มที่จะยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งผลของการ

เลือกตั้งด้วย พรรคการเมืองจึงช่วยให้การเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาลมีความถูกต้องตาม กฎหมาย และเกิดการยอมรับในตัวแทนเหล่านี้โดยไม่มีกรณีโต้แย้ง

7) บทบาทในการเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผลประโยชน์ และสมาชิกพรรคการเมือง พรรคการเมืองทำหน้าที่เสมือน “เวที” ของสมาชิกต่างๆ ของพรรคที่จะระบายความอัดอั้นตันใจ ของตน หรือกลุ่มของตน เพื่อนำไปสู่การตกลงด้วยสันติวิธี ก่อนที่จะนำปัญหาต่างๆ ไปอภิปราย ในสภา โดยนัยนี้เองพรรคการเมืองจึงเป็นศูนย์กลางในการประสานการติดต่อและสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างมวลสมาชิกของพรรค รวมทั้งระหว่างพรรคต่อพรรค ระหว่างพรรคต่อรัฐบาล และ ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนทั่วไปด้วย

นอกจากนี้ลิติตี วีระเวทิน (2525: 10 - 13) ได้สรุปหน้าที่ของพรรคการเมือง ไว้ ดังนี้

(1) พรรคการเมือง มีหน้าที่ในการผสมผสานความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ ประเพณี และวัฒนธรรม โดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นพื้นฐาน ดังนั้น ในบางกรณีพรรค การเมืองจึงทำหน้าที่ประสานความแตกต่างของสมาชิกในประชาคมการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พรรคการเมือง เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความสามัคคีให้ เกิดขึ้นในชุมชนการเมือง

(2) พรรคการเมือง เป็นสถาบันที่ให้ความชอบธรรมกับระบบการเมือง หรือ เจ้าหน้าทางการเมือง ทั้งนี้เพราะว่าการเมืองในรูปแบบใหม่นั้นจะต้องมีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ให้ ความยินยอม การใช้อำนาจหรือการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม พรรคการเมืองซึ่งมีตัวแทน จากกลุ่มต่างๆ ในสังคม จึงทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ให้ความชอบธรรมกับระบบการเมือง หรือ เจ้าหน้าทางการเมือง

(3) พรรคการเมืองเป็นช่องทางที่มีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับระบบการเมืองแบบทันสมัย เหตุผลประการแรกเพราะ เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ที่ต้องการมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ นโยบาย ซึ่งการมีส่วนร่วมโดยการเป็นสมาชิกพรรคก็เป็นการกระทำบทบาทดังกล่าวโดยตรง หรือทางอ้อม ประการที่สอง การมีส่วนร่วมจะเปิดโอกาสให้ระบายความเดือดร้อน ความไม่ พอใจภายในกลไกของระบบการเมือง เท่ากับเป็นการเปิดช่องให้มีการแสดงความต้องการแบบหนึ่ง เพื่อให้ความไม่พอใจทางการเมืองทั้งหลายได้มีการจัดระดับความสำคัญ และกลายเป็นข้อเสนอเพื่อ การแก้ไขและเป็นนโยบาย ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทำให้สามารถระดมพลังทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นประโยชน์ต่อระบบการเมือง เพราะการพัฒนาสังคมในปัจจุบันนี้ต้องอาศัยระบบการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นวิธีการอันหนึ่งที่จะระดมทรัพยากรดังกล่าว

(4) พรรคการเมืองเป็นสถาบันสำคัญที่ฝึกความชำนาญในทางการเมือง การต่อรอง การจับเคี้ยว การถกเถียง ความอดทนอดกลั้น การพยายามใช้เหตุผลและวิทยาการเพื่อแจกแจง ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมจึงมีโอกาสนในการฝึกฝนทักษะและนำไปสู่การ เลือกสรรผู้นำทางการเมืองไปในตัว

(5) พรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ พรรคการเมือง ยังทำหน้าที่เป็นสถาบันที่กำหนดนโยบายและทิศทางของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมด้วย

(6) พรรคการเมืองมีหน้าที่สำคัญในทางการเมือง คือ เป็นองค์กรสำคัญในการ พัฒนาการเมืองในแง่การจัดตั้งสถาบันการเมือง

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาทของพรรคการเมืองคือ

- ประชาชน พรรคการเมืองจะต้องเข้าถึงประชาชน เพื่อที่จะคัดเลือกมาเป็น สมาชิกของพรรคการเมืองให้มากที่สุด พรรคใดมีสมาชิกมาก โอกาสที่จะเติบโตย่อมมีมากด้วย สมาชิกจะเป็นผู้กำหนดบทบาทของพรรคการเมือง

- สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม พรรคการเมืองแต่ละท้องถิ่นจะต้องเข้าถึง สังคม ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อที่จะครองใจประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้ พรรคใดเข้าถึงก็อาจจะ ได้รับความนิยมในการเลือกตั้ง ดังนั้น สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ก็มีผลกำหนดบทบาทของ พรรคการเมืองให้ปฏิบัติตามอย่าง

ไฮนซ์ อูลาน (Heinz Eulan) และ พอล ดี คราฟส์ (Paul D.Karps 1978)

ได้เสนอไว้ในการเป็นตัวแทนเชิงสนองตอบหรือการแสดงบทบาท 4 ประการ คือ

(กนก วงษ์ตระหง่าน 2530: 119 -122)

1. การสนองตอบในเชิงนโยบาย เป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่าง พรรคการเมืองในด้านพฤติกรรม กับประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ กล่าวคือ ถ้า พรรคการเมืองและประชาชนได้มาซึ่งข้อตกลงในนโยบายด้านใดด้านหนึ่งร่วมกันว่าจะเป็นอย่างไร เมื่อนั้นแสดงว่า พรรคการเมืองสนองตอบต่อประชาชนในเชิงนโยบาย

2. การสนองตอบในเชิงบริการ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือบริการต่างๆ ที่ พรรคการเมืองทำต่อประชาชน การกระทำนี้ เช่น การพบปะประชาชน การจัดประชุม การ ทัศนศึกษา การไปร่วมงาน การติดต่อของประชาชนเพื่อให้ความสนับสุนด้านต่าง ๆ อย่างไม่ เป็นทางการ ประสานงานกับข้าราชการประจำเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนแต่ไม่มีผู้แก้ไขปัญหา ทำให้ประชาชนต้องเรียกร้องผ่านพรรคการเมืองแทน บทบาทนี้พรรคการเมืองจึงเสมือนเป็น ตัวเชื่อมกลางระหว่างประชาชนกับผู้ให้บริการต่าง ๆ

3. การสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน ในเขตเลือกตั้งของตน เช่น งบประมาณโครงการต่างๆ การศึกษา การพาณิชย์ หากประชาชนมีความพอใจในการจัดสรรผลประโยชน์พรรคการเมืองก็มีบทบาทในด้านนี้

4. การสนองตอบในเชิงสัญลักษณ์ มีลักษณะเชิงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องในแง่ของความไว้วางใจและความเชื่อถือที่ประชาชนจะให้กับพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองจะเป็นสัญลักษณ์ที่ประชาชนให้ความไว้วางใจและเชื่อถือ ประชาชนรู้สึกว่ามี ความพอใจ สบายใจหรือมั่นใจ แม้จะไม่มีผลในทางวัตถุให้เห็นก็ตาม

การสนองตอบทั้ง 4 ด้าน ที่กล่าวมา เป็นบทบาทที่พรรคการเมืองสามารถทำได้ตรงกับประชาชน สำหรับพรรคการเมืองไทยเองเห็นได้ว่าการสนองตอบโดยเฉพาะในด้านการสนองตอบเชิงบริการและการสนองตอบเชิงจัดสรรผลประโยชน์มากที่สุด

กราเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond 1960: 117) กล่าวว่า ในระบบการเมืองทุกระบบจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยพรรคการเมือง ในสังคมเบ็ดเสร็จ (totalitarian community) จะใช้พรรคการเมืองเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะให้ได้มาซึ่งเสียงสนับสนุนจากมวลชนในสังคมประชาธิปไตย จะใช้พรรคการเมือง เป็นเสมือนช่องทางที่จะแสดงออก หรือรวบรวมข้อเสนอต่างๆ ที่จะเข้าสู่ระบบ และในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงจะใช้พรรคการเมืองเสมือนเอเยนต์ที่จะสร้างหรือก่อโครงสร้างของพฤติกรรมจากคุณค่าใหม่ๆ “พรรคการเมือง จึงเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนทั่วประเทศที่มีแนวอุดมคติใกล้เคียงกัน ให้เข้ามารวมอยู่ที่ศูนย์กลางอันหนึ่งคือพรรค” (สุเทพ อรรถากร 2517: 19)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2540) ได้ชี้ให้เห็นสภาพและลักษณะของพรรคการเมืองไทยว่า พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่อ่อนแอ อันเกิดจากปัจจัยหลายประการ ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองน้อย พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่มีลักษณะดังนี้ คือ เป็นพรรคเฉพาะกิจ มีหน้าที่ส่งคนเข้าสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น หลังจากการเลือกตั้งแล้วก็ไม่มีกิจกรรมอย่างอื่น พรรคการเมืองไทยไม่เข้มแข็ง ขาดเสถียรภาพ มีการยุบพรรคและตั้งพรรคใหม่เสมอทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง พรรคการเมืองไทยเป็นพรรคธุรกิจ มักจะเป็นพรรคที่มีเจ้าของเป็นนายทุนเพียง 2-3 คน เท่านั้น ไม่ใช่พรรคของคนทั้งหลาย ไม่ใช่พรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง พรรคการเมืองไทยไม่มีอุดมการณ์อย่างแท้จริง อุดมการณ์ไม่ชัดเจนเปลี่ยนไปมา อุดมการณ์ของพรรคขึ้นอยู่กับเจ้าของพรรคเป็นหลักไม่ได้ขึ้นอยู่กับสมาชิกพรรคทุกคน นอกจากนี้ พรรคการเมืองไทย ยังตกอยู่ภายใต้ผู้มีอิทธิพลทางการเงิน กลายเป็นพรรคส่วนตัวของผู้นำทางการเมือง การกำหนดนโยบายพรรคไม่ได้มาจากสมาชิกพรรค สมาชิกพรรคทั้งหมดมักจะไม่มีความ

ส่วนในการกำหนดนโยบาย นอกจากจะยอมรับนโยบายเท่านั้น แต่ผู้กำหนดนโยบายพรรคเป็นเพียงกลุ่มคนสองสามคนที่มีอำนาจอยู่ในพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลทางการเงินในพรรคสูง (กิจจจร ใจสุข 2541: 36)

อดุล วิเชียรเจริญ (2538) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องสภาพด้อยพัฒนาของพรรคการเมืองไทยไว้ว่า การแก้ไขสภาพด้อยพัฒนาในการสร้างความมั่นคงเป็นปีกแผ่นของบ้านเมืองเราอยู่ที่การจัดการอันเป็นการดำเนินกิจกรรมที่พรรคการเมืองควรจัดทำเป็นประจำตลอดไป ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้งหรือไม่ เช่น การเสาะหา กลั่นกรอง คัดเลือกสมาชิกพรรค การติดต่อกับประชาชน การประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ การจัดโครงสร้างและเครือข่าย ซึ่งจะต้องจัดตั้งขยายไปในทุกห้องที่หรือขยายไปให้กว้างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เป็นหน่วยงานของพรรคที่จะดำเนินกิจกรรมตามที่ต้องการ ถ้าพรรคการเมืองพรรคใดสามารถดำเนินการตามทั้งสองข้อได้แล้ว ราษฎรจะรู้สึกว่พรรคการเมืองนั้นเป็นองค์กรที่มีสภาพทั้งในทางสังคมและการเมือง และเกิดความรู้สึกมีสายสัมพันธ์และเป็นเจ้าของมิใช่พรรคการเมืองที่คอยขอเสียงสนับสนุนการเลือกตั้ง (วัลลภ สุขสวัสดิ์ 2541: 33)

โดยสรุปพรรคการเมืองก็คือ กลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายกันหรือเหมือนกันเข้ามาร่วมกันอย่างจริงจัง โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีเป้าหมายในการเข้าสู่ระบบการเมืองโดยการได้รับการเลือกตั้งเพื่อการจัดตั้งเป็นรัฐบาล และนำนโยบายของพรรคที่ได้วางไว้มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารประเทศ เพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก และถือได้ว่าพรรคการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีบทบาทในการเป็นตัวแทนของประชาชน ให้ความรู้ทางการเมือง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนไปแจ้งแก่รัฐบาล และข้าราชการประจำเพื่อให้แก้ไข เป็นเวทีเพื่อแสดงออกของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ กล่าวคือเป็นกลไกของระบบการเมืองที่จะเชื่อมระหว่างประชาชน รัฐบาลและสถาบันทางการเมืองอื่นๆ เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายของระบบในที่สุดนั่นคือ การสนองตอบต่อความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชน

สมาชิกพรรคการเมือง

โครงสร้างของพรรคการเมืองนอกจากจะต้องมีการจัดองค์การพรรคแล้ว ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ “สมาชิกพรรคการเมือง” ซึ่งก็คือผู้ที่เข้าร่วมงานหรือกิจกรรมของพรรคการเมือง ความหมายของคำว่าสมาชิกพรรค “party member” นั้นในแต่ละพรรคก็มีความหมายและใช้ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพิจารณากรณีพรรคการเมืองในประเทศ

อเมริกา ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ผู้ที่รับใช้พรรค ผู้ที่ช่วยหาเสียงให้พรรค ผู้สนับสนุนพรรค ผู้ที่เข้าร่วมหรือมีส่วนในการหยั่งเสียงขั้นต้น รวมทั้งพลเมืองที่ลงคะแนนให้กับผู้สมัครในนามพรรค

สมาชิกพรรคการเมือง เป็นตัวการที่ทำให้กลไกของพรรคการเมืองเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการ เป็นตัวการที่ทำให้นโยบาย เป้าหมายของพรรคการเมือง บรรลุผล หรือล้มเหลวได้

พรรคการเมืองที่เข้มแข็งต้องอาศัยการสร้างสถาบันทางการเมืองระดับสูง และมีมวลชนสนับสนุนมาก ดังนั้น พรรคการเมืองที่สนับสนุนการเข้าร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค จะทำให้พรรคเข้มแข็งกว่าพรรคที่ได้รับการสนับสนุนจากมวลชนจำกัด

สมาชิกพรรคการเมือง (party membership) จึงถือได้ว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมือง ขนาดและจำนวนของสมาชิกพรรคเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของการดำเนินงานของพรรค ทั้งนี้ ขนาดและจำนวนของสมาชิกพรรคขึ้นอยู่กับลักษณะแห่งอุดมการณ์ของพรรคและกำเนิดความเป็นมาของพรรค (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวิน และ ธโรสร ผู้ทองคำ 2547: 12)

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2524: 13) ได้กล่าวถึงสมาชิกพรรคการเมือง ไว้ดังนี้

- การที่สมาชิกพรรคการเมืองมารวมตัวกันเพราะมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในแนวทางกว้างๆ คล้ายคลึงกัน
- สมาชิกรวมกันโดยสมัครใจ เพราะมองเห็นความสำคัญของการก่อตั้งพรรคการเมือง ไม่ใช่ถูกบังคับให้มาก่อตั้งพรรคการเมือง
- สมาชิกต้องการใช้พรรคการเมืองในการแก้ปัญหาาร่วมกัน จึงมีความต้องการที่จะเข้ามาใช้บทบาทของพรรคการเมืองร่วมกัน

ลูเซียน ดับเบิลยู พาย (Lucian W. Pye 1967: 6) ได้วิเคราะห์ถึงโครงสร้างของสมาชิกพรรคการเมืองในระบบพรรคการเมืองไทยไว้ว่า พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกน้อยและมักเน้นจำนวนสมาชิกในรัฐสภาเท่านั้น พรรคการเมืองมักจะอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของบุคคลเป็นการส่วนตัว เมื่อมีการอนุญาตให้จดทะเบียนพรรคการเมืองตามกฎหมาย ก็มักจะมีนักการเมืองเป็นจำนวนมากประกาศตั้งตนเป็นผู้นำพรรคการเมือง แทนที่จะให้สมาชิกของพรรคเป็นผู้เลือกผู้นำพรรคการเมืองเอง

พรรคการเมืองทุกพรรคมีประเภทสมาชิกที่คล้ายคลึงกัน คือ สมาชิกสามัญ ได้แก่บุคคลที่สมัครเป็นสมาชิกพรรคตามขั้นตอนที่แต่ละพรรคกำหนดไว้ สมาชิกสามัญนี้อาจถือได้ว่า

เป็นสมาชิกหลักพรรค สำหรับบางพรรคอาจกำหนดให้มีการเสียค่าบำรุงประจำปี ในขณะที่บางพรรคไม่ได้กำหนดค่าบำรุงของสมาชิกพรรคไว้

สำหรับประเภทสมาชิกของพรรคการเมืองต่างๆ มีลักษณะคล้ายกัน คือ ประกอบด้วย สมาชิกสามัญเป็นหลัก และส่วนใหญ่จะมีสมาชิกกิตติมศักดิ์และบางพรรคอาจจะมีประเภทสมาชิกเฉพาะตามแนวทางของแต่ละพรรคไป นอกจากนี้การรับสมาชิกพรรคทุกพรรคเหมือนกันคือต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารพรรค ในอดีตมีกรณีที่น่าสนใจคือพรรคพลังธรรมที่มีการกำหนดเพิ่มเติมว่า ในการรับสมาชิกพรรคใหม่ผู้ที่ป็นสมาชิกพรรคเดิมของพรรคจะต้องอนุมัติด้วยนอกเหนือจากคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการยอมรับร่วมกันของสมาชิกทุกคนในพรรค และมุ่งให้เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกพรรค (กนก วงษ์ตระหง่าน 2536: 116-117)

ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองกับสมาชิกพรรคการเมือง

การที่พรรคการเมืองของไทยมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองที่ถูกตั้งโดยนักการเมืองทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนได้ง่าย ประชาชนจึงไม่ค่อยจะเห็นถึงความสำคัญของพรรคการเมือง และโครงสร้างการบริหารของพรรค ที่รวมอำนาจไว้ข้างเบื้องสูงขององค์กร การบริหารงานในพรรคจึงขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ บรรดาผู้นำระดับสูงของพรรคจะเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือนโยบายของพรรคได้ตามความพอใจ สมาชิกพรรคทั่วไป มีสิทธิมีเสียงน้อยมากในเรื่องการดำเนินงานและการบริหารพรรค (นรนิติ เศรษฐบุตร 2541: 389 - 390) นอกจากสมาชิกพรรคคนหนึ่งจะมีบทบาทหรืออิทธิพลในพรรคได้ ก็จะต้องเข้าไปคลุกคลีกับกิจกรรมของพรรคอย่างสม่ำเสมอ การเข้าร่วมประชุมพรรค และเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของพรรค แต่ในทางปฏิบัติแล้ว มีสมาชิกพรรคน้อยคนนักที่จะไปร่วมประชุมพรรคหรือร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของพรรค ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยของสมาชิกพรรค จึงเป็นผลที่เกิดจากการที่สมาชิกพรรคมีการศึกษาน้อยกว่าหรือมีความรอบรู้ถึงกิจการของพรรคน้อยกว่าพวกผู้นำ หรือจากเหตุผลด้านเศรษฐกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้บริหารพรรคกลายเป็นชนชั้นผู้นำของพรรคและนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ จึงสะท้อนถึงเจตนาารมณ์และผลประโยชน์ของผู้นำมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2519: 21 - 22)

ความสัมพันธ์ลักษณะ เช่นนี้ โรเบิร์ต มิเชลส์ (Robert Michels) เรียกว่า กฎเหล็กของคณาธิปไตย (Iron Law of Oligarchy) หมายถึง ระบบการปกครองที่ถูกครอบงำโดยผู้มีอำนาจทางการเมืองเพียง 2-3 คน และมีลักษณะสำคัญประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทรงอำนาจ การใช้อำนาจไม่คำนึงถึงความต้องการหรือความปรารถนาของคนส่วนใหญ่ คณาธิปไตยย่อมมีทั้งผลดี

และผลเสียต่อพรรคการเมือง ผลดีคือ ความโดดเด่นของผู้นำที่มีอำนาจและมีสูงและสามารถกำหนดทิศทางของพรรคไปในทางที่มีประสิทธิภาพ แต่ผลเสีย คือการสร้างความอึดอัดให้กับสมาชิกพรรค โดยเฉพาะที่ต้องการ การมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอันนำมาสู่ความแตกแยก และความระส่ำระสายในพรรค จนถึงเป็นอันตรายต่อระบบพรรคการเมืองทั้งระบบได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และ ชโสธร ผู้ทองคำ 2547: 63)

วิลเลียม กู๊ดแมน (William Goodman 1956: 6) อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกพรรคการเมืองว่า สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องมีบทบาทต่อกิจกรรมของพรรคมากกว่าการลงคะแนนเสียงให้ในการเลือกตั้ง ดังนั้น พรรคการเมืองซึ่งเป็นองค์กรที่มีสมาชิกอยู่ร่วมกัน จึงต้องอาศัยวินัยและความจงรักภักดีร่วมกัน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกพรรคและพรรค การที่สมาชิกพรรคแต่ละคนจะมีความรู้สึกร่วมกันต่อพรรค ต่อประวัติศาสตร์ของพรรค ต่อการต่อสู้ของพรรค หรือต่ออุดมการณ์ของพรรค เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ช่วยส่งผลให้สมาชิกพรรคมีวินัยและความจงรักภักดีต่อพรรคด้วยกัน ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่ กู๊ดแมนให้กับเอกลักษณ์ร่วมกันของสมาชิกพรรคที่จะทำให้พรรคดำรงอยู่ได้

2. ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลทั่วไปในพื้นที่จังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,815,675 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.85 ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดลำพูน แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 51 ตำบล 551 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 12 เทศบาลตำบล 45 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 2 สภาตำบล

การเมือง

การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กฎหมายได้กำหนดให้มีกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้มีการออกข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้ง เดิมจังหวัดลำพูนมีเขตเลือกตั้งเดียว โดยใช้พื้นที่จังหวัดทั้งหมดเป็นเขตเลือกตั้ง ต่อมา พ.ศ.2544 ได้แบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ออกเป็น 3 เขต แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 1 คน มีผู้รับผิดชอบในการเลือกตั้งคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำพูน จำนวน 5 คน ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ ณ ศาลากลางจังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ในแต่ละเขต ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองลำพูน (ยกเว้น ตำบลมะเขือแจ้)

เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอเมือง (เฉพาะตำบลมะเขือแจ้) , อำเภอบ้านธิ ,

อำเภอป่าซาง , อำเภอแม่ทา

เขตเลือกตั้งที่ 3 อำเภอบ้านโฮ้ง , อำเภอทุ่งหัวช้าง , อำเภอลี้

ข้อมูลพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 2

อำเภอเมือง

ตำบลมะเขือแจ้

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 12,114 คน ตำบลมะเขือแจ้เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองลำพูน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 20 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านมะเขือแจ้ หมู่ที่ 2 บ้านสะแล่ง หมู่ที่ 3 บ้านแจ่ม หมู่ที่ 4 บ้านสันคะยอม หมู่ที่ 5 บ้านเหมืองก๊ก หมู่ที่ 6 บ้านร่องกอม่วง หมู่ที่ 7 บ้านสันป่าเหียง หมู่ที่ 8 บ้านกุ่มมีน หมู่ที่ 9 บ้านป่าเป้า หมู่ที่ 10 บ้านหนองหอย หมู่ที่ 11 บ้านศรีคอนตัน หมู่ที่ 12 บ้านเหล่า หมู่ที่ 13 บ้านบุญเลย หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึง หมู่ที่ 15 บ้านหนองเหียง หมู่ที่ 16 บ้านคอกวัว หมู่ที่ 17 บ้านสันต้นฝ้าย หมู่ที่ 18 บ้านใหม่ฝายหิน หมู่ที่ 19 บ้านใหม่เหมืองก๊ก หมู่ที่ 20 บ้านยี่ขอ

อาชีพหลักของประชากรในตำบลมะเขือแจ้ ได้แก่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์

อุตสาหกรรมในครัวเรือน

อำเภอบ้านธิ

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 17,613 คน อำเภอบ้านธิประกอบไปด้วย 1 เทศบาล 35 หมู่บ้าน 1 อบต. และ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านธิ ตำบลห้วยยาบ

อาชีพหลักของประชากรในอำเภอบ้านธิ ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่

อำเภอป่าซาง

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 60,913 คน อำเภอป่าซาง ประกอบด้วย 2 เทศบาล 86 หมู่บ้าน 6 อบต. และ 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากบ่อง ตำบลป่าซาง ตำบลแม่แรง ตำบลม่วงน้อย ตำบลบ้านเรือน ตำบลมะกอก ตำบลท่าด้อม ตำบลน้ำดิบ ตำบลนครเจดีย์

อาชีพหลักของประชากรในอำเภอป่าซาง ได้แก่ เกษตรกรรม หัตถกรรม ค้าขาย ทำไร่ ทำสวน

อำเภอแม่ทา

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 32,552 คน อำเภอแม่ทาประกอบด้วย 2 เทศบาล 68 หมู่บ้าน 6 อบต. และ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลทาปลาดุก ตำบลทาสบง ตำบลทาอากาศ ตำบลทาขุมเงิน ตำบลทาทุ่งหลวง ตำบลทาแม่ลอบ

อาชีพหลักของประชากร ได้แก่ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวนลำไย เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรมไม้แกะสลัก

ข้อมูลการเลือกตั้งจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง ซึ่งจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2548 ที่ผ่านมา จังหวัดลำพูนได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองพรรคเดียว ทั้ง 3 เขต การเลือกตั้ง คือ ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทย จากจำนวนทั้งหมด 7 พรรคที่มีการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ พรรคคนขอปลดหนี้ พรรคประชาธิปไตย พรรคชาติประชาธิปไตย พรรคประชาชนไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคมหาชน และพรรคไทยรักไทย

จากสถิติการเลือกตั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมา (6 มกราคม 2544 และ 6 กุมภาพันธ์ 2548) สามารถสรุปข้อมูลผลการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน ได้ดังนี้ ตารางที่ 2.2 สรุปการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 (6 มกราคม 2544)

เขตเลือกตั้ง	จำนวนผู้มีสิทธิ (คน)	จำนวนผู้มาใช้สิทธิ(คน)/ ร้อยละ	บัตรดี(บัตร)/ ร้อยละ	บัตรเสีย(บัตร)/ ร้อยละ	บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน(บัตร)/ ร้อยละ
1	93,737	78,695	71,143	5,505	2,047
		83.95	90.40	7.00	2.60
2	102,193	85,954	72,820	10,459	2,675
		84.11	84.72	12.17	3.11
3	110,257	91,864	76,682	13,309	1,864
		83.32	83.47	14.49	2.03
รวม	306,187	256,513	220,645	29,273	6,586
		83.78	86.02	11.41	2.57

เขตเลือกตั้งที่ 1 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 93,737 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็น ร้อยละ 83.95 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้แก่ นางสาวอาภาภรณ์ พุทธิบูรณ์ จากพรรคไทยรักไทย ได้คะแนน 32,402 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 2 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 102,193 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็น ร้อยละ 84.11 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 2 ได้แก่ นายสงวน พงษ์มณี จากพรรคไทยรักไทย ได้คะแนน 31,796 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 3 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 110,257 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็น ร้อยละ 83.32 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้แก่ นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์ จากพรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนน 32,964 คะแนน

ตารางที่ 2.3 สรุปการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 (6 กุมภาพันธ์ 2548)

เขต เลือกตั้ง	จำนวนผู้มีสิทธิ (คน)	จำนวนผู้มาใช้สิทธิ(คน)/ ร้อยละ	บัตรดี(บัตร)/ ร้อยละ	บัตรเสีย(บัตร)/ ร้อยละ	บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน(บัตร)/ ร้อยละ
1	96,216	83,742	77,402	3,654	2,686
		87.04	92.43	4.36	3.21
2	104,519	90,345	82,584	5,511	2,250
		86.44	91.41	6.10	2.49
3	112,644	97,171	86,493	9,120	1,558
		86.26	89.01	9.39	1.60
รวม	313,379	271,258	246,479	18,285	6,494
		86.56	90.87	6.74	2.39

เขตเลือกตั้งที่ 1 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 96,216 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็น ร้อยละ 87.04 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้แก่ นางสาวอาภาภรณ์ พุทธิบูรณ์ จากพรรคไทยรักไทย ได้คะแนน 49,241 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 2 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 104,519 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็น ร้อยละ 86.44 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 2 ได้แก่ นายสงวน พงษ์มณี จากพรรคไทยรักไทย ได้คะแนน 45,688 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 3 มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 112,644 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็น ร้อยละ 86.26 ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 3 ได้แก่ นายสถาพร มณีรัตน์ จากพรรคไทยรักไทย ได้คะแนน 51,156 คะแนน

ผลการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน แบบแบ่งเขต
เลือกตั้ง (6 กุมภาพันธ์ 2548)

เขตเลือกตั้งที่ 2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 104,519 คน หน่วยเลือกตั้ง 219 หน่วย มีผู้สมัคร
รับเลือกตั้ง ดังนี้

ตารางที่ 2.4 สรุปคะแนนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 (6 กุมภาพันธ์ 2548)

หมายเลขผู้สมัคร	รายชื่อ	พรรค	คะแนน
1	นายภูมิวัชร สุภาศรี	พรรคชาติไทย	10,117
4	พ.ต.ท.อัมรินทร์ ขัติยะวรา	พรรคประชาธิปัตย์	8,691
5	นายวสันต์ นันทา	พรรคประชาชนไทย	146
6	นายอภิชาติ สายปัญญาไย	พรรคคนขอปลดหนี้	5,356
9	นายสงวน พงษ์มณี	พรรคไทยรักไทย	45,688
10	นายนพดล จอมจันทร์ยอง	พรรคความหวังใหม่	4,173
11	นางอรทัย ออประยูร	พรรคมหาชน	8,413

ที่มา : คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดลำพูน

พรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้ง ที่ 2 จังหวัดลำพูน

ความเป็นมาของพรรคไทยรักไทยนั้น เกิดขึ้นเมื่อพรรคได้จดทะเบียนเพื่อก่อตั้งเป็นพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 โดยผู้ร่วมก่อตั้ง 23 คน มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ภายใต้คำนิยามของพรรค “คิดใหม่ ทำใหม่” เน้นการหาเสียงโดยชนุโยบายประชานิยม เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง , นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น ประกอบกับลักษณะความเป็นผู้นำที่โดดเด่นของหัวหน้าพรรค พรรคไทยรักไทยจึงได้รับกระแสความนิยมจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ทำให้พรรคไทยรักไทยได้ขยายที่ทำการพรรคและสำนักงานประจำพื้นที่ เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่การเลือกตั้ง

สำหรับในส่วนในพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษา คือ เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน พรรคไทยรักไทยได้มีสำนักงานประจำเขตเลือกตั้ง และมีผู้ที่เป็นตัวแทนของพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้ง คือ นายสงวน พงษ์มณี เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเลือกตั้งโดยได้เริ่มลงหาเสียงในพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยได้เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพรรคและผู้เป็นสมาชิกพรรค เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในพื้นที่ การช่วยเหลืองานด้านสังคมต่างๆ ของสมาชิกพรรค การพบปะพูดคุยกับสมาชิกพรรค เป็นต้น ทำให้มีประชาชนสนใจสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้ง ที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวนมากกว่า 50,000 คน และจากผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้ง 2 ครั้ง (พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548) นายสงวน พงษ์มณี ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยสามารถได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในวันที่ 19 กันยายน 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของพรรคการเมืองในจังหวัดลำพูน (ในช่วง พ.ศ. 2544 - 2548) พรรคที่ถือได้ว่ามีบทบาททางการเมืองค่อนข้างมาก ได้แก่ พรรคไทยรักไทย เนื่องจากเป็นพรรคที่มีคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง และเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งเป็นรัฐบาลพรรคเดียว ดังนั้น จึงทำให้พรรคสามารถดำเนินบทบาทหน้าที่ทางการเมืองตามนโยบายที่พรรคกำหนดไว้ได้มากกว่าพรรคอื่นที่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย นอกจากจะอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง คือ ร่วมรณรงค์ในการช่วยหาเสียงให้พรรค การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง แล้ว การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของพรรคไทยรักไทย

อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นจากการที่มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนตัว หรือส่วนรวมก็ตาม นโยบายของพรรคการเมือง ตลอดจนความโดดเด่นของผู้นำพรรค ก็เป็นเหตุผลสำคัญในการจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยมากขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองกับบทบาทการดำเนินงานของพรรคการเมือง พบว่า มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่น่าจะอ้างถึงพอสรุปได้ดังนี้

สุพล ใจคู่ย (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป เช่น เรื่องการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการสนทนาทางการเมืองกับผู้อื่นอยู่ในระดับสูง ในขณะที่พฤติกรรมที่แสดงถึงความสนใจทางการเมืองในระดับเข้มข้น เช่น การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ และมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบไพร่ฟ้า

ฉัตรตดา สารเวียง (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ต่อบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองไทย พบว่า บทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองใน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้ความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน 2. ด้านการทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน 3. ด้านการเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อเสนอข้อเรียกร้องจากประชาชน 4. ด้านการสรรหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งสำคัญและสร้างผู้นำทางการเมืองในพรรค 5. ด้านการเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น และทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ของประชาชน ทั้ง 5 ด้านนี้ ประชาชนเห็นว่า พรรคการเมืองมักจะทำหน้าที่ด้านเป็นฝ่ายค้านได้มากกว่าด้านอื่น และยังคาดหวังให้พรรคการเมืองทำหน้าที่ในด้านนี้มากกว่าด้านอื่นเช่นกัน ส่วนระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อความคาดหวังในบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองที่ต่างกัน คือ ประชาชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ มีความคาดหวังให้พรรคทำบทบาทหน้าที่ในด้านเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น และทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประชาชนที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับปานกลางและสูงซึ่งคาดหวังรองลงมาตามลำดับ

ลาภบุญ ผลสมบุญ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองไทย ไปสู่ความเป็นพรรคมวลชน” พบว่า การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมี พรรคการเมืองเป็นสถาบันหลักที่สำคัญ พรรคการเมืองต้องมีนโยบายซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะ เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล ไม่ยึดตัวบุคคล พรรคต้องมี หัวหน้าพรรคที่ได้รับเลือกตั้งมาจากสมาชิกพรรคการเมือง เนื่องจากเป็นผู้ที่สมาชิกเชื่อถือ ศรัทธาและยอมรับ พรรคการเมืองต้องให้ความสำคัญต่อสมาชิกและเปิดโอกาสให้สมาชิกมี ส่วนร่วมทุกขั้นตอน ประชาชนต้องเปลี่ยนแนวคิดจากคำว่า “พรรคการเมืองเป็นของนักการเมือง” เป็น “พรรคการเมืองเป็นของประชาชน” และการสร้างพรรคการเมืองจะต้องมีนโยบายที่ดี มี สมาชิกพรรคที่มีคุณภาพ มีประชาชนเป็นพื้นฐานและมีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐและ ประชาชน

กมลทิพย์ วรรณวงศ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทนอกการเลือกตั้งของสาขาพรรค ประชาธิปัตย์ในจังหวัดสงขลา” พบว่าบทบาทและกิจกรรมนอกการเลือกตั้งของสาขาพรรค ประชาธิปัตย์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้วยกันคือ 1. บทบาทการเข้าร่วมงานกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น เข้าร่วมในงานพิธีต่าง ๆ ของท้องถิ่น ได้แก่ งานบวช งานทอดกฐิน การจัด กิจกรรมส่งเสริมการเล่นกีฬา การส่งเสริมกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด 2. บทบาทด้านการเมือง เช่น การเผยแพร่อุดมการณ์และนโยบายของพรรค การให้บริการข่าวสารทางการเมือง การ สร้างความเข้าใจในบทบาทการทำงานของพรรค การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ บทบาทและกิจกรรมของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้ประชาชน ในจังหวัดสงขลามีทัศนคติที่ดีต่อสาขาพรรคประชาธิปัตย์ โดยปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีทัศนคติ ที่แตกต่างกัน คือ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ศาสนา สถานภาพการเป็นสมาชิกพรรค และภูมิถิ่น

สมชัย ฉัตรพัฒนศิริ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของผู้มี สิทธิเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 14 จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของ ประชาชน ด้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้านนโยบายพรรคการเมือง ด้านผู้นำพรรคการเมือง และ ภาพลักษณ์ของพรรคการเมือง ด้านคู่แข่งทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านการดำเนิน กิจกรรมของพรรคการเมืองและด้านอื่นๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันต่อพรรคการเมืองใน ระดับต่ำ นอกจากนั้นด้านผลงานของพรรคการเมืองทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันต่อพรรค การเมืองในระดับสูง ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยคือ พรรคการเมืองควรสร้างความผูกพัน กับประชาชนด้วยการเยี่ยมเยียนดูแลประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นสมาชิกพรรค การเมืองเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองและพรรคการเมืองควรจัดตั้ง

สำนักงานพรรคในระดับอำเภอ เพื่อเป็นสถานที่ใช้ทำกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ โดยที่ผ่านมา ประชาชนขาดความผูกพันกับพรรคการเมือง แต่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคลเป็นส่วนใหญ่

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า ส่วนมากเป็นการวิจัยในเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่ยังไม่มียงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจถึงความ เป็นสมาชิกพรรคการเมืองและสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ประโยชน์ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี สมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (population) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย มาจาก 2 ลักษณะคือ สมาชิกพรรคไทยรักไทยในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 50,531 คน แยกตามอำเภอ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร

อำเภอ	จำนวนสมาชิกพรรคไทยรักไทย (คน)
เมือง	4,874
บ้านธิ	8,456
ป่าซาง	20,571
แม่ทา	16,630
รวม	50,531

และตัวแทนจากพรรคการเมือง ได้แก่ นักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample) ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบสัดส่วน (quota sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (non - probability sampling) แบ่งสัดส่วนแยกเป็นอำเภอโดยใช้การคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อน .05 กำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2

e = ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างเท่าที่จะยอมรับได้

การวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมาย 50,531 คน และจากการคำนวณกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ แบ่งได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนสมาชิกพรรคไทยรักไทย	จำนวนตัวอย่าง
เมือง	4,874	38
บ้านธิ	8,456	67
ป่าซาง	20,571	162
แม่ทา	16,630	130
รวม	50,531	397

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

2.1.1 แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง โดยสอบถามจากสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 397 คน แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในด้าน

1) การรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรค การรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกรวมทั้งนำมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติ 2) การเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง ได้แก่ การแถลงนโยบายของพรรคผ่านทางสื่อมวลชนต่างๆ การจัดอภิปราย การปาฐกถา การบรรยายตามสถานที่ต่างๆ ให้แก่สมาชิกพรรคได้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองภายในขอบเขตของกฎหมาย เช่น การไม่นอนหลับทับสิทธิ์ เลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคล 3) การสนองตอบในเชิงบริการ ได้แก่ การพบปะพูดคุยกับสมาชิกพรรค การพาสมาชิกไปทัศนศึกษา การไปร่วมงานต่างๆ ของสมาชิกพรรค การรับฟังปัญหาความเดือดร้อน / ข้อร้องเรียนต่างๆ ของสมาชิกพรรค การให้ความช่วยเหลือสมาชิกพรรคที่เดือดร้อน 4) การสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้งของตน เช่น การของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกพรรค

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ 1. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ความคิดเห็นของสมาชิกพรรคการเมืองเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ 1) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2) การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง 3) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง 5) การออกเสียงเลือกตั้ง 6) การยื่นข้อเสนอ ข้อเรียกร้อง

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ (interview) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ประกอบการสัมภาษณ์
แบบเจาะจงเฉพาะบุคคลเพื่อสัมภาษณ์นักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน
จำนวน 1 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมือง
แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิก
พรรคการเมือง

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยต่าง ๆ

2.2.2 สรุปรอบแนวคิด ขอบเขตการวิจัย และวัตถุประสงค์ เพื่อเป็น
แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.3 สร้างแบบสอบถามโดยการนำประเด็นที่ได้จากการศึกษาไปจัดหมวดหมู่
ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด

2.2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity)
ความถูกต้องของภาษาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม

2.2.5 นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถาม แล้ว
นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาข้อคำถามตามความเหมาะสม

2.2.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ไปทดลองใช้ (tryout) กับสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 40 ชุด เพื่อหาค่า
ความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค
ได้ค่าเท่ากับ 0.87

2.2.7 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพก่อนเก็บรวบรวม
ข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม (questionnaire) ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน และรับกลับคืนด้วยตนเอง จำนวน 397 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 ของจำนวนทั้งหมด

3.1.2 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ (interview) นักการเมืองพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน ด้วยตนเอง

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงบรรยาย ระดับการวัดประเภทข้อมูลนามบัญญัติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency distribution) และค่าร้อยละ (percentage)

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scales) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scales) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(standard deviation).

4.1.4 การวิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง โดยการใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล, ปัจจัยด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ด้วยค่าสถิติ ไคว้สแควร์ (chi-square)

การกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนประจำระดับแต่ละระดับและเกณฑ์ในการแปลผลข้อมูล

แบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (check list)

แบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกพรรคการเมืองเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert) มีน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	มาก
ระดับ	3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	น้อย
ระดับ	1	หมายถึง	น้อยที่สุด

แบบสอบถามตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกพรรคการเมืองเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert) มีน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับ	4	หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับ	3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
ระดับ	1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

แบบสอบถามตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท์ (Likert) มีน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	ทุกครั้งที่มีโอกาส
ระดับ	4	หมายถึง	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส
ระดับ	3	หมายถึง	บางครั้ง
ระดับ	2	หมายถึง	น้อยครั้ง
ระดับ	1	หมายถึง	น้อยมาก

การกำหนดช่วงระยะห่างระหว่างชั้น มีสูตรดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ระยะห่างระหว่างชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= \frac{4}{5} \\
 &= .80
 \end{aligned}$$

ในการแปลผลผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลผลคะแนน ซึ่งเป็นการกำหนดค่าคะแนน แต่ละระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับสูงมาก
ค่าเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับสูง
ค่าเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับต่ำมาก

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนดไว้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

2.1 หน้าที่ในการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค

2.2 หน้าที่ในการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง

2.3 หน้าที่ในการสนองตอบในเชิงบริการ

2.4 หน้าที่ในการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์

ตอนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย และเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ดังแสดงในตาราง 4.1

ตารางที่ 4.1 ร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	190	47.9
หญิง	207	52.1
รวม	397	100.0
อายุ		
18 – 25 ปี	80	20.2
26 – 35 ปี	94	23.7
36 – 45 ปี	91	22.9
46 – 55 ปี	82	20.7
56 – 64 ปี	34	8.5
65 ปีขึ้นไป	16	4.0
รวม	397	100.0
การศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	121	30.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	95	23.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	104	26.2
อนุปริญญา/ปวส.	42	10.6
ปริญญาตรีขึ้นไป	35	8.8
รวม	397	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	162	40.8
ค้าขาย/ธุรกิจ	64	16.1
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	22	5.5
พนักงานบริษัทเอกชน	67	16.9
เกษตรกรกรรม	51	12.9
อื่น ๆ (นักเรียน นักศึกษา ว่างาน)	31	7.8
รวม	397	100.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
3,000 บาทหรือต่ำกว่า	113	28.5
3,001 – 5,000 บาท	113	28.5
5,001 – 8,000 บาท	102	25.6
8,001 – 10,000 บาท	36	9.1
10,001 บาทขึ้นไป	33	8.3
รวม	397	100.0
ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย		
น้อยกว่า 1 ปี	85	21.4
1 – 2 ปี	108	27.2
3 – 4 ปี	87	21.9
5 ปีขึ้นไป	117	29.5
รวม	397	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย		
ชอบนโยบายพรรค	194	48.8
ชอบผู้นำพรรค	144	36.3
ชอบผู้สมัครของพรรค	23	5.8
มีผู้อื่นชักชวน	29	7.3
อื่น ๆ (คิดว่าพรรคอื่น พูดจริงทำจริง ช่วยเหลือคนจน)	7	1.8
รวม	397	100.0

จากตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เป็นเพศหญิง จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 52.1 และเป็นเพศชาย จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.9

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมา อายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 อายุระหว่าง 46 - 55 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 ในขณะที่อายุ 65 ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 และการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมา อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 อาชีพค้าขายหรือธุรกิจ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ในขณะที่อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาทหรือต่ำกว่า และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001 - 5,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวนเท่ากัน

คือ กลุ่มละ 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001 - 8,000 บาท จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 ในขณะที่รายได้ระหว่าง 10,001 บาทขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3

ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย 5 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมา เข้าเป็นสมาชิก 1 - 2 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 ในขณะที่เข้าเป็นสมาชิกน้อยกว่า 1 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4

เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยเพราะชอบนโยบายพรรค เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมา ชอบผู้นำพรรค จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 มีผู้อื่นชักชวน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ในขณะที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคเพราะเหตุผลอื่น ๆ เช่น เป็นพรรคการเมืองที่ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น เป็นพรรคการเมืองที่พูดจริงทำจริง หรือเป็นพรรคการเมืองที่ช่วยเหลือคนจน เป็นต้น มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหน้าที่ในการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค ด้านหน้าที่ในการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง ด้านหน้าที่ในการสนองตอบในเชิงบริการ และด้านหน้าที่ในการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ รวมทั้งผลการสัมภาษณ์นักการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ดังนี้

2.1 ด้านการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค

ตารางที่ 4.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านหน้าที่ในการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค ประกอบด้วย พรรคการเมืองมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายของพรรค ดังแสดงในตาราง 4.2

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ	20 (5.0)	104 (26.2)	191 (48.1)	39 (9.8)	43 (10.9)	3.05	1.00	ปานกลาง
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายของพรรค	20 (5.0)	111 (28.0)	175 (44.1)	45 (11.3)	46 (11.6)	3.04	1.03	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย						3.04	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทุกประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ พรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=3.05$) และ พรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายของพรรค ($\bar{X}=3.04$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 191 คน

คิดเป็นร้อยละ 48.1 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 เห็นด้วยในระดับมาก

ส่วนประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุด 175 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 เห็นด้วยในระดับมาก

2.2 ด้านการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง

ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง ประกอบด้วย พรรคการเมืองมีการจัดอภิปรายทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ พรรคการเมืองมีการบรรยายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ดังแสดงในตาราง 4.3

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีการจัดอภิปรายการปาฐกถาทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ	22 (5.6)	99 (24.9)	171 (43.1)	51 (12.8)	54 (13.6)	2.96	1.07	ปานกลาง
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกได้จัดให้มีการบรรยายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองแก่สมาชิกพรรค เช่น การไม่นอนหลับหลับทับสิทธิ์ การเลือกพรรคมากกว่าบุคคล	33 (8.3)	109 (27.5)	166 (41.8)	35 (8.8)	54 (13.6)	3.08	1.11	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย						3.02	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 ความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทุกประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ พรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกได้จัดการให้มีการบรรยายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองแก่สมาชิกพรรค ($\bar{X}=3.08$) และการการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการจัดอภิปราย การปาฐกถาทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=2.96$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการจัดอภิปราย การปาฐกถาทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 เห็นด้วยในระดับมาก

ส่วนประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกได้จัดให้มีการบรรยายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองแก่สมาชิกพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 เห็นด้วยในระดับมาก

2.3 ด้านการสนองตอบในเชิงบริการ

ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการสนองตอบในเชิงบริการ ประกอบด้วย นักการเมืองของพรรคได้พบปะเพื่อพูดคุยกับสมาชิกพรรคเป็นประจำ พรรคการเมืองมีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง นักการเมืองได้ไปร่วมงานต่าง ๆ ของสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ พรรคการเมืองมีเจ้าหน้าที่คอยรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิก พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ดังแสดงในตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4

บทบาทหน้าที่ของพรรค การเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D	แปล ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิก ได้พบปะเพื่อพูดคุยกับสมาชิก พรรคเป็นประจำ	24 (6.0)	93 (23.4)	191 (48.1)	40 (10.1)	49 (12.4)	3.01	1.04	ปานกลาง
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็น สมาชิกมีการจัดให้สมาชิก พรรคไปทัศนศึกษาเพื่อการ เรียนรู้ทางการเมือง	13 (3.3)	91 (22.9)	121 (30.5)	64 (16.1)	108 (27.2)	2.59	1.20	ต่ำ
3. นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิก ได้ไปร่วมงานต่างๆของ สมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ	13 (3.3)	112 (28.2)	170 (42.8)	47 (11.8)	55 (13.9)	2.95	1.04	ปานกลาง
4. พรรคการเมืองมีเจ้าหน้าที่ ประจำหรือ ตัวแทนคอยรับฟัง ปัญหาความเดือดร้อนหรือข้อ ร้องเรียนต่าง ๆ ของสมาชิก	31 (7.8)	89 (22.4)	138 (34.8)	69 (17.4)	70 (17.6)	2.85	1.18	ปานกลาง
5. พรรคการเมืองที่ท่านเป็น สมาชิกมีบทบาทสำคัญในการ ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก พรรคที่เดือดร้อน	17 (4.3)	106 (26.7)	131 (33.0)	56 (14.4)	87 (21.9)	2.77	1.19	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย						2.84	0.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านหน้าที่
สนองตอบในเชิงบริการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}=2.84$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับ
ปานกลาง จำนวน 4 ประเด็น คือ นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคที่เป็นสมาชิกได้พบปะเพื่อ
พูดคุยกับสมาชิกพรรคเป็นประจำ ($\bar{X}=3.01$) รองลงมา คือ นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคที่
เป็นสมาชิกได้ไปร่วมงานต่าง ๆ ของสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=2.95$) พรรคการเมืองมี
เจ้าหน้าที่ประจำ หรือตัวแทนคอยรับฟังปัญหาความเดือดร้อน หรือข้อร้องเรียนต่าง ๆ ของ

สมาชิกพรรค ($\bar{X}=2.85$) และพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกพรรคที่เดือดร้อน ($\bar{X}=2.77$) และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับต่ำ คือ พรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง ($\bar{X}=2.59$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคที่เป็นสมาชิกได้พบปะเพื่อพูดคุยกับสมาชิกพรรคเป็นประจำ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 191 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 เห็นด้วยในระดับมาก

ประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคที่เป็นสมาชิกได้ไปร่วมงานต่าง ๆ ของสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 เห็นด้วยในระดับมาก

ประเด็นพรรคการเมืองมีเจ้าหน้าที่ประจำหรือตัวแทนคอยรับฟังปัญหาความเดือดร้อนหรือข้อร้องเรียนต่าง ๆ ของสมาชิกพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 เห็นด้วยในระดับมาก

ในขณะที่ประเด็นพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิก มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกพรรคที่เดือดร้อน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 เห็นด้วยในระดับมาก

2.4 ด้านการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์

ตารางที่ 4.5 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้งของตน ประกอบด้วย พรรคการเมืองมีส่วนช่วยในการของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้สมาชิก ดังแสดงในตาราง 4.5

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีส่วนช่วยในการของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกพรรค	25 (6.3)	87 (21.9)	126 (31.8)	70 (17.6)	89 (22.4)	2.72	1.21	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย						2.72	1.21	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้งของตน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$) โดยผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 เห็นด้วยระดับปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 เห็นด้วยน้อยที่สุด

2.5 ผลการสัมภาษณ์บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

จากการสัมภาษณ์ นายสงวน พงษ์มณี นักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีดังนี้

2.5.1 ประเด็นบทบาทหน้าที่ของพรรคที่มีต่อสมาชิกพรรคการเมือง

ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคไทยรักไทยว่า เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่การก่อตั้งพรรคขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 ต่อมาก็มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานพรรคไทยรักไทยในแต่ละพื้นที่ขึ้นพรรคก็มีบทบาทในการส่งตัวแทนของพรรคเข้าไปในแต่ละพื้นที่ การส่งตัวแทนเข้าไปในพื้นที่ก็เพื่อนำแนวคิดในการทำงานของพรรคเข้าไปเผยแพร่ในชุมชนและชักชวนให้ประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิกพรรค รวมถึงการสอบถามพูดคุยกับประชาชนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ

เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบายของพรรคเพื่อการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ของประชาชน อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพรรคไทยรักไทยที่มีต่อสมาชิกพรรคนั้น มีหลายประเด็น ได้แก่

1) การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เช่น การให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง การไม่นอนหลับทับสิทธิ์ เป็นต้น

2) สร้างเวทีกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พรรคการเมืองจะต้องสร้างเวทีให้สมาชิกได้เข้ามารู้จักและมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองของพรรค

3) การพัฒนานโยบายพื้นฐาน พรรคการเมืองต้องมีกระบวนการพัฒนานโยบายบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยเน้นการแสดงความคิดเห็น การระดมปัญหา ระดมความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพราะนโยบายที่ดีต้องมาจากส่วนล่างไม่ใช่มาจากส่วนบนลงล่าง

“ ศูนย์ประสานงานของพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 หลังจากมีการก่อตั้งพรรคขึ้น หลังจากนั้นตัวแทนของพรรคก็จะเข้าไปในพื้นที่เพื่อสอบถามพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นถึงจะนำมากำหนดเป็นนโยบาย ซึ่งในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 ทั้งจังหวัดลำพูนมีสมาชิกพรรคจำนวน 7,200 คน ในขณะที่พรรคฯหาเสียงเลือกตั้งมี 29,000 คน จนกระทั่งก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นมากกว่า 50,000 คน โดยเฉพาะเขต 2 โดยผมได้เข้าไปในชุมชนเพื่อหาสมาชิกพรรค พอได้เป็นรัฐบาล ก็ได้เข้าไปพบปะประชาชนในพื้นที่อีก เพื่อถามปัญหาและนำมากำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่น พรรคการเมืองควรนำปัญหาชาวบ้านมากำหนดเป็นนโยบาย นักการเมืองถือได้ว่าเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์เล็ก ๆ เฉพาะกลุ่ม นโยบายที่เป็นเพื่อคนกลุ่มใหญ่จึงไม่มี ส่วนบทบาทที่สำคัญของพรรคที่มีต่อประชาชน ได้แก่ การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และไม่นอนหลับทับสิทธิ์ พรรคการเมืองต้องสร้างเวทีให้สมาชิกได้รู้จักและมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พรรคการเมืองต้องมีกระบวนการพัฒนานโยบายบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยเน้นการแสดงความคิดเห็น นโยบายที่ดีต้องมาจากล่างขึ้นบน ไม่ใช่บนลงล่าง ”

2.5.2 ประเด็นบทบาทหน้าที่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกพรรค

ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกพรรคไทยรักไทยว่า พรรคไทยรักไทยมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ บทบาทหน้าที่การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน หากการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนประสบผลได้ สมาชิกของพรรคก็ได้รับผลจากการแก้ไข

ปัญหานั้นตามไปด้วย พรรคไทยรักไทยต้องการให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าว ทำให้นโยบายของพรรคไทยรักไทยจึงไม่ใช่การช่วยเพียงสมาชิกพรรคเท่านั้น แต่เพื่อประชาชนในภาพรวมมากกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่ 2 นี้ วิธีแก้ปัญหาก็จะต้องเข้าไปให้ถึงปัญหาเพื่อทำความเข้าใจว่า ปัญหาเดือดร้อนนั้นเกิดจากอะไร และทุกคนต้องมาช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาด้วยกัน จะไม่เป็นการทำงานเพียงคนเดียว คนที่อยู่ในชุมชนนั้นต้องช่วยกันแก้ไขด้วย

“สมาชิกพรรคคือพลเมือง ปัญหาของสมาชิกพรรคคือปัญหาของพลเมือง ถ้าเราแก้ปัญหาก็ให้พลเมืองได้ สมาชิกพรรคก็ได้ประโยชน์ไปด้วย พรรคต้องการให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ แต่นโยบายของพรรคไม่ใช่แค่เพื่อสมาชิกพรรคเท่านั้น แต่ทำเพื่อประชาชนในภาพรวมมากกว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในพื้นที่ เราจะเข้าไปดูและพูดคุยว่าปัญหานั้นคืออะไร เช่น เรื่องของน้ำท่วม ก็จะเข้าไปดูและหาวิธีแก้ไข แต่จะเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกัน ผมจะไม่ทำคนเดียว ต้องช่วยกัน อาจจะไปหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ช่วยหาแนวทางแก้ไข จะคอยประสานงานให้แต่ชาวบ้านต้องไปด้วย จะไม่ไปทำคนเดียว ทุกคนต้องมีส่วนร่วมด้วย”

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งผลการสัมภาษณ์นักการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.6 ระดับความคิดเห็นของ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น การกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ กิจกรรมที่เกิดจากประชาชน การกระทำที่ประชาชนแสดงออกทางการเมือง ซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้ เกิดขึ้นจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม สมาชิกพรรคทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ การมีส่วนร่วมอาจเกิดจากการ ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ดังแสดงในตาราง 4.6

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปล ความ หมาย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ	84 (21.2)	183 (46.1)	120 (30.2)	6 (1.5)	4 (1.0)	3.85	0.80	สูง
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรมที่เกิดจากประชาชน	63 (15.9)	164 (41.3)	143 (36.0)	21 (5.3)	6 (1.5)	3.65	0.86	สูง
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่ประชาชนแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้	36 (9.1)	145 (36.5)	163 (41.1)	36 (9.1)	17 (4.2)	3.37	0.92	ปาน กลาง
4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม	27 (6.8)	141 (35.5)	190 (47.8)	28 (7.1)	11 (2.8)	3.37	0.82	ปาน กลาง
5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สมาชิกพรรคทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้	60 (15.1)	168 (42.3)	154 (38.8)	10 (2.5)	5 (1.3)	3.68	0.81	สูง
6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดจากการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น รายได้ หรือตำแหน่งทางสังคม	24 (6.0)	93 (23.4)	186 (46.9)	35 (8.8)	59 (14.9)	2.97	1.08	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย						3.48	0.55	สูง

จากตารางที่ 4.6 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.48$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับสูง จำนวน 3 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ ($\bar{X}=3.85$) รองลงมาคือ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สมาชิกพรรคทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ ($\bar{X}=3.68$) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรมที่เกิดจากประชาชน ($\bar{X}=3.65$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม ($\bar{X}=3.37$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่ประชาชนแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้ ($\bar{X}=3.37$) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดจากการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ($\bar{X}=2.97$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 183 คน คิดเป็นร้อยละ 46.1 เห็นด้วย รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 เห็นด้วยปานกลาง

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรมที่เกิดจากประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 เห็นด้วย รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 เห็นด้วยปานกลาง

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่ประชาชนแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 163 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 เห็นด้วยปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 เห็นด้วย

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 เห็นด้วยปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 เห็นด้วย

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สมาชิกพรรคทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 เห็นด้วย รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 เห็นด้วยปานกลาง

ในขณะที่ประเด็น การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดจากการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 เห็นด้วยปานกลาง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 เห็นด้วย

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2.1 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ตารางที่ 4.7 ระดับของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ท่านเคยช่วยพรรคแจกใบปลิวหาเสียงเลือกตั้ง ท่านได้เข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมือง ดังแสดงในตาราง 4.7

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก			
1. ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง	73 (18.4)	114 (28.7)	103 (25.9)	29 (7.3)	78 (19.7)	3.19	1.36	ปานกลาง
2. ท่านเคยช่วยพรรคแจกใบปลิวหาเสียงเลือกตั้ง	27 (6.8)	44 (11.1)	63 (15.9)	49 (12.3)	214 (53.9)	2.05	1.32	ต่ำ
3. ท่านได้เข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง	31 (7.8)	85 (21.4)	104 (26.2)	91 (22.9)	86 (21.7)	2.71	1.24	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย						2.65	1.09	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.65$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ การเคยชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X}=3.19$) และการได้เข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ($\bar{X}=2.71$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นระดับต่ำ คือ การเคยช่วยพรรคแจกใบปลิวหาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=2.05$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นการเคยชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7

มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 มีส่วนร่วมบางครั้ง

ประเด็นการเคยช่วยพรรคแจกใบปลิวหาเสียงเลือกตั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 มีส่วนร่วมบางครั้ง

ในขณะที่ประเด็นการได้เข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 มีส่วนร่วมบางครั้ง รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 มีส่วนร่วมน้อยครั้ง

3.2.2 การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง

ตารางที่ 4.8 ระดับของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง ประกอบด้วย ท่านได้มีการพุดคุยหรือสนทนากับสมาชิกพรรคคนอื่นในเรื่องนโยบายของพรรคดังแสดงในตาราง 4.8

การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก			
1. ท่านได้มีการพุดคุยหรือสนทนากับสมาชิกพรรคคนอื่นในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของพรรค	33 (8.3)	44 (11.1)	89 (22.4)	52 (13.1)	179 (45.1)	2.24	1.35	ต่ำ
รวมเฉลี่ย						2.24	1.35	ต่ำ

จากตารางที่ 4.8 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=2.24$) เมื่อพิจารณาในประเด็น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.1 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 มีส่วนร่วมบางครั้ง

3.2.3 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ตารางที่ 4.9 ระดับความคิดเห็นของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ประกอบด้วย ท่านเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน ท่านเคยติดต่อนักการเมืองเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังแสดงในตาราง 4.9

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก			
1. ท่านเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน	19 (4.8)	45 (11.4)	70 (17.6)	43 (10.8)	220 (55.5)	1.99	1.27	ต่ำ
2. ท่านเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิกเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	22 (5.5)	46 (11.6)	60 (15.1)	44 (11.1)	225 (56.7)	1.98	1.30	ต่ำ
รวมเฉลี่ย						1.99	1.23	ต่ำ

จากตารางที่ 4.9 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วม โดยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=1.99$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับต่ำทุกประเด็น คือ การเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่เป็นสมาชิกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน ($\bar{X}=1.99$) และการเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่เป็นสมาชิกเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ($\bar{X}=1.98$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นการเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่เป็นสมาชิกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 มีส่วนร่วมบางครั้ง

ในขณะที่ประเด็นการเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่เป็นสมาชิกเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 มีส่วนร่วมบางครั้ง

3.2.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง

ตารางที่ 4.10 ระดับความคิดเห็นของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง ประกอบด้วย ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายพรรค ท่านเคยเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมือง ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาดังแสดงในตาราง 4.10

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก			
1. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรคและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของพรรคในที่ประชุม	18 (4.5)	44 (11.1)	38 (9.6)	28 (7.1)	269 (67.7)	1.78	1.26	ต่ำมาก
2. ท่านเคยเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิก	16 (4.0)	38 (9.6)	37 (9.3)	38 (9.6)	268 (67.5)	1.73	1.20	ต่ำมาก
3. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกพรรค	22 (5.5)	37 (9.3)	32 (8.1)	32 (8.1)	274 (69.0)	1.74	1.26	ต่ำมาก
รวมเฉลี่ย						1.75	1.18	ต่ำมาก

จากตารางที่ 4.10 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ($\bar{X}=1.75$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับต่ำมากทุกประเด็น คือ การเคยเข้าร่วมประชุมพรรคและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของพรรคในที่ประชุม ($\bar{X}=1.78$) การเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกพรรค ($\bar{X}=1.74$) และการเคยเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิก ($\bar{X}=1.73$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นการเคยเข้าร่วมประชุมพรรคและมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของพรรคในที่ประชุม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส

ประเด็นการเคยเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาสเท่ากับ การมีส่วนร่วมบ่อยครั้ง

ในขณะที่ประเด็นการเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 274 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส

3.2.5 การออกเสียงเลือกตั้ง

ตารางที่ 4.11 ระดับความคิดเห็นของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียง

เลือกตั้ง ประกอบด้วย ท่านได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
ท่านได้ชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ท่านได้ไปลงคะแนนเสียง
ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค ดังแสดงในตาราง 4.11

ตารางที่ 4.11

การออกเสียงเลือกตั้ง	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปล ความ หมาย
	ทุกครั้ง ที่มี โอกาส	เกือบ ทุกครั้ง ที่มี โอกาส	บาง ครั้ง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก			
1. ท่านได้ชักชวนให้สมาชิกใน ครอบครัวของท่านไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้ง อื่นๆ ที่ผ่านมา	122 (30.7)	91 (22.9)	78 (19.7)	18 (4.5)	88 (22.2)	3.36	1.51	ปาน กลาง
2. ท่านได้ชักชวนให้ประชาชน ในหมู่บ้านของท่านไปใช้ สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการ เลือกตั้งอื่นๆ ที่ผ่านมา	98 (24.7)	123 (31.0)	77 (19.4)	19 (4.7)	80 (20.2)	3.35	1.43	ปาน กลาง
3. ท่านได้ไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับ เลือกตั้งของพรรค	155 (39.0)	118 (29.7)	37 (9.3)	15 (3.8)	72 (18.2)	3.68	1.47	สูง
รวมเฉลี่ย						3.46	1.36	สูง

จากตารางที่ 4.11 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.46$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับสูง คือ การได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค ($\bar{X}=3.68$) และผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ การได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา ($\bar{X}=3.36$) และการได้ชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา ($\bar{X}=3.35$)

เมื่อพิจารณาในประเด็นการได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 มีส่วนร่วมทุกครั้งที่มีโอกาส รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส

ประเด็นการได้ชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 123 คน คิดเป็น

ร้อยละ 31.0 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 มีส่วนร่วมทุกครั้งที่มีโอกาส

ในขณะที่ประเด็นการได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 155 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 มีส่วนร่วมทุกครั้งที่มีโอกาส รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 มีส่วนร่วมเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส

3.2.6 การยื่นข้อเสนอ

ตารางที่ 4.12 ระดับความคิดเห็นของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการยื่นข้อเสนอ

ประกอบด้วย ท่านเคยยื่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับพรรคการเมือง ท่านเคยชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้พรรคการเมืองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังแสดงในตาราง 4.12

การยื่นข้อเสนอ	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก			
1. ท่านเคยยื่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับพรรคการเมืองเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้น	29 (7.3)	32 (8.1)	31 (7.8)	36 (9.1)	269 (67.7)	1.78	1.30	ต่ำมาก
2. ท่านเคยชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้พรรคการเมืองแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น	20 (5.0)	34 (8.6)	39 (9.8)	25 (6.3)	279 (70.3)	1.72	1.23	ต่ำมาก
รวมเฉลี่ย						1.75	1.22	ต่ำมาก

จากตารางที่ 4.12 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการยื่นข้อเสนอพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการยื่นข้อเสนอในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ($\bar{X}=1.75$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในระดับต่ำมากทุกประเด็น คือ การยื่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับพรรคการเมืองเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้น ($\bar{X}=1.78$) และการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้พรรคการเมืองแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ($\bar{X}=1.72$)

เมื่อพิจารณาในประเด็น การเคຍย่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับพรรคการเมืองเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 มีส่วนร่วมน้อยครั้ง

ในขณะที่ประเด็นการเคຍย่นเพื่อเรียกร้องให้พรรคการเมืองแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 279 คน คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีส่วนร่วมน้อยมาก รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 มีส่วนร่วมบางครั้ง

3.3 ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค

ผลการสัมภาษณ์ นายสงวน พงษ์มณี ซึ่งเป็นนักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ในประเด็น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง มีดังนี้

3.3.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค

ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคว่า เริ่มต้นจากสมาชิกพรรคผู้ประสานงานพรรคประจำหมู่บ้านซึ่งมีอยู่ทุกหมู่บ้านอย่างต่ำหมู่บ้านละ 7 คน สูงสุด 35 คน จะมีส่วนในการช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกรายอื่น ๆ ทางอ้อม ผู้ประสานงานพรรคเหล่านี้คอยทำหน้าที่สะท้อนปัญหาของชาวบ้าน และนำกลับมาเสนอที่พรรค การสะท้อนปัญหาของชาวบ้านต่อพรรค มีส่วนสำคัญยิ่งที่ผู้ประสานงานจะต้องออกไปพบปะชาวบ้านเพื่อนำข่าวสารและนโยบายของพรรคลงไปเผยแพร่ในชุมชนหรือการรณรงค์การเลือกตั้งด้วย

“ในเขตเลือกตั้งที่ 2 มี 213 หมู่บ้าน 18 ตำบล พรรคมีผู้ประสานงานพรรคประจำหมู่บ้านอย่างต่ำหมู่บ้านละ 7 คน สูงสุด 35 คน คอยทำหน้าที่สะท้อนปัญหาของชาวบ้าน และนำนโยบายพรรคไปเผยแพร่ในชุมชน รวมทั้งชักชวนให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แคนนำทั้งระดับหมู่บ้านและระดับอำเภอจะพบ ส.ส. ทุก 2 เดือน เพื่อนำข่าวสารของพรรคไปสู่สมาชิกพรรค และเป็นตัวแทนเพื่อพูดคุยกับสมาชิกพรรคในชุมชน เช่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง”

3.3.2 ประเด็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายเกี่ยวกับการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า พรรคการเมืองจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้แก่สมาชิกพรรคตามข้อบังคับพรรค และข้อกำหนดจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ให้พรรคการเมืองต้องมีการอบรมจัดเวทีสัมมนาให้กับสมาชิกพรรคเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ในกรณีนี้พรรคจึงต้องมีการจัดให้สมาชิกพรรคการเมืองมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรม มีการชักชวนขอความร่วมมือจากสมาชิกพรรคเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นผู้มีบทบาทสำคัญก็คือ นักการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกแกนนำสำคัญในพื้นที่ของพรรคนั่นเอง นักการเมืองมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้สมาชิกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อพบปะ พูดคุย กับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคได้เข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

“การส่งเสริมให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมือง พรรคต้องมีการดำเนินการตามข้อบังคับจาก กกต. อยู่แล้ว คือ พรรคการเมืองจะต้องจัดอบรม สัมมนาให้กับสมาชิกพรรค มีการจัดโต๊ะเสวนาให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น พรรคก็จะใช้วิธีชักชวนและขอความร่วมมือจากสมาชิก ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งตัวนักการเมืองเองถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วม ต้องเข้าไปพบปะ พูดคุยกับชาวบ้าน เน้นเรื่องการให้การศึกษาแก่สมาชิก ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบหนังสือ หรือจดหมายจากพรรค ถึงสมาชิก เพื่อให้ความรู้ทางการเมือง”

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสมาชิกพรรคไทยรักไทย และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมืองควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่
ดังแสดงในตาราง 4.13

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะทำให้เกิดการพัฒนาเปิดโอกาสให้เสนอแนะและช่วยกันแก้ไขปัญหา	132	77.20
2. ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำของสมาชิกพรรคและประชาชน	14	8.19
3. ไม่ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะเกิดความแตกแยก ไม่เข้าใจกันพรรคการเมืองแต่ละพรรคไม่สามัคคีกัน	25	14.61
รวม	171	100

จากตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “สมาชิกพรรคควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 77.20 เห็นว่า ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะทำให้เกิดการพัฒนาเปิดโอกาสให้เสนอแนะและช่วยกันแก้ไขปัญหา รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 14.61 เห็นว่า ไม่ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะจะเกิดความแตกแยกไม่เข้าใจกัน พรรคการเมืองแต่ละพรรคไม่สามัคคีกัน ในขณะที่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 8.19 เห็นว่า ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำของสมาชิกพรรคและประชาชน

4.2 การส่งเสริมให้สมาชิกพรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ พรรคไทยรักไทยได้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ดังแสดงในตาราง 4.14

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ส่งเสริมโดยจัดประชุมสัมมนาประชุมสัญจรเพื่อนำเสนอปัญหาและร่วมกันแก้ไขเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	65	43.62
2. ส่งเสริมโดยแจกใบปลิวให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง	28	18.8
3. ส่งเสริมโดยเปิดโอกาสให้โทรสายด่วนแจ้งปัญหาความเดือดร้อน	6	4.03
4. ไม่ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมือง	50	33.55
รวม	149	100

จากตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “พรรคไทยรักไทยได้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 43.62 เห็นว่าพรรคส่งเสริมโดยจัดประชุมสัญจรเพื่อนำเสนอปัญหาและร่วมกันแก้ไขเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 33.55 เห็นว่า พรรคไม่ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.03 เห็นว่า พรรคส่งเสริมโดยเปิดโอกาสให้โทรสายด่วนแจ้งปัญหาความเดือดร้อน

4.3 ผลการสัมภาษณ์นักการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย

จากการสัมภาษณ์ นายสงวน พงษ์มณี ซึ่งเป็นนักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน พบว่า

4.3.1 ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า มาจากปัญหาที่สำคัญคือ วัฒนธรรมทางการเมืองที่คนไม่ค่อยกล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในปัญหาของตนเอง ต่อผู้ที่

ไม่คุ้นเคย ถ้านักการเมืองคนไหนที่ไม่พยายามที่จะเข้าถึงก็จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคน้อยตามไปด้วย

“ปัญหาคือ วัฒนธรรมทางการเมือง เพราะไม่ค่อยยกย่องความคิดเห็นในปัญหาของตนเองต่อคนที่ไม่คุ้นเคย ถ้า ส.ส. ไม่พยายามเข้าถึงประชาชน จะทำให้มีส่วนร่วมน้อยมาก การสร้างการมีส่วนร่วมจะส่งผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้งมีส่วนสำคัญ”

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค คือ ให้เริ่มต้นจากความเป็นจริงด้วยการเข้าถึงประชาชน เริ่มต้นจากชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา สิ่งที่ล้มเหลว คือ การนำความปรารถนาดีของพรรคไปแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคเป็นไปในลักษณะอุดมคติเกินไป การเข้าถึงประชาชนจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนเป็นหลัก เมื่อประชาชนยอมรับบทบาทนักการเมืองก็จะมี ความกล้าแสดงความคิดเห็น จนนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

“ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อน เรื่องปากท้อง ชาวบ้านจะให้ความสนใจ เราจึงต้องเริ่มต้นจากความเป็นจริงในชุมชนไปสู่การแก้ปัญหา สิ่งที่ล้มเหลวคือนำความปรารถนาดีที่เป็นไปในลักษณะอุดมคติไปแทนที่ความเป็นจริง เราต้องกำหนดว่าเราจะพูดอะไรกับสมาชิกพรรค และต่อคนทั่วไปในปัญหาเดียวกัน การลงถึง เข้าถึงประชาชน จะทำให้เสริมสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น”

4.3.3 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค

ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกไว้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมนันทนาการ ดังนั้น จึงควรใช้โอกาสในการสร้างความคุ้นเคย สร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันเป็นสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง

“สังคมไทยเป็นสังคมนันทนาการ ทุกชุมชนจะต้องมีคนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบงานนันทนาการ และเขาเหล่านี้ต้องการความสนับสนุนเพื่อดำเนินกิจกรรม เราจึงต้องช่วยสนับสนุนเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความคุ้นเคย การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของพรรค”

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.15 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย และเหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังแสดงในตาราง 4.15

ปัจจัย	Chi-Square (χ^2)	P
เพศ	3.374	0.497
อายุ	21.896	0.346
ระดับการศึกษา	33.261	0.007*
อาชีพ	36.351	0.014*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	11.338	0.788
ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย	21.015	0.050*
เหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย	15.837	0.464

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลด้าน ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และเหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานด้าน ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย และเหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังแสดงในตาราง 4.16

ปัจจัย	Chi-Square (χ^2)	P
เพศ	5.252	0.262
อายุ	31.154	0.053
ระดับการศึกษา	25.131	0.068
อาชีพ	39.396	0.006*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	26.980	0.042*
ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย	37.910	0.000*
เหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย	21.901	0.146

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลด้าน อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และเหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังแสดงในตาราง 4.17

ปัจจัย	Chi-Square (χ^2)	P
บทบาทของพรรคการเมือง	93.736	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของพรรคการเมืองกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังแสดงในตาราง 4.18

ปัจจัย	Chi-Square (χ^2)	P
บทบาทของพรรคการเมือง	192.075	0.000*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัย ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

1.1.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัย ด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

1.1.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในประเด็นลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

1.1.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความคิดเห็นของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกพรรคไทยรักไทยในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 397 คน และนักการเมืองพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติไคว์สแควร์ และการพรรณนาข้อมูล

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคไทยรักไทยของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.1) ในขณะที่กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 26-35 ปี (ร้อยละ 23.7) การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 30.5) อาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 40.8) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท หรือต่ำกว่า และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001–5,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 28.5) ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย 5 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 29.5) และเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยเพราะชอบนโยบายพรรค (ร้อยละ 48.8)

1.3.2 ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่พรรคการเมือง

ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า

- 1) บทบาทหน้าที่ด้านการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$)
- 2) บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$)
- 3) บทบาทหน้าที่ด้านการสนองตอบในเชิงบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$)
- 4) บทบาทหน้าที่ด้านการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$)

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า “ บทบาทของพรรคการเมืองที่มีต่อสมาชิกพรรค คือ การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน สร้างเวทีกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการพัฒนานโยบายพื้นฐาน บทบาทของพรรคการเมืองในการแก้ไขปัญหาให้แก่สมาชิกพรรค คือ การช่วยแก้ไขปัญหาของประชาชนทั้งที่เป็นสมาชิกพรรคและไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวสมาชิกของพรรคก็จะได้รับประโยชน์ด้วยส่วนการแก้ไขปัญหาเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ”

1.3.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.48$)

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

(1) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.65$)

(2) การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=2.24$)

(3) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=1.99$)

(4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ($\bar{X}=1.75$)

(5) การออกเสียงเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.46$)

(6) การยื่นข้อเสนอ ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการยื่นข้อเสนอโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ($\bar{X}=1.75$)

และจากการสัมภาษณ์ พบว่า “ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคผ่านการกระตุ้นจากผู้ประสานงานของพรรค ซึ่งกระจายอยู่ในแต่ละพื้นที่ ส่วนการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สมาชิกพรรคมีส่วนร่วมทางการเมือง พรรคถือได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทั้งจากข้อบังคับของพรรคตลอดจนข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่กำหนดให้พรรคทำกิจกรรมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ ”

1.3.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมือง ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 77.2 เห็นว่า สมาชิกพรรคควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง และเปิดโอกาสให้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ส่วนข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยได้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 43.62 มี

ความคิดเห็นว่า พรรคส่งเสริมโดยการจัดประชุมสัญจรเพื่อนำเสนอปัญหาและร่วมกันแก้ไข ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

จากการสัมภาษณ์ความเห็นของนักการเมืองเห็นว่า “ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคมีอุปสรรคเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ทำให้ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ต่อผู้ที่ไม่คุ้นเคย และเสนอแนะให้พรรคส่งนักการเมืองหรือตัวแทนของพรรคเข้าไปพบปะประชาชน เพื่อนำความปรารถนาดีของพรรคให้ประชาชนทราบ รับฟังปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหามีส่วนร่วม เมื่อประชาชนยอมรับก็จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูงขึ้น นอกจากนี้เสนอแนะให้ประชาชนสร้างความคุ้นเคยและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง ”

1.3.5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์พบว่า

(1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และเหตุการณ์การเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และเหตุการณ์การเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิเคราะห์พบว่า

(1) บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน มีประเด็นที่สำคัญประกอบการอภิปรายผล ดังนี้

2.1 บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง ด้านหน้าที่ในการสนองตอบในเชิงบริการ กรณีพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกมีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในแต่ละประเด็นของทุกบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง เว้นแต่ประเด็นบทบาทหน้าที่ด้านการสนองตอบในเชิงบริการ คือ พรรคการเมืองมีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อเรียนรู้ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ แสดงว่า บทบาทของพรรคการเมืองเกี่ยวกับการสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคคนนั้นไม่ค่อยดีนัก ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นนักการเมืองกลับให้ความเห็นทางตรงกันข้ามคือ เห็นว่าพรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคไทยรักไทยนั้นได้แสดงบทบาทหน้าที่ได้อย่างเต็มที่แล้ว โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การสร้างเวทีกระตุ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนานโยบายขึ้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยในเขตเลือกตั้งที่ 2 ของจังหวัดลำพูน อาจเป็นความรู้สึกที่บ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของพรรคไทยรักไทยได้ค่อนข้างดีกว่านักการเมือง เพราะเป็นผู้ที่ตอบสนองการดำเนินบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองได้ค่อนข้างชัดเจนกว่านักการเมืองภายในพรรค ซึ่งเป็นผู้นำแนวปฏิบัติต่าง ๆ มาปฏิบัติในพื้นที่ที่มีสมาชิกพรรค ดังที่ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และ ธโสธร ตู้ทองคำ (2547: 12) อธิบายว่า “สมาชิกพรรคการเมืองถือว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมือง ขนาดและจำนวนของสมาชิกพรรคเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของการดำเนินงานของพรรค” จึงกล่าวได้ว่า การแสดงบทบาทหน้าที่ของพรรคไทยรักไทยนั้นไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง ตามที่ อวยชัย ชะบา (2526: 676-678) อธิบายไว้คือ บทบาทหนึ่งของพรรคการเมืองในหลายบทบาทก็คือ การทำหน้าที่เป็นสถาบันให้การศึกษา ด้านการเมืองแก่ประชาชน ซึ่งการให้การศึกษาด้านการเมืองไม่เฉพาะเจาะจงด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองสอดคล้องกับการวิจัยของ จูณิตตา สารเวียง (2543) ที่พบว่า ประชาชนในเขต

เทศบาลนครเชียงใหม่ เห็นว่าบทบาทของพรรคการเมืองที่เด่นชัดที่สุดมีเพียงบทบาทเกี่ยวกับการทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน ในขณะที่บทบาทด้านอื่น ๆ ดังเช่น บทบาทด้านการให้ความรู้และเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน บทบาทด้านการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อเสนอข้อเรียกร้องจากประชาชน บทบาทด้านการสรรหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งสำคัญและสร้างผู้นำทางการเมืองในพรรค และบทบาทด้านการเป็นศูนย์กลางให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นและทำหน้าที่ประสานประโยชน์ของประชาชน พรรคการเมืองยังทำหน้าที่ได้ไม่เด่นชัดนัก จึงต้องการให้พรรคการเมืองหันไปสนใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง กรณี การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในประเด็น การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจอยู่ในระดับสูง แสดงว่าลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นไปตามคำจำกัดความการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ไมรอน ไวเนอร์ (นรนิติ เศรษฐบุตร 2542: 894 - 895) คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันจะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม

2.3 การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมืองในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายและดำเนินงานของพรรคกับสมาชิกพรรคการเมืองคนอื่น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองกรณีการพุดจาปรึกษาเรื่องการเมืองอยู่ในระดับต่ำ แสดงว่าการใช้โอกาสต่าง ๆ ในการพุดคุยหรือสนทนาเกี่ยวกับการเมืองกับสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันไม่กว้างนัก กรณีการปรึกษาหารือทางการเมืองนั้น ชวงส์ ฉายะบุตร (2539) กล่าวว่า เป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับพื้นฐานอันดับแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจนที่สุด แต่ก็ยังเป็นประโยชน์สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะขบวนการเลือกตั้ง แต่ในผลการวิจัยครั้งนี้กลับพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ค่อนข้างต่ำอาจเป็นอุปสรรคหรือไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในขั้นตอนอื่นๆ ได้ รวมทั้งผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากการวิจัยของ สุกัล ใจตุ้ย (2545) ซึ่งพบว่า

ประชาชนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ก็มีส่วนร่วมทางการเมืองในคราวเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการสนทนากองเมืองกับผู้สื่อข่าวในระดับสูง ความแตกต่างครั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้สึกเกี่ยวกับความไว้วางใจ หรือความคุ้นเคยกันระหว่างเพื่อนสมาชิกพรรครายอื่นยังไม่ค่อยสูงนัก และต่างกับผลการวิจัยของสุพล ใจดี (2545) ก็อาจเป็นเพราะสถานการณ์ทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาต่างกัน ตลอดจนสถานภาพของผู้พูดคุยกับผู้ร่วมพูดคุยก็อาจแตกต่างกันอีกด้วย

2.4 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรคที่เป็นสมาชิกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน ตลอดจนเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการติดต่อเจ้าหน้าที่ทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างนี้ โบรเมจ (Bromage 1950 : 255 – 226) กล่าวว่า เป็นความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในอันที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้นำในระบบการเมือง เพื่อเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจหรือปัญหา ที่มีผลกระทบต่อกลุ่มซึ่งมักอยู่ในรูปแบบการกระทำเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านร่างกฎหมาย หรือนโยบายอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะที่ มานะศรี ยงเจริญ (2523: 28) เห็นว่าอาจเป็นการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว ซึ่งการติดต่อในลักษณะหลังนี้จะไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเท่าไรนัก แสดงว่าสมาชิกพรรคไทยรักไทยไม่มีโอกาสได้เรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรคได้เข้ามาช่วยเหลือทั้งในระดับบุคคลและชุมชน อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรควางตนเห็นห่างสมาชิกพรรคทำให้ไม่มีโอกาสขอรับความช่วยเหลือ

2.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคอยู่ในระดับต่ำมาก ทั้งนี้บทบาทของพรรคการเมืองต้องกระทำหน้าที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่สมาชิก และที่สำคัญก็คือ ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) อธิบาย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง เป็นบทบาททางการเมืองในหลายรูปแบบ การเป็นสมาชิกพรรค การสนับสนุนพรรคการเมืองในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยึดมั่นในนโยบายพรรคร่วมทำงานให้กับพรรค เช่น การรณรงค์หาเสียง เป็นต้น แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยมีส่วนร่วมกิจกรรมของพรรคการเมืองเพียงการเป็นสมาชิกพรรค แต่ในกิจกรรมอื่น ๆ เกิดขึ้นในระดับต่ำ เมื่อนำผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้มาร่วมพิจารณาก็จะพบว่า ส่วนหนึ่งมาจากบทบาทของพรรคการเมืองในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง

เมืองให้แก่สมาชิกนั่นเอง เพราะความรู้สึทงของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าบทบาทการสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคอยู่ในเกณฑ์ไม่ค้หนักดังรายละเอียดที่ได้อภิปรายไปแล้ว ธรรมเนียมนี้มีส่วนทำให้สมาชิกพรรคการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองค้่า ทั้งในรูปแบบการประชุมแลกเปลี่ยน การร่วมอภิปรายทางการเมือง ตลอดจนการประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไปไขปัญหาให้กับสมาชิกพรรค แต่ข้อสังเกตของ เวอร์บาและนี (Verba and Nie 1972:31) เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมืองบางเรื่องก็ค้่าจะเป็นเรื่องยุ่งยากในขณะที่บางเรื่องก็สามารถกระทำได้ง่าย เช่น การเข้าช่วยพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมที่ยุ่งยากกว่าการออกเสียงเลือกค้่า

2.6 การออกเสียงเลือกค้่า

ผลการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงเลือกค้่า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกค้่าอยู่ในระดับสูง โดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกค้่าให้กับผู้สมัครรับเลือกค้่าของพรรคอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าการชักชวนสมาชิกในครอบครัวและการชักชวนประชาชนในหมู่บ้านให้ออกไปลงคะแนนเสียงเลือกค้่า แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการออกเสียงเลือกค้่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์ตั้งแต่การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมานั้น ปรากฏว่าการออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกค้่าของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าในอดีต เนื่องมาจากการกำหนดหน้าที่ของประชาชนคนไทยต้องไปใช้สิทธิเลือกค้่า ถ้าผู้มีสิทธิเลือกค้่าคนใดไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกค้่าก็จะเสียสิทธิทางการเมืองบางประการตามที่กฎหมายกำหนด แต่ก็สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เวอร์บาและนี (Verba and Nie 1972:31) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการออกเสียงเลือกค้่านั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน หรือยุ่งยากเหมือนกับการร่วมกิจกรรมอื่นๆ ทางการเมือง ซึ่งความเห็นของ ชวงส์ ฉายะบุตร (2539) เห็นว่า การออกเสียงเลือกค้่าเป็นพื้นฐานอันดับแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจนมากที่สุด และผลการวิจัยครั้งนี้ก็สอดคล้องกับการวิจัยของ สุพล ใจค้่า (2545) พบว่า ประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป เช่น เรื่องการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกค้่าอยู่ในระดับสูง

2.7 การยื่นข้อเสนอ

ผลการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการยื่นข้อเสนอ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการยื่นข้อเสนออยู่ในระดับต่ำมาก รวมทั้งอยู่ในระดับต่ำกว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ แสดงว่าความต้องการเรียกร้องทางการเมืองหรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่ไม่สูงนัก ทั้งที่นักวิชาการดัง เช่น ชวงส์ ฉายะบุตร (2539) และ แซมมวล พี ฮันติงตัน และ โจน เนลสัน (Samuel P. Huntington and Joan Nelson 1982: 12 – 13) เห็นว่าวิธีการเรียกร้อง ตลอดจนไปจนถึงการร่วมประท้วงทางการเมืองก็ถือว่าเป็นรูปแบบทางการเมืองด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบการยื่นข้อเสนอของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกิดขึ้นไม่สูง ส่วนหนึ่งอาจเพราะบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวค่อนข้างน้อย ดังผลการวิจัยพบว่า การติดต่อเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรคอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้การยื่นข้อเสนอต่าง ๆ เพื่อขอให้พรรคการเมืองรับเรื่องและช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องเดือดร้อนอยู่ในเกณฑ์ต่ำด้วย และสอดคล้องกับการวิจัยของ ฐิณัตตา สารเวียง (2543) พบว่า บทบาทของพรรคการเมืองด้านการเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อเสนอ ชื่อเรียกร้องจากประชาชนไม่ค่อยโดดเด่นนัก ดังนั้นการที่พรรคการเมืองมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวต่ำอาจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบการยื่นข้อเสนอต่ำไปด้วย

2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.8.1 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ผลดังนี้ คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งความแตกต่างและสอดคล้องกับการอธิบายของ ลิปเซท (Lipset 1963: 187-191, 220-225) ประเด็นที่สอดคล้องคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนประเด็นที่แตกต่างซึ่งเขียนไว้ในงานของ ลิปเซท ก็คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ และการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เพศ และ เหตุผลการเข้าเป็นสมาชิก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด

2.8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม สอดคล้องกับการวิจัยของ จูนิตตา สารเวียง (2543) พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่มีความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองสูงก็จะเป็นส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย แซมมวล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) นักรัฐศาสตร์ผู้สนใจพัฒนาการเมืองของสังคมประเทศกำลังพัฒนา ให้ความเห็นว่าหน้าที่ของพรรคการเมืองก็คือ การแสดงออกซึ่งการรองรับการมีส่วนร่วมและรวบรวมข้อเรียกร้องและผลประโยชน์ของประชาชน เปรียบเสมือนตัวเชื่อมระหว่างพลังทางสังคมกับรัฐบาล รวมทั้ง กราเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) และ จี บิงแฮม เพาเวล (G. Bingham Powell 1980: 91-94) ก็อธิบายไว้ทำนองเดียวกันคือ หน้าที่ของพรรคการเมืองที่สำคัญในหลายหน้าที่ก็คือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ได้ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามภาพรวมความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในระดับต่ำ ก็มีแนวโน้มทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองต่ำไปด้วย แต่ก็แสดงให้เห็นว่าถ้าต้องการให้ประชาชน โดยเฉพาะสมาชิกพรรคการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูง พรรคการเมืองต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของพรรคให้สูงกว่าที่ควรเป็นอยู่ในปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองควรเป็นมากกว่าบทบาทที่ประชาชนมีความรู้สึกว่าได้โดดเด่นเฉพาะด้านการเป็นฝ่ายค้าน จูนิตตา สารเวียง (2543) บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในปัจจุบันต้องเน้นให้ความสำคัญต่อสมาชิกพรรคและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกขั้นตอน ตลอดจนเปลี่ยนแปลงบทบาทจากพรรคการเมืองซึ่งเป็นของนักการเมืองไปเป็นพรรคการเมืองซึ่งเป็นของประชาชน ลากบุญ ผลสมบูรณ์ (2545)

2.8 ประเด็นที่อื่นที่พบจากการวิจัยครั้งนี้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้พบประเด็นอื่นเพิ่มเติมที่น่าสนใจ คือ พรรคการเมืองไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ไม่เข้มแข็ง เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การที่พรรคการเมืองมุ่งเน้นการขยายฐานเสียงโดยการเพิ่มจำนวนสมาชิก เพื่อหวังผลประโยชน์ต่อคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง พรรคการเมืองซึ่ง

ถือได้ว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ยังไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกพรรคเป็นสมาชิกเพียงแต่ในนามและมีบทบาทสำคัญในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของพรรค การเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ภายในพรรค หรือแม้แต่การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนสมาชิกพรรคที่เป็นเข้ามาเป็นกรรมการบริหารพรรค มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม โจเซฟ ลาพาลอมบารา (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 283 - 284) ได้อธิบายให้เห็นว่า “พรรคการเมืองที่แท้จริง สมาชิกจะเข้ามาเป็นสมาชิกโดยอุดมการณ์ มิใช่เห็นแก่ ลาภ ยศ ตำแหน่งทางการเมืองเป็นเครื่องล่อใจ ดังนั้น สมาชิกทุกคนจะเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้มีการสืบสานอุดมการณ์ทางการเมืองที่บรรดาสมาชิกเห็นพ้องต้องกันต่อไปอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งในความเป็นจริงแล้วพรรคการเมืองที่สมาชิกมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกันมีอยู่จำนวนน้อยมาก

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์นักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของพรรค ได้ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทหน้าที่สำคัญของพรรคการเมืองที่มีต่อสมาชิกพรรค ในประเด็นด้านการศึกษา การเมือง เป็นเพียงการให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองไม่ได้มุ่งเน้นบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับสมาชิกพรรคอย่างจริงจัง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ อัลมอนต์และเวอร์บา ที่อธิบายถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่วไป มีการรับรู้ต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการวิจัยยังพบว่า พรรคการเมืองไทยยังเป็นพรรคของนักการเมือง มากกว่าเป็นพรรคการเมืองของประชาชน เนื่องจากพรรคการเมืองไทยในปัจจุบันยังเน้นบทบาทของบุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจทุกอย่างภายในพรรค นโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดออกมาจึงเป็นนโยบายที่กำหนดออกมาจากพรรคมากกว่า และการตอบสนองข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชนยังเป็นการสนับสนุนแบบเฉพาะเรื่อง (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2546: 71 - 75) เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

จากปัจจัยเหล่านี้ทำให้เห็นว่า พรรคการเมืองไทยยังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริง การที่พรรคการเมืองมุ่งเน้นในชัยชนะจากการเลือกตั้ง มากกว่าการทำบทบาทหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองที่สมบูรณ์ ทำให้พรรคการเมืองไทยไม่สามารถเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งได้ ผลคือ ประชาชนผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองยังขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองและไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะ

3.1.1 ควรเสริมสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค ผลการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองด้านหน้าที่สนองตอบในเชิงบริการ กรณีพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิก มีการจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น พรรคการเมือง อาจพิจารณาปรับปรุงบทบาทเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค ด้วยการจัดทัศนศึกษา ดูงาน หรือกิจกรรมกลุ่มในลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง

3.1.2 ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการพูดคุยทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกพรรคไทยรักไทย ได้มีการพูดคุยหรือสนทนากับสมาชิกพรรคคนอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย และการดำเนินงานของพรรคอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นพรรคการเมือง อาจพิจารณาทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบของการจัดเวทีอภิปราย สัมมนา เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้พูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับนโยบายและประเมินผลการดำเนินงานของพรรคอย่างสม่ำเสมอ

3.1.3 การจัดส่งเจ้าหน้าที่ทางการเมืองออกพบปะสมาชิก ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกพรรคไทยรักไทยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น พรรคการเมือง อาจพิจารณาจัดส่งเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองทั้งจากกรุงเทพมหานคร หรือสาขาพรรคในแต่ละพื้นที่ออกพบปะและเยี่ยมเยียนสมาชิกเป็นครั้งคราว หรือให้เจ้าหน้าที่ทางการเมืองของพรรคการเมืองได้พบปะสมาชิกของพรรคในโอกาสทำกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้ง

3.1.4 ควรสร้างความสนใจ ความตระหนักและการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมืองในหลายรูปแบบ อยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่า สมาชิกขาดความสนใจในบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพรรคการเมือง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับนโยบาย และผลงานที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากพรรคการเมืองขาดความสนใจในการสร้างกิจกรรมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคให้ทั่วถึง ดังนั้นพรรคการเมือง อาจพิจารณาสร้างความสนใจ ความตระหนัก และการเรียนรู้ทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรคเพิ่มมากขึ้น วิธีการที่สมาชิกนิยม และต้องการมากที่สุดก็คือการทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การพบปะ หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งพรรคการเมืองอาจนำวิธีการดังกล่าวไปใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างความเข้าใจทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค

3.1.5 ควรเสริมสร้างกิจกรรมทางการเมืองให้แก่สมาชิกพรรค ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับการร้องทุกข์และการให้พรรคการเมืองแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนให้อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น พรรคการเมือง อาจพิจารณาปรับปรุงบทบาทหน้าที่ด้านการสร้างความเข้าใจทางการเมือง โดยเฉพาะการเรียกร้องให้พรรคการเมืองเข้าไปให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนแก้ไขความเดือดร้อน ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการไปกำหนดนโยบายของพรรคได้ง่ายอีกด้วย

3.1.6 พรรคการเมืองควรทำบทบาทหน้าที่ทางการเมืองอย่างจริงจัง ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองยังทำบทบาทหน้าที่ทางการเมืองอย่างไม่เต็มที่ สมาชิกพรรคยังขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากพรรคขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง นอกจากนี้พรรคการเมืองจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกพรรคอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง มิใช่ว่าใกล้ถึงฤดูกาลหาเสียงเลือกตั้ง จึงจะเข้าไปหาหรือคลุกคลีกับสมาชิกพรรค เมื่อหมดฤดูกาลเลือกตั้งก็ละทิ้งสมาชิกพรรคเพราะขาดความจริงใจ พรรคการเมืองต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อให้เป็นพรรคการเมืองของประชาชน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างสมาชิกพรรคการเมือง กับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยกลุ่มตัวอย่างควรอยู่ในพื้นที่เลือกตั้งเดียวกัน

3.2.3 ควรมีการศึกษาถึงการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองว่าเป็นไปด้วยเงื่อนไขใด เพื่อศึกษาถึงเหตุผลการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่แท้จริง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก วงษ์ตระหง่าน (2530) *การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ . (2536) *พรรคการเมืองไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กมลทิพย์ วรรณวงศ์ (2542) “บทบาทนอกการเลือกตั้งของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ใน
จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การเมืองและการปกครอง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กิจจกร ใจสุข (2541) “แบบแผนของการเปลี่ยนพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในปัจจุบัน” การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมือง
และการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรรนิติเศรษฐบุตร (2521) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จิราวรรณ จงสุทธนามณี (2539) “พฤติกรรมของกลุ่มหนุ่มสาวในการเลือกตั้งทั่วไป
ปี 2583 : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชวรงค์ ฉายะบุตร (2539) *การปกครองท้องถิ่น* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่สี่เซ็นต์เตอร์
ชัยวัฒน์ วีรานนท์ (2535) “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคการเมือง : กรณีศึกษา
พรรคประชาธิปัตย์” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2519) *ประชาธิปัตย์ สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย*
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- เชาวน์วัศ สุตลาภา (2517) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร ชมรมหนังสือณกรุงจำแพน
- เชาวนะ ไตรมาศ (2540) *พรรคการเมืองไทย : ภูมิหลังทางโครงสร้าง – หน้าที่
และพัฒนาการทางสถาบัน* กรุงเทพมหานคร สถาบันนโยบายศึกษา
- ฐิณัตตา สารเวียง (2543) “ความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
ต่อบทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองไทย” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ณรงค์ สีนสวัสดิ์ (2527) *จิตวิทยาการเมือง* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แพรวพิทยา

- ธงชัย วงศ์สุวรรณ และเทียนชัย วงศ์สุวรรณ (2542) “รายงานการวิจัยเรื่อง
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง” กรุงเทพมหานคร
กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- นรนิติ เศรษฐบุตร (2541) “พรรคการเมืองกับพัฒนาการทางการเมืองไทย” ใน เอกสาร
การสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 7 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- _____ . (2542) “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบัน
และกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 15 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2524) พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547) “การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย” ใน
ประมวลสาระชุดวิชา การเมืองการปกครองไทย หน่วยที่ 4 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (2540) “รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชน : ศึกษาเปรียบเทียบ ประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท”
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2541) *ชนชั้นกับการเลือกตั้ง : ความรุ่งเรืองและความตกต่ำของ
สามพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิภาษา
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2523) “กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง” *วารสารสังคมศาสตร์*
17, 1 (มีนาคม)
- _____ . (2526) *ข่าวสารการเมืองของคนไทย* กรุงเทพมหานคร เจ้าพระยาการพิมพ์
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2545) “ปัญหาการเมืองไทยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองไทยปัจจุบัน หน่วยที่ 11
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- มานะศรี ยงเจริญ (2523) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย : ศึกษาเฉพาะ
กรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 , 4 มหาวิทยาลัยรามคำแหง”
วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีสาขารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ลาภบุญ ผลสมบูรณ์ (2545) “แนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองไทยไปสู่ความเป็น
พรรคมวลชน” การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและ
การปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ลิขิต ชีรเวคิน (2525) พรรคการเมืองและพัฒนาพรรคการเมืองไทย คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยของสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย
วิทยา นภาศิริกุลและสุรพล ราชภัณฑารักษ์ (2521) พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์
พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วัลลภ สุขสวัสดิ์ (2541) “ทัศนคติของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อความ
เป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์
และพรรคความหวังใหม่” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2546) “วัฒนธรรมทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 11 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวันและช โสธร ตู่ทองคำ (2547) “พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์”
ใน ประมวลสาระ ชุดวิชา การเมืองการปกครองไทย หน่วยที่ 12 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- วิสุทธิ โปธิแท่น (2538) อะไรนะประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมชัย ฉัตรพัฒนศิริ (2548) “ความผูกพันต่อพรรคการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
เขตเลือกตั้งที่ 14 จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองและการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2537) การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา โครงการเอกสาร
และตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ลีดา สอนศรี บรรณาธิการ และคณะ (2545) พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ :
ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และมาเลเซีย
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สุจิต บุญบงการ (2542) *การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง*
ทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
 ดำรงในโครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพล ใจคุ้ม (2545) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอสันป่าตอง
 จังหวัดเชียงใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2544” วิทยานิพนธ์
 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุเทพ อัดถากร (2517) “พรรคการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตย” *วารสารรัฐศาสตร์*
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2,1 (มกราคม – กุมภาพันธ์)
- อวยชัย ชะบา (2529) “พรรคการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและ*
กระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ 11 นนทบุรี
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- อุทัย หิรัญโต (2530) *การเมืองการปกครองของไทย* กรุงเทพมหานคร
 โครงการผลิตตำราและการวิจัยทางการเมือง
 สโมสรวิทยาลัยการปกครอง วิทยาลัยการปกครอง ฝ่ายบริหารการฝึกอบรม
- อภิชาติ พุ่มแก้ว (2533) “พรรคการเมืองไทยกับฐานคะแนนเสียง : ศึกษาเฉพาะกรณี
 ของพรรคประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”
 วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อมร รักษาสัตย์ (2544) *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*
 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์วิเจพรีนติ้ง
- อัศวินวิทย์ ชันท์แก้ว (2540) “นักธุรกิจภูมิภาคกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง :
 ศึกษากรณีจังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- Bendix, Reinhard. and Weber, Max. (1966). *An Intellectual Portrait*. London :
 Lowe and Brydone.
- Bluhm, William T. (1974). *Ideologies and Attitudes: Modern Political Culture*.
 New Jersey : Prentice - Hall.
- Bromage, Arthur W. (1950). *Introduction to Municipal Government and*
Administration. New York: Appleton Century Crafts.

- Duverger, Maurice. (1964). *Political Parties : Their Organizations and Activities in the Modern State*. London: Methuen.
- Easton, David. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Englewood cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.
- Finer, Herman. (1949). *Theory and Practice of Modern Government*. New York Holt: Rinehart & Winston.
- Gabriel A.; Almond. (1956). *Comparative Politics System, Journal of Politics*. Vol. XVIII, No.3.
- _____. (1960). *Comparative Politics*. Boston and Toronto: Little Brown.
- Goodman, William. (1956). *The Two – Party System in the United States*. New York.
- Lapalombara, Joseph. and Weiner, Myron. (1966). *Political Parties and Political Development*. Princeton University Press.
- Lester W.; Millbrath. and M.L.Goel. (1973). *Political Participation*. Chicago: Rand Mc Nally.
- Pye, Lucian W. and Verba, Sidney. (1965). *Political Culture and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Pye, Lucian W. (1967). *Southeast Asia's Political Systems*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Samuel P.; Huntington. and Nelson, Joan M. (1976). *No easy choice : Political Participation in Developing Countries*. Cambridge: Harvard University.
- _____. (1982). *No Easy Choice : Political Participation in Developing Countries*. Cambridge Mass : Harvard University Press.
- Verba, Sidney. (1978). *Participation and Political Equality; A Seven – Nation Comparison*. New York: Cambridge University Press.

ภาคผนวก

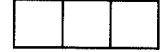
ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประชัน รักพงษ์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิทยาเขตและเครือข่าย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. นายนภดล รัฐศุภางค์ ปลัดเทศบาล (นักบริหารงานเทศบาล 8)
เทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม
จังหวัดเชียงใหม่
3. นายอุเทน แก้วดี หัวหน้าสำนักงานกฎหมายีรคด
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย



แบบสอบถาม

เรื่อง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง
ศึกษาเฉพาะกรณี สมาชิกพรรคไทยรักไทย เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำพูน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้จะนำไปใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ขอได้โปรด
ตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยไม่ต้องระบุชื่อผู้ตอบ และผลการตอบแบบสอบถามจะนำไปใช้
ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้นจะไม่ส่งผลกระทบต่อในทางที่เสียหายแก่ผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด
ข้อคิดเห็นของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับ

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิก
พรรคการเมือง

กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ โดยการทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ()

หรือเติมข้อความตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
1. () ชาย 2. () หญิง
2. อายุ
1. () 18 – 25 ปี 2. () 26 - 35 ปี
3. () 36 – 45 ปี 4. () 46 – 55 ปี
5. () 56 – 64 ปี 6. () 65 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
1. () ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 2. () มัธยมศึกษาตอนต้น
3. () มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. 4. () อนุปริญญา / ปวส.
5. () ปริญญาตรีขึ้นไป 6. () อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. อาชีพ
1. () รับจ้างทั่วไป 2. () ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
3. () รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 4. () พนักงานบริษัทเอกชน
5. () เกษตรกรรม 6. () อื่น ๆ โปรดระบุ.....
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
1. () 3,000 บาทหรือต่ำกว่า 2. () 3,001 – 5,000 บาท
3. () 5,001 – 8,000 บาท 4. () 8,001 – 10,000 บาท
5. () 10,001 บาทขึ้นไป
6. ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย
1. () น้อยกว่า 1 ปี 2. () 1-2 ปี
3. () 3 – 4 ปี 4. () 5 ปีขึ้นไป
7. เหตุผลที่ท่านเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยเพราะ
1. () ชอบนโยบายของพรรค 2. () ชอบผู้นำพรรค
3. () ชอบผู้สมัครของพรรค 4. () มีผู้อื่นชักชวน
5. () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ท่านเห็นว่าพรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีการทำบทบาทหน้าที่ในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด)

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หน้าที่ในการรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค 1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ					<input type="checkbox"/>
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิกพรรคเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายของพรรค					<input type="checkbox"/>
หน้าที่ในการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการเมือง 1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิก มีการจัดอภิปราย การปาฐกถาทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ					<input type="checkbox"/>
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกได้จัดให้มีการบรรยายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองแก่สมาชิกพรรค เช่น การไม่นอนหลับทับสิทธิ์ การเลือกพรรคมากกว่าบุคคล					<input type="checkbox"/>
หน้าที่สนองตอบในเชิงบริการ 1. นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิกได้พบปะเพื่อพูดคุยกับสมาชิกพรรคเป็นประจำ					<input type="checkbox"/>

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง	ความคิดเห็นต่อการทำบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีการจัดให้สมาชิกพรรคไปทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้ทางการเมือง						<input type="checkbox"/>
3. นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรค ที่ท่านเป็นสมาชิก ได้ไปร่วมงานต่างๆ ของสมาชิกพรรคอย่างสม่ำเสมอ						<input type="checkbox"/>
4. พรรคการเมืองมีเจ้าหน้าที่ประจำ หรือตัวแทนคอยรับฟังปัญหาความเดือดร้อนหรือข้อร้องเรียนต่าง ๆ ของสมาชิกพรรค						<input type="checkbox"/>
5. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกพรรคที่เดือดร้อน						<input type="checkbox"/>
หน้าที่ในการสนองตอบในเชิงจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคในเขตเลือกตั้งของตน						
1. พรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิกมีส่วนช่วยในการของบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกพรรค						<input type="checkbox"/>

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

3.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

(โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ						<input type="checkbox"/>
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรมที่เกิดจากประชาชน						<input type="checkbox"/>
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่ประชาชนแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันก็ได้						<input type="checkbox"/>
4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกแต่ละกลุ่ม						<input type="checkbox"/>
5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สมาชิกพรรคทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้						<input type="checkbox"/>
6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดจากการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น รายได้ หรือ ตำแหน่งทางสังคม						<input type="checkbox"/>

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ท่านมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

(โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน)

รูปแบบการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก	
การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 1. ท่านเคยชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง						<input type="checkbox"/>
2. ท่านเคยช่วยพรรคแจกใบปลิวหาเสียงเลือกตั้ง						<input type="checkbox"/>
3. ท่านได้เข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง						<input type="checkbox"/>
การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง 1. ท่านได้มีการพุดคุยหรือสนทนากับสมาชิกพรรคคนอื่นในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานของพรรค						<input type="checkbox"/>
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง 2. ท่านเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน						<input type="checkbox"/>
3. ท่านเคยติดต่อนักการเมืองของพรรคที่ท่านเป็นสมาชิกเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน						<input type="checkbox"/>

รูปแบบการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
	ทุกครั้งที่มีโอกาส	เกือบทุกครั้งที่มีโอกาส	บางครั้ง	น้อยครั้ง	น้อยมาก	
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพรรคการเมือง 1. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรค และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของพรรคในที่ประชุม						<input type="checkbox"/>
2. ท่านเคยเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมืองที่ท่านเป็นสมาชิก						<input type="checkbox"/>
3. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมพรรคเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกพรรค						<input type="checkbox"/>
การออกเสียงเลือกตั้ง 1. ท่านได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวของท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา						<input type="checkbox"/>
2. ท่านได้ชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านของท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ที่ผ่านมา						<input type="checkbox"/>
3. ท่านได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค						<input type="checkbox"/>
การยื่นข้อเสนอ 1. ท่านเคยยื่นหนังสือร้องทุกข์ให้กับพรรคการเมืองเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น						<input type="checkbox"/>
2. ท่านเคยชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้พรรคการเมืองแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น						<input type="checkbox"/>

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

1. ท่านคิดว่าสมาชิกพรรคการเมืองควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่

.....

ถ้าควร เพราะ.....

.....

ถ้าไม่ควร เพราะ.....

.....

2. ท่านคิดว่าพรรคไทยรักไทยที่ท่านเป็นสมาชิกได้ส่งเสริมให้สมาชิกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่

.....

ถ้าใช่...ส่งเสริมอย่างไร.....(ยกตัวอย่าง).....

.....

.....

3. เหตุผลที่ท่านเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

คำอธิบาย แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์รายบุคคล แนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ.....
2. อายุ.....
3. การศึกษา.....
4. อาชีพ.....
5. รายได้.....บาท / เดือน
6. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง.....ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

1. ท่านคิดว่าบทบาทหน้าที่ของพรรคที่มีต่อสมาชิกพรรคการเมืองมีอะไรบ้าง
2. พรรคมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกพรรคอย่างไร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมือง

1. สมาชิกในพรรคของท่านเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองกับพรรคอย่างไรบ้าง
2. พรรคได้ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สมาชิกพรรคได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิก

พรรคการเมือง

1. ท่านคิดว่ามีปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่ทำให้ไม่สามารถส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรคได้
2. หากมีปัญหาอุปสรรค ท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค นั้นอย่างไร
3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกพรรค

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางนุชบา บุญศรี
วัน เดือน ปีเกิด	22 มกราคม 2513
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2536
สถานที่ทำงาน	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน
ตำแหน่ง	นักวิชาการฝึกอาชีพ 6 ว